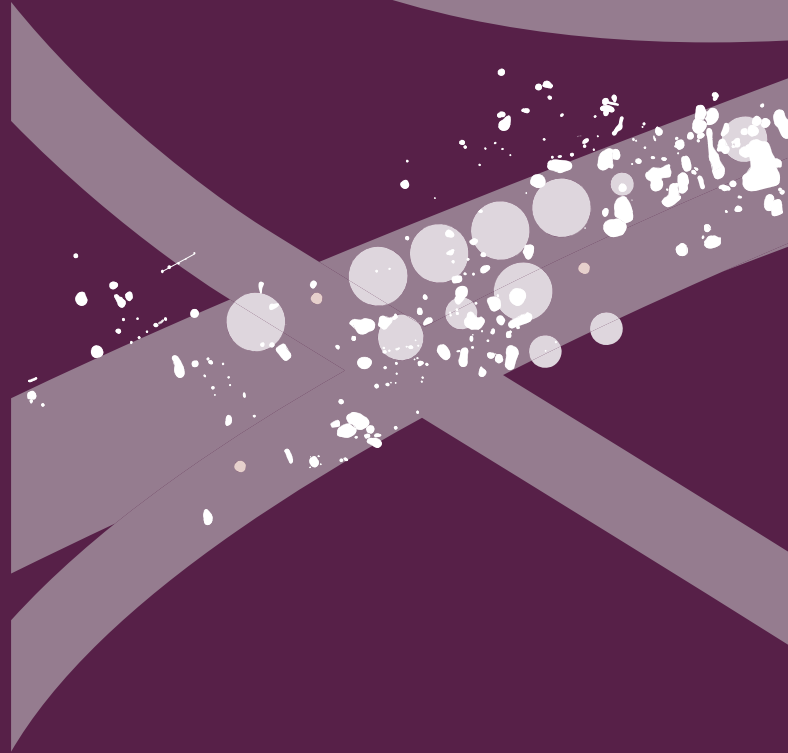

ŠENTPAVEL PRI DOMŽALAH

Matjaž Novšak

53 Arheologija na avtocestah Slovenije

ŠENTPAVEL PRI DOMŽALAH

Matjaž Novšak

... S prispevki: Bojan Djurič, Ana Plestenjak, Jožica Hrustel,
... Iris Bekljanov Židanšek, Zdravka Hincak, Metka Culiberg,
... Tomaž Verbič, Alenka Miškec

Uredniški odbor

- : Špela Karo, glavna urednica
- : Barbara Nadbath, odgovorna urednica
- : Bojan Djurić, strokovni svetovalec
- : Tomaž Fabec, pomočnik glavne urednice
- : Nives Spudić, oblikovalka zbirke in likovna urednica
- : Vanja Čelin, tehnična urednica
- : Matija Črešnar, član
- : Milan Sagadin, član
- : Maša Sakara, članica
- : Katharina Zanier, članica
- : Bernarda Županek, članica

Izdajatelj

- : Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije
- : Poljanska cesta 40, SI-1000 Ljubljana

Zanj

- : Jernej Hudolin, generalni direktor

Avtor

- : Matjaž Novšak
- : Arhej, d. o. o.
- : Drožanjska 23, SI-8290 Sevnica
- : arhejdo@siol.net

Ostali avtorji

- : Bojan Djurić
- : Oddelek za arheologijo, Filozofska fakulteta,
- : Univerza v Ljubljani
- : Aškerčeva 2, SI-1000 Ljubljana
- : bojan.djuric@ff.uni-lj.si

- : Ana Plestenjak
- : Arhej, d. o. o.
- : Drožanjska 23
- : SI-8290 Sevnica
- : ana@plestenjak.si

- : Jožica Hrustel
- : Jožica Hrustel, s.p.
- : Kersnikova 1, SI-3320 Velenje
- : jozica.hrustel@gmail.com

- : Iris Bekljanov Zidanšek
- : Arhej, d. o. o.
- : Drožanjska 23, SI-8290 Sevnica
- : iris.bekljanov@gmail.com

- : Zdravka Hincak
- : Odsjek za arheologiju,
- : Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu
- : Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb
- : zdhincak@inet.hr

- : Metka Culiberg
- : Biološki inštitut Jovana Hadžija,
- : Znanstvenoraziskovalni center SAZU
- : Novi trg 5, SI-1000 Ljubljana
- : culiberg@zrc-sazu.si

- : Tomaž Verbič
- : Arhej, d. o. o.
- : Drožanjska 23, SI-8290 Sevnica
- : tomazver@gmail.com

- : Alenka Miškec
- : Narodni muzej Slovenije
- : Prešernova 20, SI-1000 Ljubljana
- : alenka.miskec@nms.si

Recenzentka

- : Jana Horvat
- : Inštitut za arheologijo, Znanstvenoraziskovalni center SAZU
- : Novi trg 2, SI-1000 Ljubljana

Lektorja

- : Martina Rotar (slovenščina)
- : Phil Mason (angleščina)

Prevajalka

- : Meta Osredkar

Tehnična priprava publikacije

- : Vanja Čelin, Nives Spudić, Rok Kovačič

Računalniška obdelava in priprava slik

- : Ana Plestenjak, Mate Božinovič, Samo Hvalec,
- : Dejan Češarek

Fotografije – terenski posnetki

- : Arhiv najdišča, Rafko Urankar, Jure Krajšek,
- : Srečko Firšt

Načrt najdišča

- : Sašo Poglajen

Geodetske izmere

- : Arhej, d. o. o.

Risbe predmetov

- : Simona Tomažič, Katarina Vladimirov, Larisa Skalerič

Fotografije predmetov

- : David Badovinac

Konservacija predmetov

- : Saška Colnarič

Ljubljana, maj 2017

2. elektronska izdaja.

Vse edicije zbirke Arheologija na avtocestah Slovenije so brezplačne.

<http://www.zvkds.si/sl/knjiznica/saas-e-knjige>

Vse raziskave je omogočil DARS, d.d.

Vsebina

1	∴ Uvod <i>Matjaž Novšak</i>	5
2	∴ Geomorfološki in geološki oris območja <i>Tomaž Verbič, Ana Plestenjak</i>	6
3	∴ Arheološka podoba prostora <i>Matjaž Novšak</i>	8
4	∴ Metodologija in potek del <i>Matjaž Novšak</i>	11
5	∴ Izsledki <i>Matjaž Novšak</i>	18
6	∴ Gradivo	24
	∴ 6.1 Kovinski in stekleni predmeti <i>Jožica Hrustel</i>	24
	∴ 6.2 Lončenina <i>Matjaž Novšak, Iris Bekljanov Zidanšek</i>	25
7	∴ Sklep <i>Matjaž Novšak</i>	28
8	∴ Opis struktur <i>Matjaž Novšak</i>	29
	∴ 8.1 Grobovi	29
	∴ 8.2 Jarki in korita	32
	∴ 8.3 Stojke	33
9	∴ Katalog najdb <i>Jožica Hrustel, Iris Bekljanov Zidanšek</i>	37
10	∴ Analize	64
	∴ 10.1 Analiza novcev <i>Alenka Miškec</i>	64
	∴ 10.2 Antrakotomske in karpološke analize <i>Metka Culiberg</i>	65
	∴ 10.3 Analiza žganih kostnih in zobnih ostankov <i>Zdravka Hincak</i>	66
11	∴ Šentpavel near Domžale <i>Matjaž Novšak</i>	68
12	∴ Literatura	70

1 Uvod

Matjaž Novšak

Pri arheološkem nadzoru zemeljskih del na avtocestnem odseku Blagovica–Šentjakob, pododsek Krtina–Šentjakob (med avtocestnimi profili 498 in 502) je Draško Josipovič odkril več rimskodobnih najdb. Posledično je bila na parcelah št. 529/327 k.o. Študa (469576,099; 107878,299; 285,429) na 2000 m² zamejena lokacija z delno ohranjenimi arheološkimi plastmi. Po sklenitvi pogodbe (167/2001) med naročnikom (DARS d.d.) in izvajalcem (ZVNKD Kranj) je arheološke raziskave za izvajalca opravilo podjetje Arhej, d.o.o. Dela so se izvedla med 8. marcem in 10. majem leta 2001 (Sagadin *et al.* 2001). Pri raziskavah so sodelovali Nikša Vujnovič, Gojko Tica, Bojana Rozman, Simona Tomažič, Sašo Poglajen, Srečko Firšt, Jure Krajšek, Rafko Urankar, Ana Plestenjak, ekipa delavcev ter podjetje A&K, d.n.o. Obdelava in analiza gradiva je bila končana po sklenitvi poizkopavalnih pogodb v decembru 2008 in januarju naslednjega leta. Gradivo sta konservirala in restavrirala Saška Colnarič in Davorin Prah. Analize lesa je opravil Martin Zupančič, numizmatične opredelitve Alenka Miškec, radiokarbonski analizi dveh vzorcev oglja pa so izvedli v laboratoriju Christian-Albrechts univerze v Kielu. Ostali sodelujoči predstavljajo svoje prispevke v nadaljevanju.

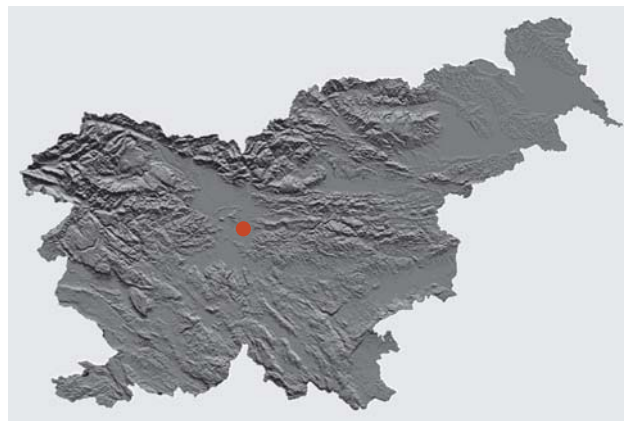
Vse faze raziskav je usklajevala skupina za arheologijo na avtocestah Slovenije (SAAS). Strokovni nadzor je izvajal konservator ZVNKD Kranj Milan Sagadin, nadzor naročnika pa Milovan Tijanić (DDC).

Arhiv najdišča je od izkopavanj dalje hranil izvajalec raziskav. Z zaključkom obdelave je arhiv inventariziran in preha-ja na mesto končne hrambe v pristojni muzej, Medobčinski muzej Kamnik.

2 Geomorfološki in geološki oris območja

Tomaž Verbič, Ana Plestenjak

Najdišče Šentpavel 2001¹ leži na aluvialni ravnini, ki jo sestavlja peščeni prod Kamniške Bistrice (sl. 1). Vanj so vrezana številna erozijska korita, zapolnjena z muljasto glinenimi zasipi. Slednja se pojavljajo tudi zahodno od najdišča, proti cerkvi sv. Pavla in južneje (pozicija najdišča glede na vodotoke in še vidne depresije; sl. 2–5). Potek korit je z geomorfološkega vidika nenavaden, saj je padeč terena (proti jugu) ocenjen na 4 m/1 km ali manj, kar pa za nastanek erozijskih vodnih korit po naravni poti ni dovolj velik gradient. Če upoštevamo še litološko sestavo podlage, je njihov položaj še bolj zanimiv. Pričakovali bi, da meteorna voda pronica skozi tla in kot podtalnica odteka skozi prodati zasip Kamniške Bistrice. Če so korita naravnega nastanka, je morala biti podtalnica v času njihovega nastanka bistveno višja kakor danes, skorajda na nivoju terena. Glede na razporeditev korit pa obstaja tudi manjša možnost, da so primarno antropogenega nastanka in so jih naknadno preoblikovali naravni procesi. Zanesljivo je, da je bilo eno od korit, ki je z vzhodne strani potekalo ob najdišču, pretočno že v rimskem obdobju. Dno korita je bilo zapolnjeno s temno sivim peščenim muljem, v katerem so bili najdeni odlomki lončenine in gradbenega materiala, ohranili pa so se tudi rastlinski ostanki žit, plev in močvirnic. Med ostanki lesa je bilo največ jelše, hrasta, bukve in rdečega dreva.

1 Geografski položaj najdišča na DMR 100; ©GURS.

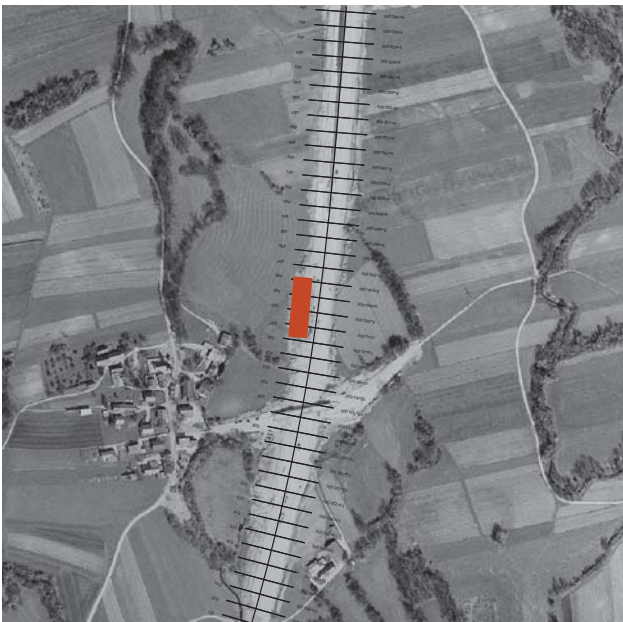
1 Na ožjem območju Šentpavla so se izkopavanja zaradi različnih gradbenih posegov izvajala v letih 1997, 1998, 1999, 2001 in 2004. Dela sta naročala dva naročnika (Občina Domžale in DARS, d.d.), izvajali pa so jih trije različni izvajalci (ZVKDS, Magelan, d.n.o., in Arhej, d.o.o.). Ker ni možna identifikacija posameznih lokacij z ledinskimi imeni ali karakteristično izpovednostjo arheološkega gradiva, bodo lokacije zaradi razumljivejše razlage v obravnavi opremljene z letnico raziskav.

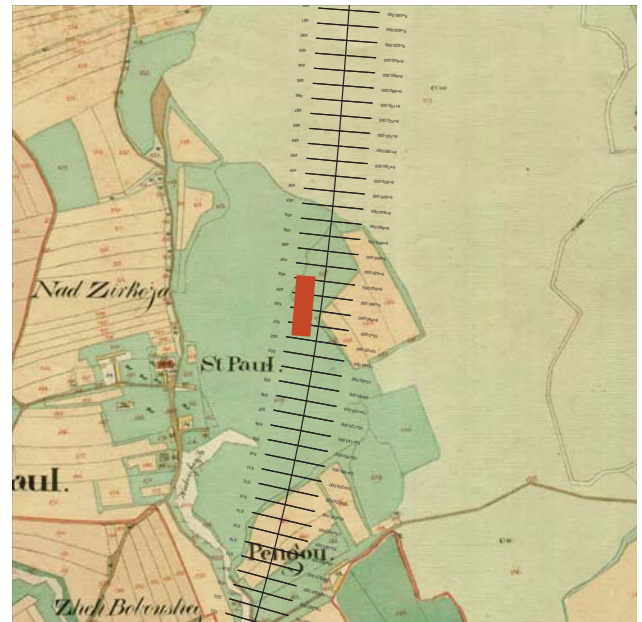
2 Lokacija izkopavanja najdišča na geografski karti znotraj AC trase, M 1:100 000; vir: Atlas Slovenije, ©Mladinska knjiga Založba, d.o.o.

3 Položaj najdišča na trasi AC odseka Blagovica-Šentjakob, M 1:10 000; podlaga TTN5 list E242700 in idejni projekt DARS; ©GURS, ©DARS.

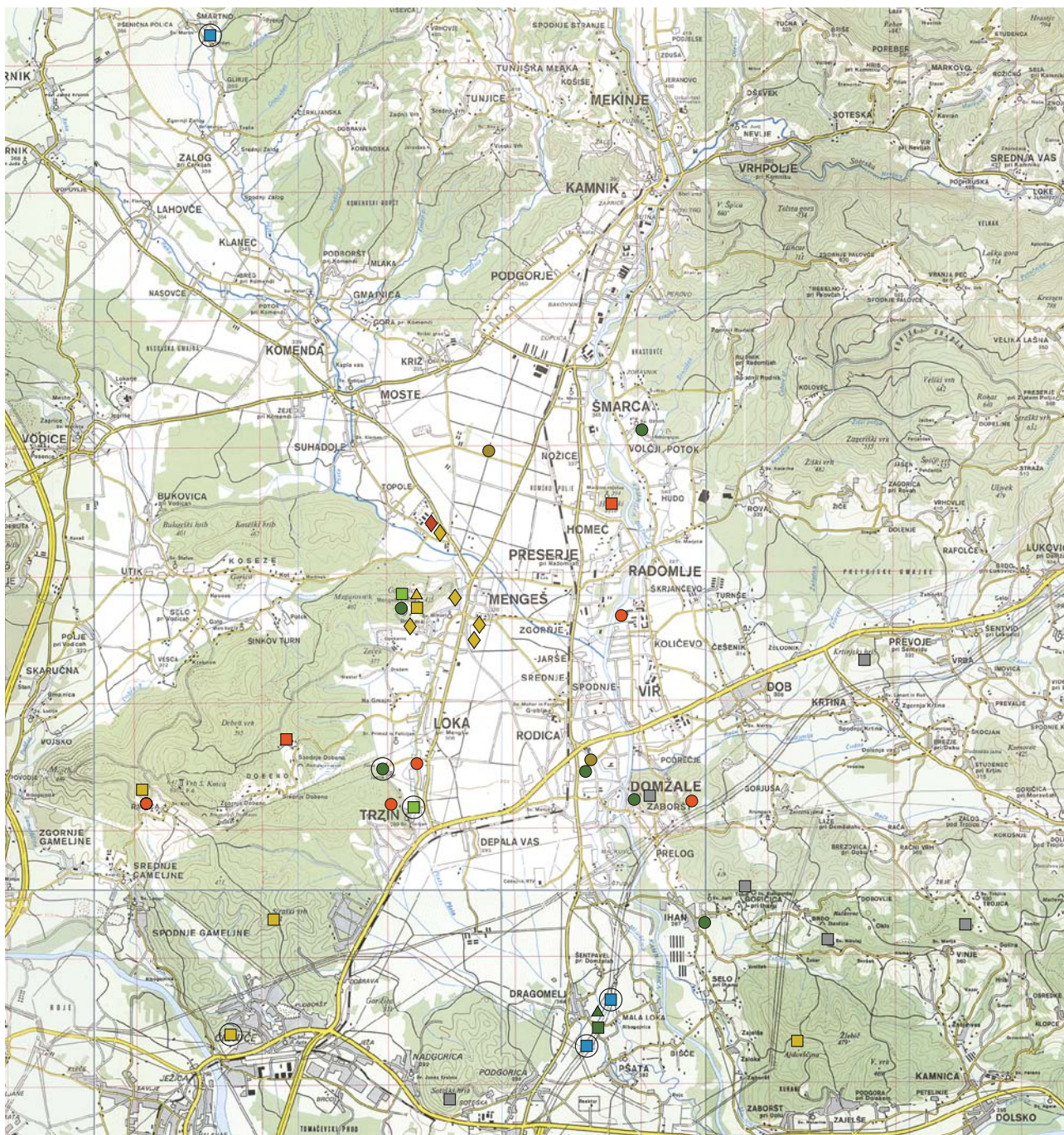
4 Trasa AC Blagovica-Šentjakob in območje najdišča na digitalnem ortofoto posnetku; M 1:10 000; list E242761B; ©GURS.

5 Trasa AC Blagovica-Šentjakob in območje najdišča na Franciscejskem katastru; M 1:10 000; AS 3000/L47, L047a02; 3000/L280, L280a01; 3000/L253, L253a01; ©Arhiv Slovenije; georeferenciran.

3 Arheološka podoba prostora

Matjaž Novšak

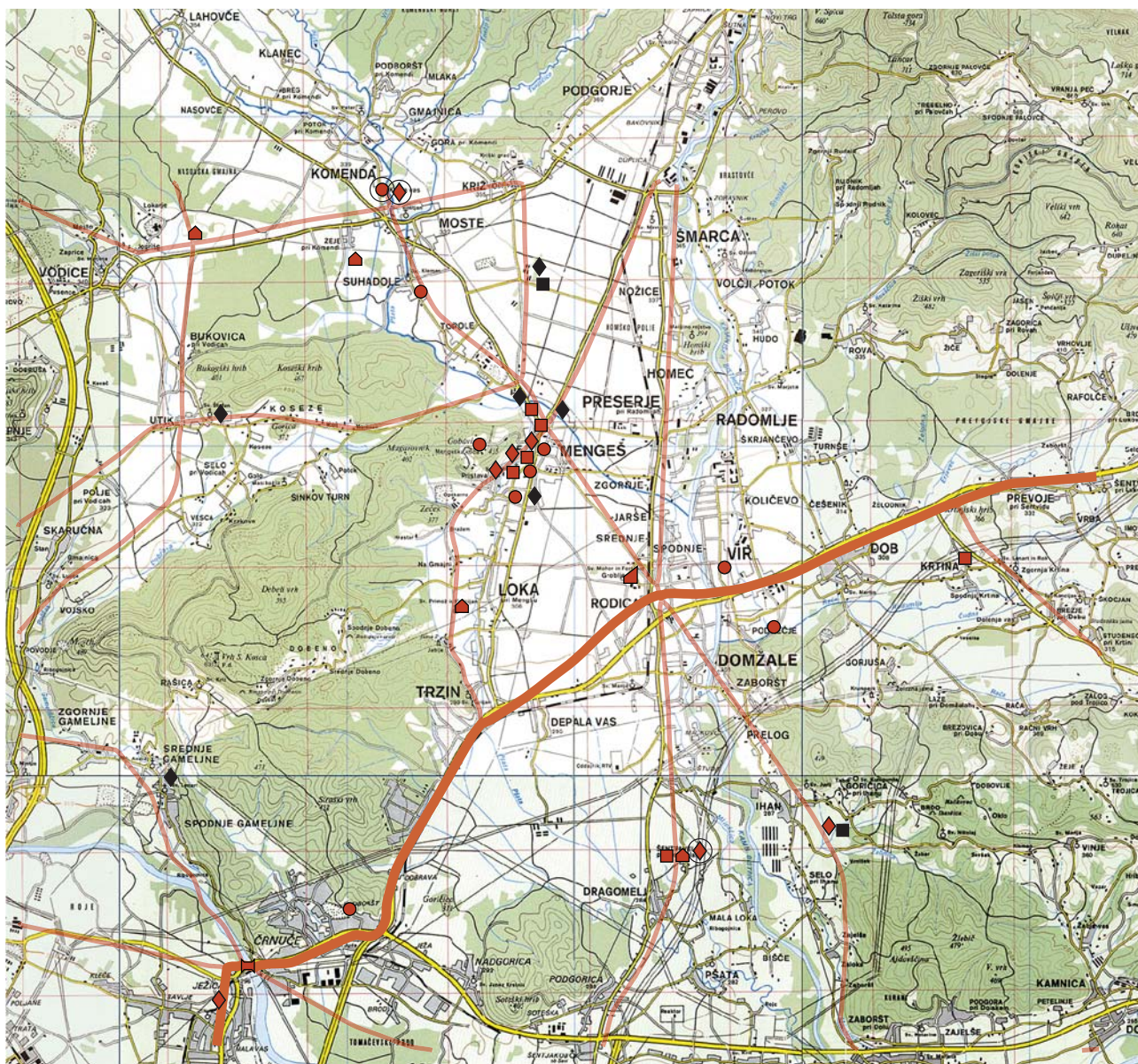

● mlajša kamena in bakrena doba	● mlajša železna doba	□ naselbina	○ podatki od 1999 dalje
● bronasta doba	● latenska/zgodnja rimska doba	○ posamična najdba	
● bronasta/železna doba	● večperiodno najdišče	◇ grobišče	
● starejša železna doba	● neraziskano	△ depo	

6 Karta prazgodovinskih najdišč (po Železnikar 1999, karte 2–5, 24, 31, 33, 38); M 1:100000; podlaga - vir: Atlas Slovenije, ©Mladinska knjiga Založba, d.o.o.

Južni del kamniškobistriške ravnine je šele pred dobrim desetletjem razgalil nedrja svoje bogate arheološke preteklosti. Vzporedno z odkritji prazgodovinskih naselij na avtocestni trasi Dragomelj, Krtina, Podrečje in Podgorica (Djurić *et al.* 2003, 126, 167, 216, 219) se je leta 1997 izvedelo tudi za prve najdbe iz Šentpavla. Dotlej znanim najdiščem v srednjem delu porečja Pšate (Mengeš, Komenda, Žeje pri Komendi ...)² se je pridružila nova skupina najdišč ob izlivu Pšate v Kamniško Bistrico. Ko so se v naslednjih letih raziskale še lokacije Suhadole, Gobavica nad Mengšem, Onger

nad Trzinom in Šmartno pri Vodcah, je bila sklenjena veriga naselij ob Pšati vse od njenega izvira do izliva. Velik naravni potencial je v rodovitnih poljih, stalnem vodnem viru, ki nima takšne rušilne moči kot npr. Kamniška Bistrica, in verjetno še v kakšnih naravnih bogastvih, ki so jih cenili že v prazgodovini (sl. 6). Kontinuiteti poselitve nekaterih lokacij sledimo od neolitika (npr. Dragomelj). Bronastodobna in starejšezelznodobna naselja so postavljena tako na obronkih, s katerih se je nadzorovalo ravnico (npr. Onger nad Trzinom in Gobavica), kot neposredno ob reki (Šmartno,

7 Karta rimskodobnih najdišč (po Železnikar 1999, karta 6, 47); M 1: 100000; podlaga - vir: Atlas Slovenije, ©Mladinska knjiga Založba, d. o. o.

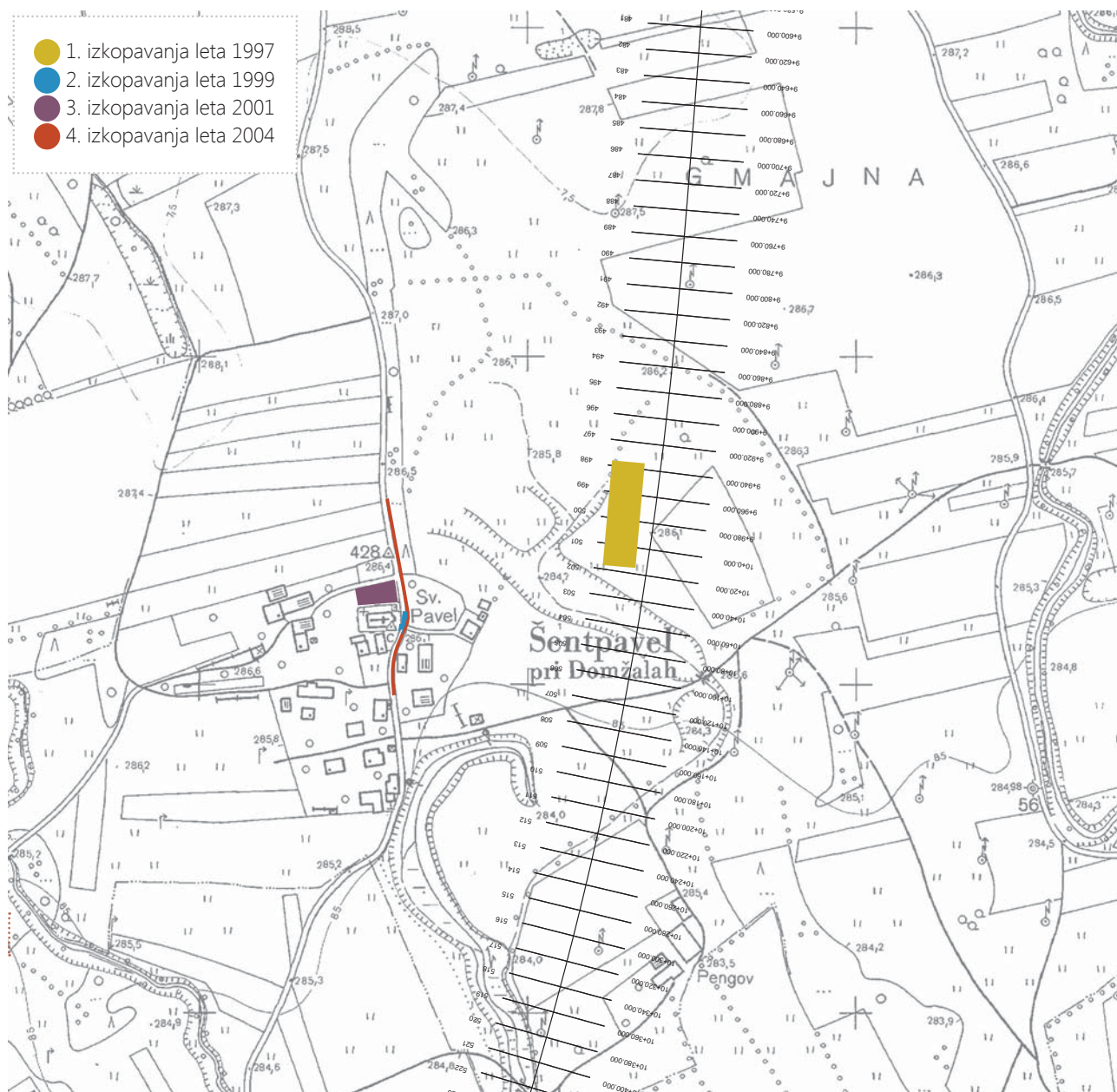
2 Topografija najdišč je povzeta po Železnikar (1999, karte 2–6, 24, 31, 33, 38, 47) in dopolnjena z novimi odkritji; zadnje Železnikar 2010. O informacijah z novih izkopavanj, Šmartno 2006, mi je izčrpano poročal Draško Josipović.

- rimska doba
- neraziskano
- domnevni poteki rimskih cest
- javna pot
- lokalna pot
- naselbina
- posamična najdba
- ◇ grobišče
- △ vila rustica
- ⊡ cestna postaja
- ⊢ rimski most
- podatki od 1999 dalje

Dragomelj, Podgorica, Mengeš). Nekaj redkejšje so najdbe iz mlajše železne dobe. Z okupacijo Rimljanov se ponovno poveča gostota poselitve (sl. 7). Območje je sodilo v ager Emone in je bilo z mestom povezano z mrežo cest. Glavna cesta je preko Rodice vodila do Lukovice (*Ad Publicanos*) in naprej proti Trojanam. V Rodici se je odcepil cestni krak, ki pelje mimo Šentpavla proti Šentjakobu (Sagadin 1999, karta 6, 47). Potek *viae publicae* skozi Šentpavel še ni bil neposredno ugotovljen. Glede na obseg odkrite antične arhitekture, nekropole in najdene lokalne ceste pa lahko sklepamo, da se je to naselje razvijalo ob dobri cestni povezavi.

Prvi arheološki informaciji iz leta 1997 so sledile zaščitne raziskave v letih 1997, 1998, 1999, 2001 in 2004 (sl. 8). Izkazalo se je, da cerkev sv. Pavla s pripadajočim pokopališčem

in okoliške hiše stojijo na rimskodobnih ruševinah. Leta 1999 smo vzhodno od cerkve, pod površino 56 m², našli dobro ohranjene ostanke stavbe z mozaikom in s hipokavstom. Objekt z dvema gradbenima fazama, iz 2. in začetka 4. stoletja, je bil postavljen ob paleostrugo, ki s severovzhodne strani predstavlja rob urbanizacije v tem delu (Jerončič/Novšak 2006, 204). Strugi smo sledili tudi na območju, raziskanem v letu 1998, kjer je prav tako zamejevala pozidavo. Izkopavanja ozkega kanala ob gradnji plinovoda v letu 2004 pa so poleg nadaljevanja arhitekture proti jugu dala nekaj struktur tudi severno od omenjene struge, na oddaljenosti skoraj 100 m. V zasutju struge se je nahajal še oltar, posvečen vodnim božanstvom (Jerončič 2005, 43–45). Območje je danes zavarovano kot *villa rustica* (EŠD 10649).

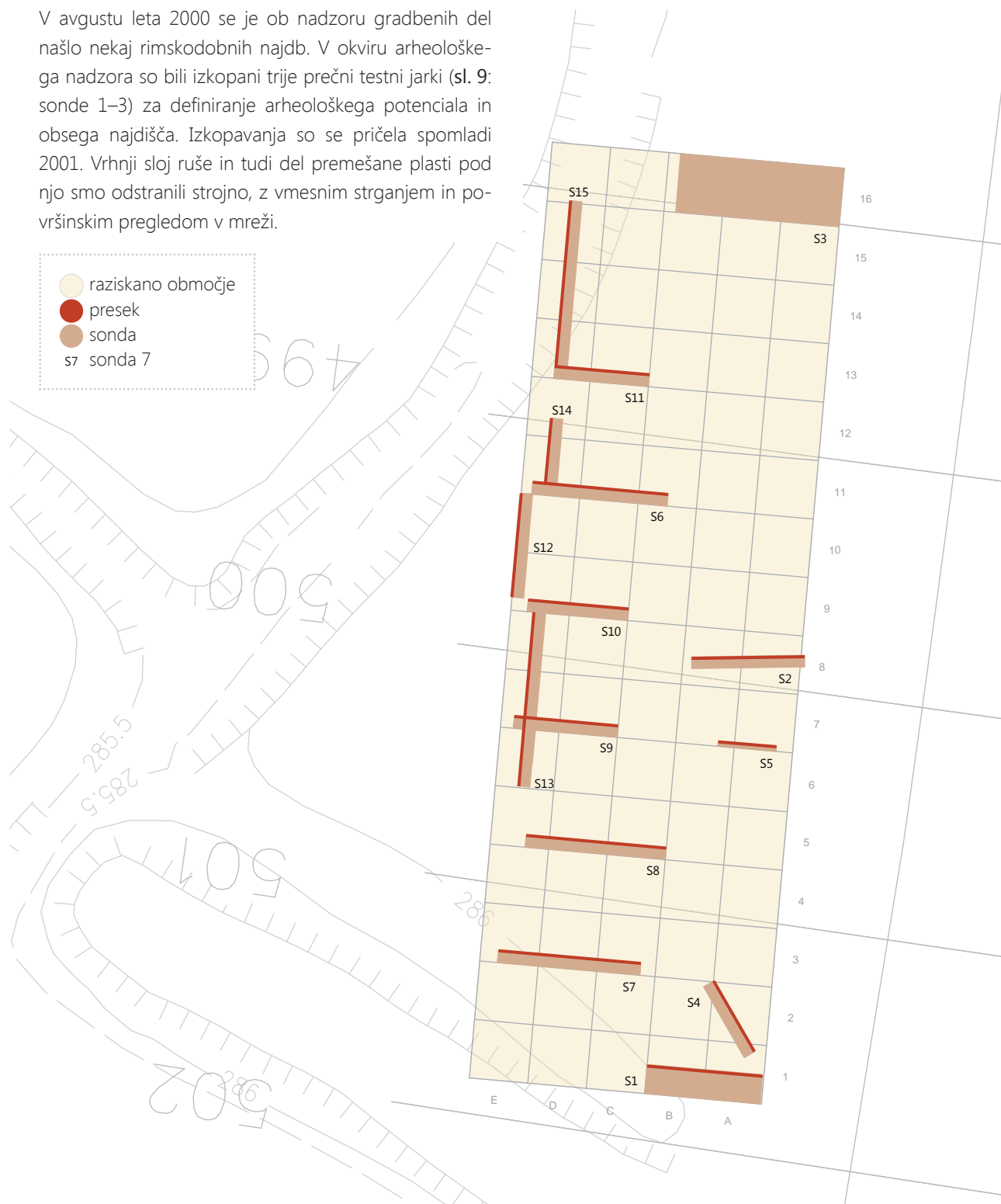
8 Načrt raziskanih površin v Šentpavlu (po Jerončič 2005, sl. 5 in sl. 21); podlaga TTN5 list E242700; M 1:5000.

4 Metodologija in potek del

Matjaž Novšak

V avgustu leta 2000 se je ob nadzoru gradbenih del našlo nekaj rimskodobnih najdb. V okviru arheološkega nadzora so bili izkopani trije prečni testni jarki (sl. 9: sonde 1–3) za definiranje arheološkega potenciala in obsega najdišča. Izkopavanja so se pričela spomladi 2001. Vrhnji sloj ruše in tudi del premešane plasti pod njo smo odstranili strojno, z vmesnim strganjem in površinskim pregledom v mreži.

- raziskano območje
- presek
- sonda
- s7 sonda 7

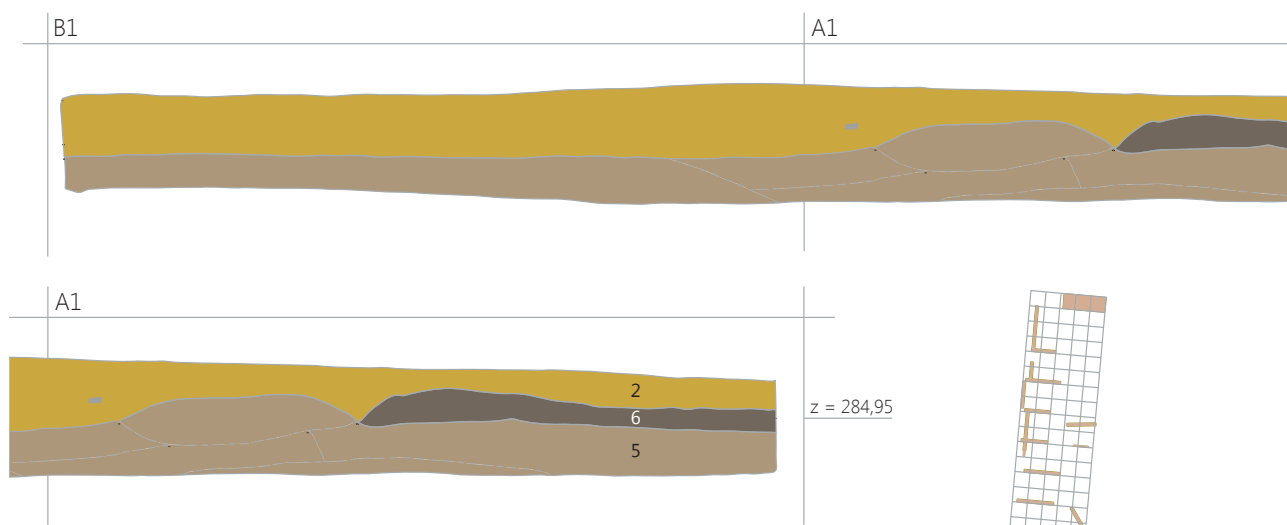

9 Sektorska razdelitev najdišča in lokacija sond s preseki; M 1:500.

Spodnji del premešane plasti in kulturno plast smo izkopali ročno. Vrh prodnate geološke osnove smo postrgali in običajno nekaj centimetrov pod njenim površjem izsledili obrise vkopanih struktur. Po odstranitvi depozitov v vkopih smo s štirinajstimi sondami preverili geološko osnovo (sl. 9).

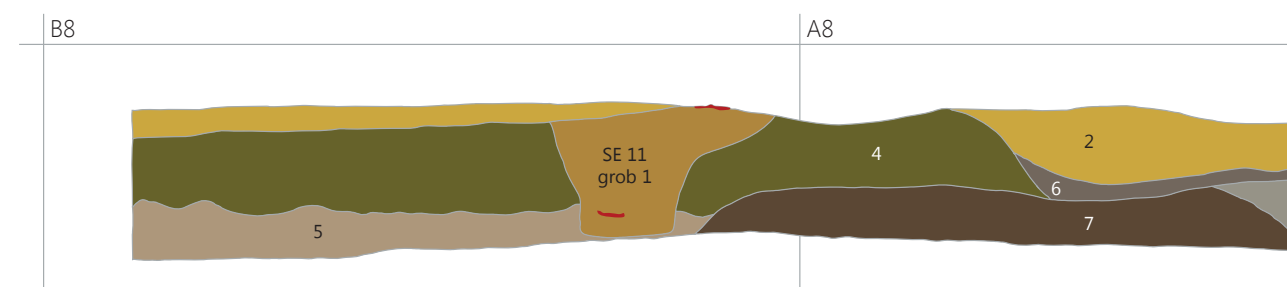
Koordinatni sistem raziskovalne površine, vpet v absoluten geografski sistem, smo razdelili v mrežo kvadrantov 5 × 5 m. Kvadranti so predstavljali zbiralne enote za distribucijo najdb. Najdbe, ki so bile že med izkopavanji prepoznane kot opredeljive, in strukture so opremljene z merskimi podatki.

Med izkopavanji se je gradnja avtoceste v neposredni bližini že približevala zaključni fazi, zato je bilo treba pospešiti raziskave v vzhodnem desetmetrskem pasu znotraj avtocestnega telesa. Še preden smo ta del zaključili, je bila na utrjeni cestni ustroj okoli najdišča že položena prva plast asfalta. Naročniku smo območje kvadrantov A in B predali 5. 4. 2001, v nadaljevanju pa dokončali še raziskave na ostali površini. V dokumentaciji ni izrisa sonde 3, izkopane med arheološkim nadzorom.

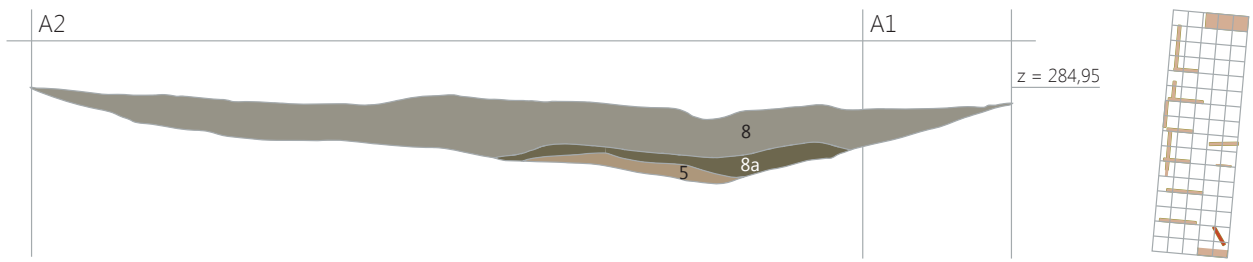
- SE 2 - geološka plast, rumenkastorjav peščen prod
- SE 6 - geološka plast, sivorjav prod
- SE 5 - geološka plast, sivkastorjav prod

10 Presek sonde 1 v smeri zahod–vzhod; M 1:50.

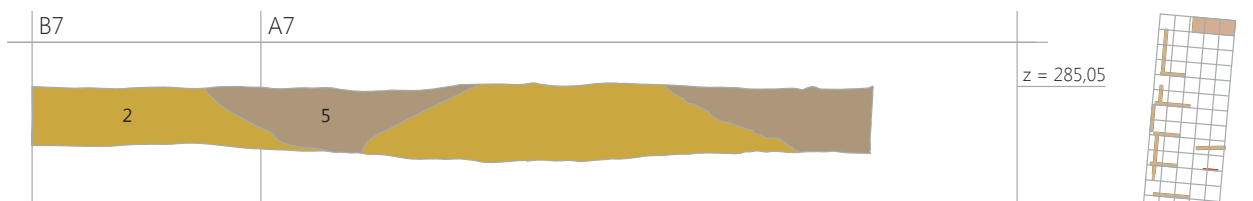
- SE 2 - geološka plast, rumenkastorjav peščen prod
- SE 6 - geološka plast, sivorjav peščen prod
- SE 11 - grob 1
- SE 4 - geološka plast, rjav peščen nanos
- SE 5 - geološka plast, sivkastorjav prod
- SE 8 - siva glina
- SE 7 - temnorjava peščeno muljnata plast
- les
- keramika

11 Presek sonde 2 v smeri zahod–vzhod; M 1:50.

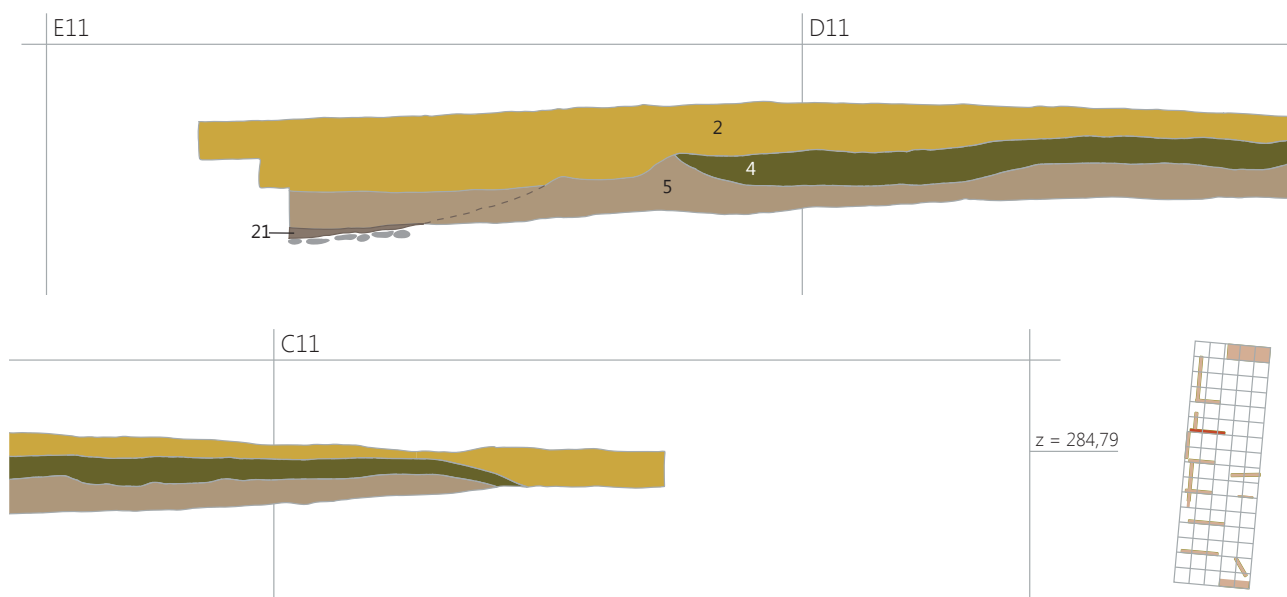
- SE 8 - geološka plast, siva glina
- SE 8a - geološka plast, siva glina
- SE 5 - geološka plast, sivkastorjav prod

∴ **12** Presek sonde 4 v smeri severozahod–jugovzhod; M 1:50.

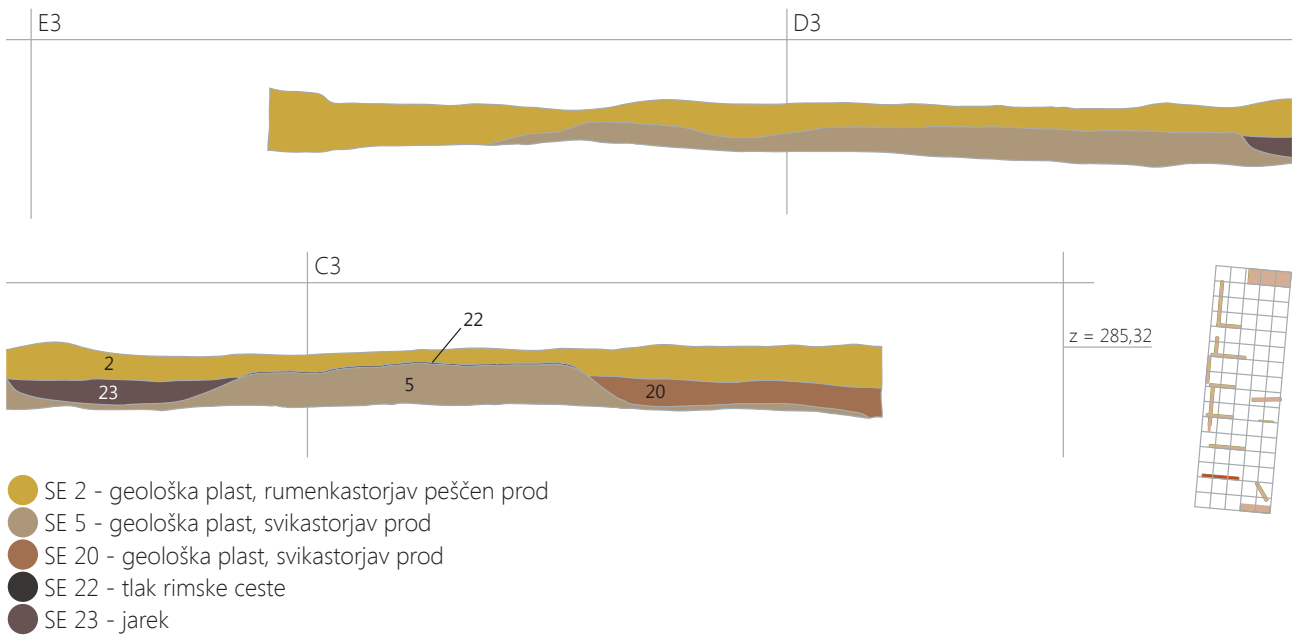
- SE 2 - geološka plast, rumenkastorjav peščen prod
- SE 5 - geološka plast, sivkastorjav prod

∴ **13** Presek sonde 5 v smeri zahod–vzhod; M 1:50.

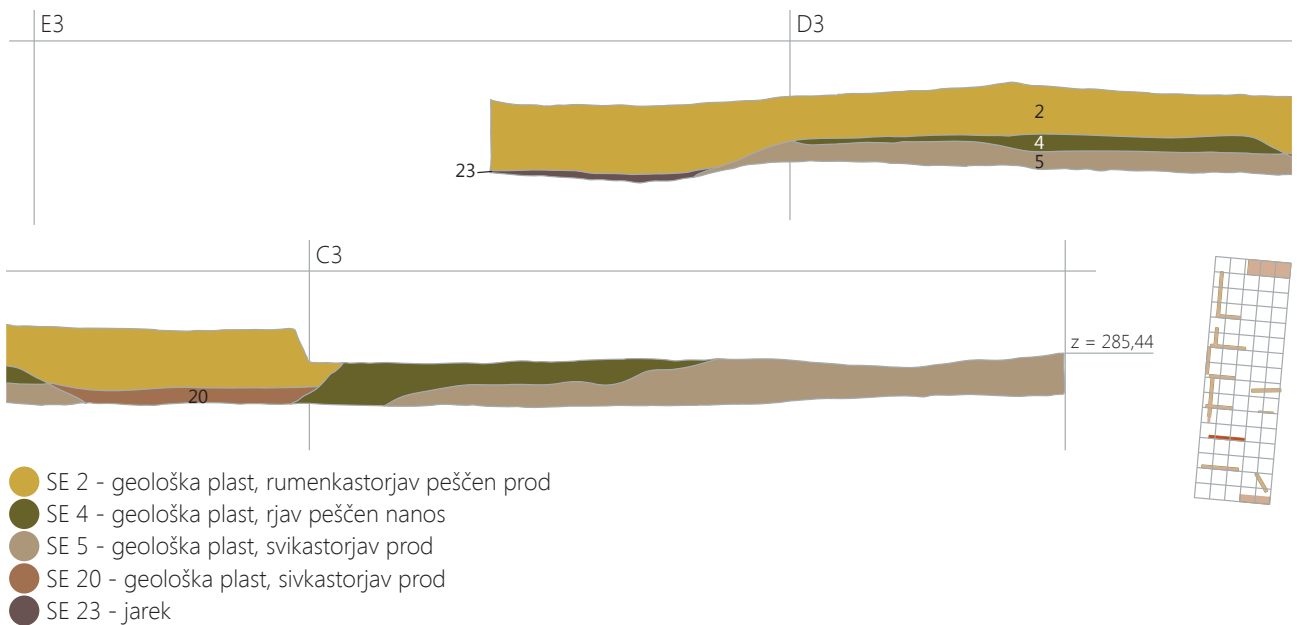

- SE 2 - geološka plast, rumenkastorjav peščen prod
- SE 4 - geološka plast, rjav peščen nanos
- SE 5 - geološka plast, sivkastorjav prod
- SE 21 - geološka plast, sivorjav peščen prod
- kamni

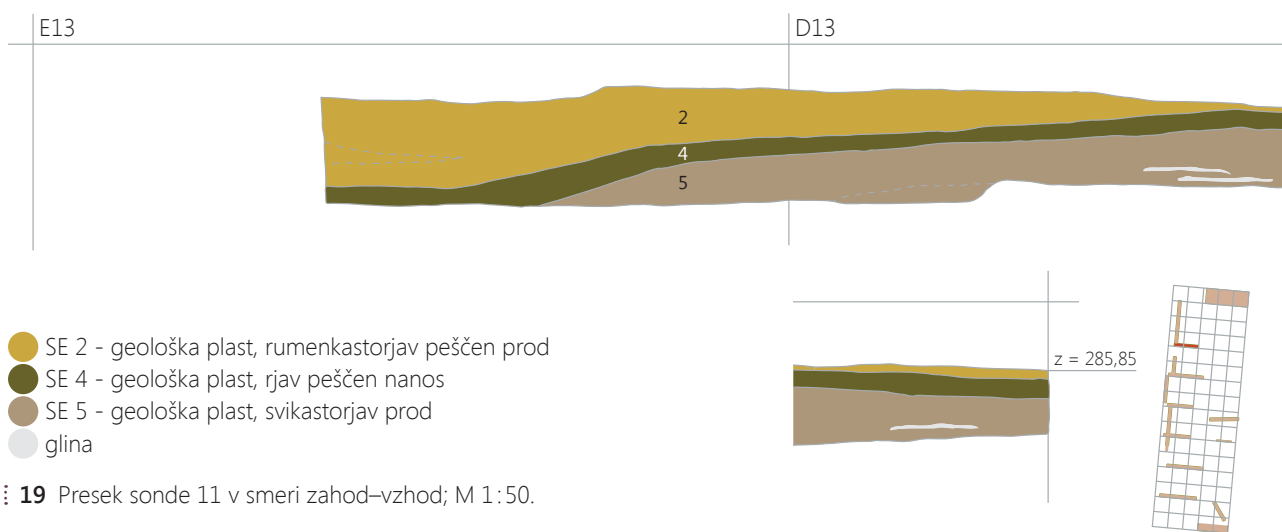
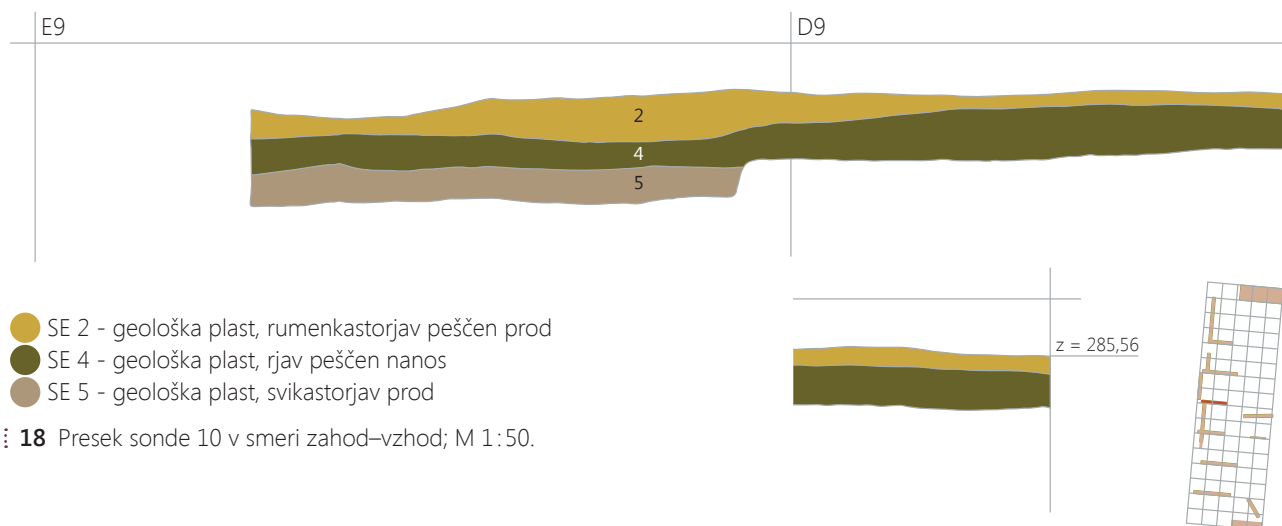
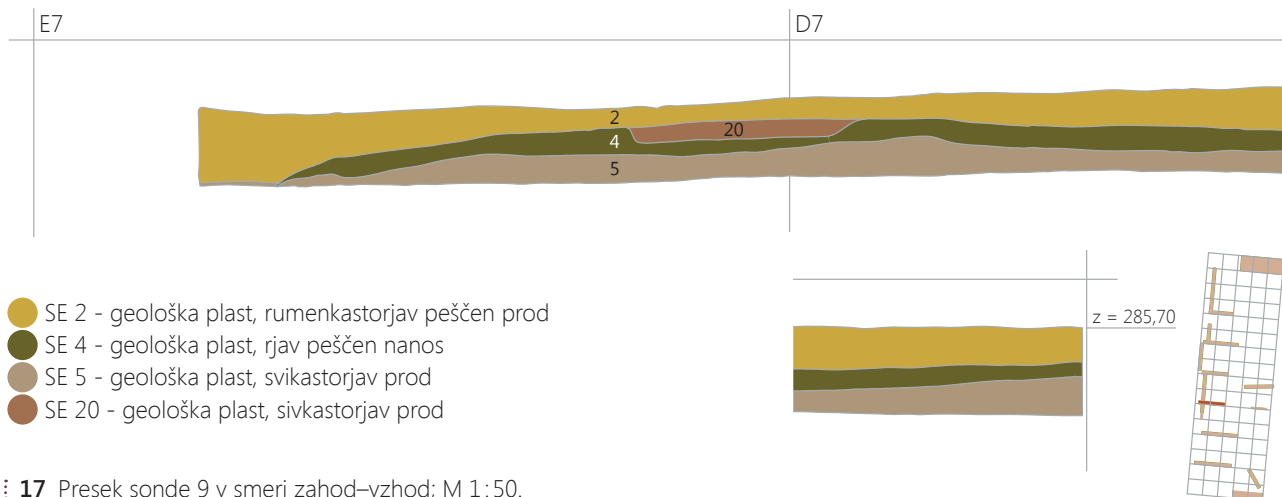
∴ **14** Presek sonde 6 v smeri zahod–vzhod; M 1:50.

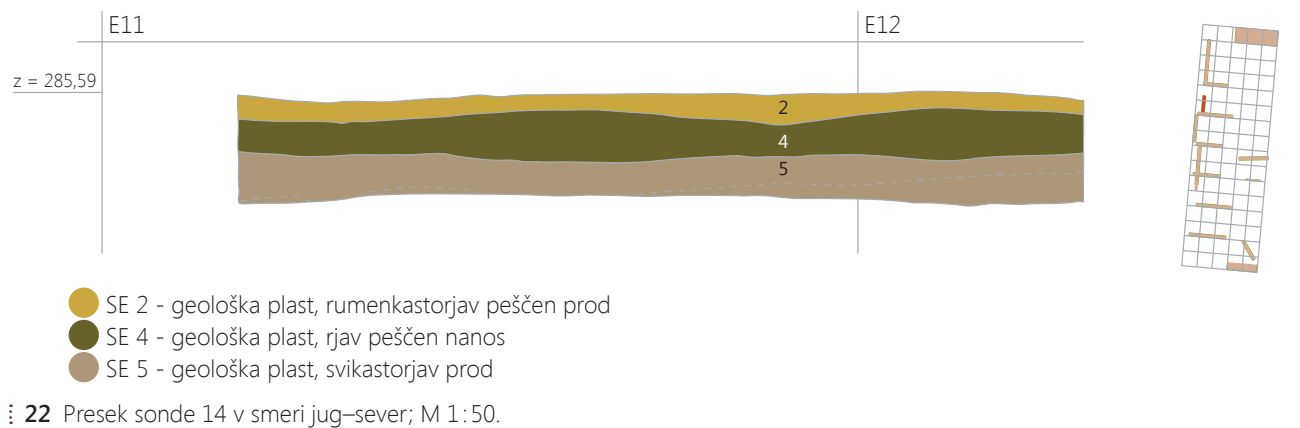
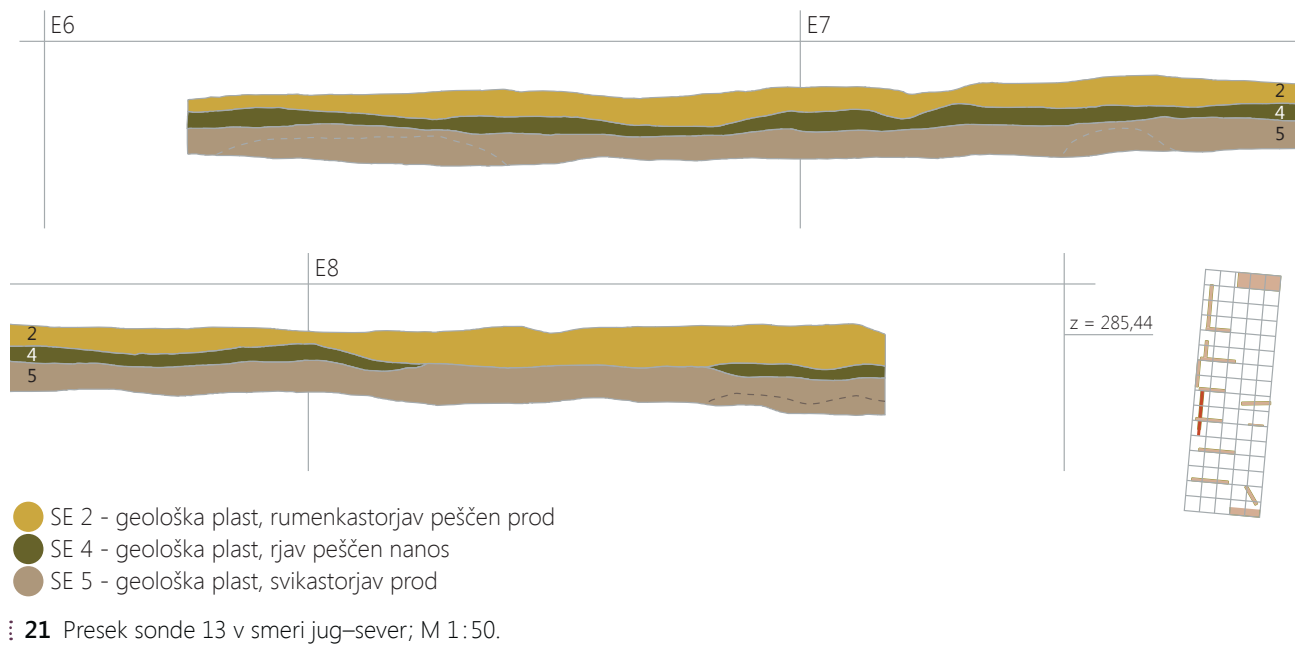
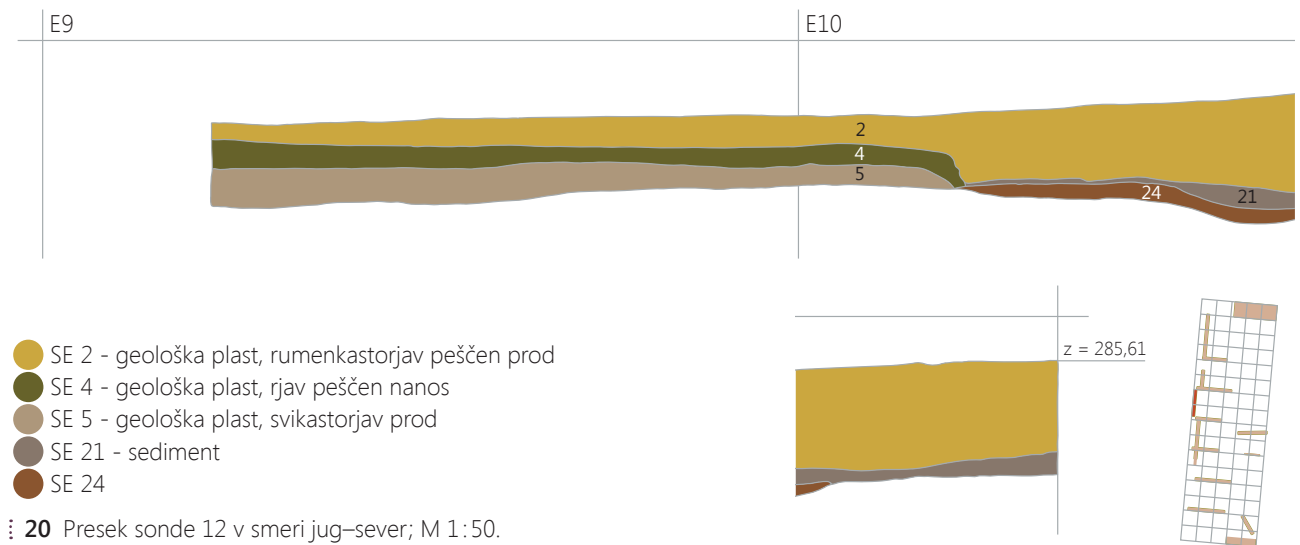

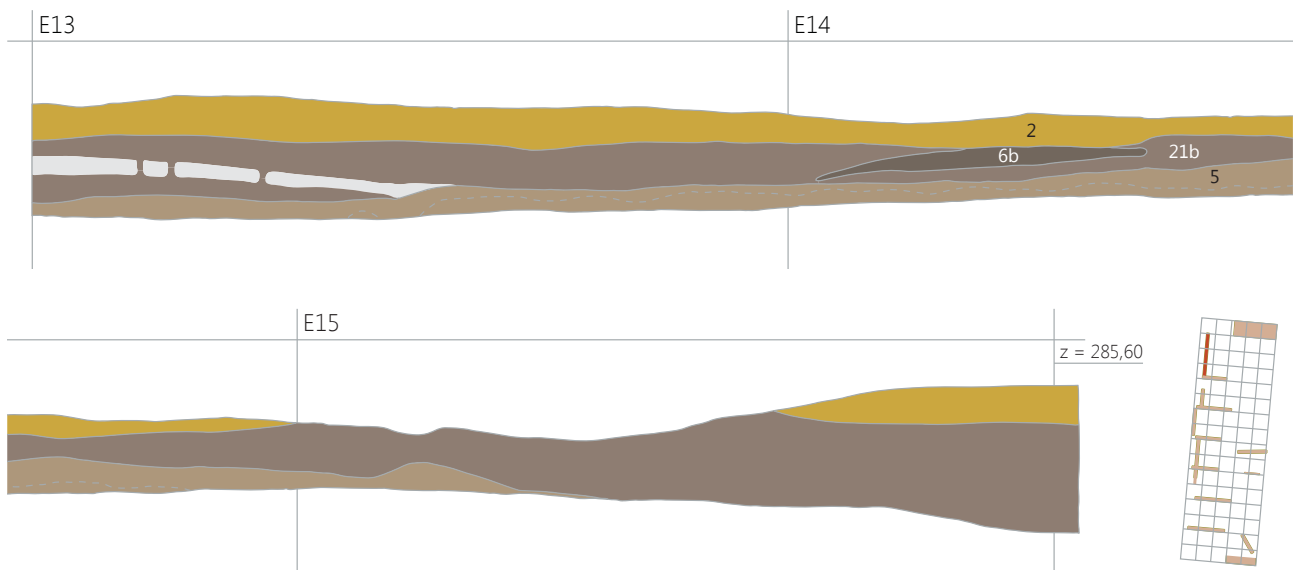
15 Presek sonde 7 v smeri zahod-vzhod; M 1:50.

16 Presek sonde 8 v smeri zahod-vzhod; M 1:50.

- SE 2 - geološka plast, rumenkastorjav peščen prod
- SE 5 - geološka plast, svikastorjav prod
- SE 6b - geološka plast, sivkastorjav prod
- SE 21b
- glina

⋮ **23** Presek sonde 15 v smeri jug-sever; M 1:50.

5 Izsledki

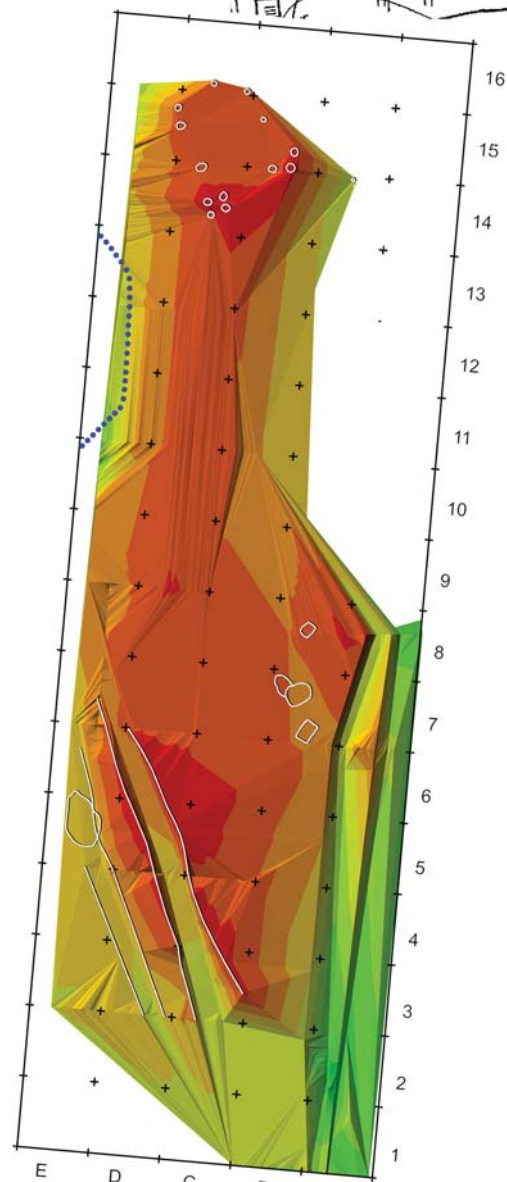
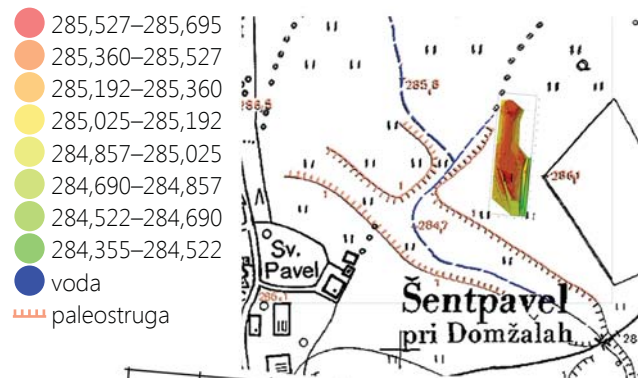
Matjaž Novšak

Arheološko najdišče se razteza na dvignjenem prodnatem hrbtu (sl. 24; višina nad 285 m n. m.), ki ga oklepajo nekdanja vodna korita (nivo pod 285 m n. m.). Opredeljive arheološke strukture izvirajo iz rimskega obdobja, obstajajo pa tudi sledovi še starejše človeške prisotnosti na tej lokaciji (sl. 25). Obravnavo po sklopih je zaradi lažjega razumevanja smiselno pričeti z odkritji, vezanimi na paleoreliefno dinamiko.

Vsi kasneje predstavljeni posegi so bili ugotovljeni šele na nivoju prodnate podlage (grobovi, stojke, cesta z jarkoma in paleokorita). Muljaste naplavine so se v vzdolžne kotanjaste poglobitve odložile v rimskem ali porimskem času, kar potrjujejo posamične najdbe, odkrite na dnu korit (sl. 24). V kasnejšem obdobju se je teren z vodnimi nanosi postopoma še izravnal. Z najvišjih delov prodnatega »otoka« se je material, ki je vseboval fragmentiran rimski inventar, transportiral v niže ležeče predele in prekril muljaste naplavine. Debelina tega sloja z vključki proda (SE 2) sega do 0,3 m. Naknadno je bil celoten teren prekrit z 0,15–0,25 m debelo naplavinso peščeno-mivkasto usedlino (SE 1a). V zadnji, recentni fazi se je na površju najdišča tvorila tanjša, do 0,15 m debela plast ruše (SE 1), s katero je bilo površje terena izravnano, sledovi paleoreliefnih odklonov pa so bili skoraj povsem zabrisani. Iz natančnega gledanja reliefa v okolici (sl. 24) pa se lahko razbere, da so med našim najdiščem in vasjo Šentpavel še opazne blage depresije, ki se proti jugu združijo v mrtvico v trikotniku med Mlinščico in Gobovškom. Prav v bližini najdišča pride do pravokotnega križanja depresij. V izkopanem območju pa relief geološke osnove (sl. 24) kaže na nadaljevanje tovrstnih križanj v preteklosti proti vzhodu s še bolj izrazitimi reliefnimi odkloni. Ti so se s sedimentacijo zabrisali šele v porimskem času. Eno takšnih korit je prepoznano v sondah 6 in 12 – kv. E/12, D/11. Ostanki oglja iz sedimenta (SE 21), ki so zapolnjevali korito na zahodnem robu izkopišča, so datirani v 3.–4. stoletje n. št.³

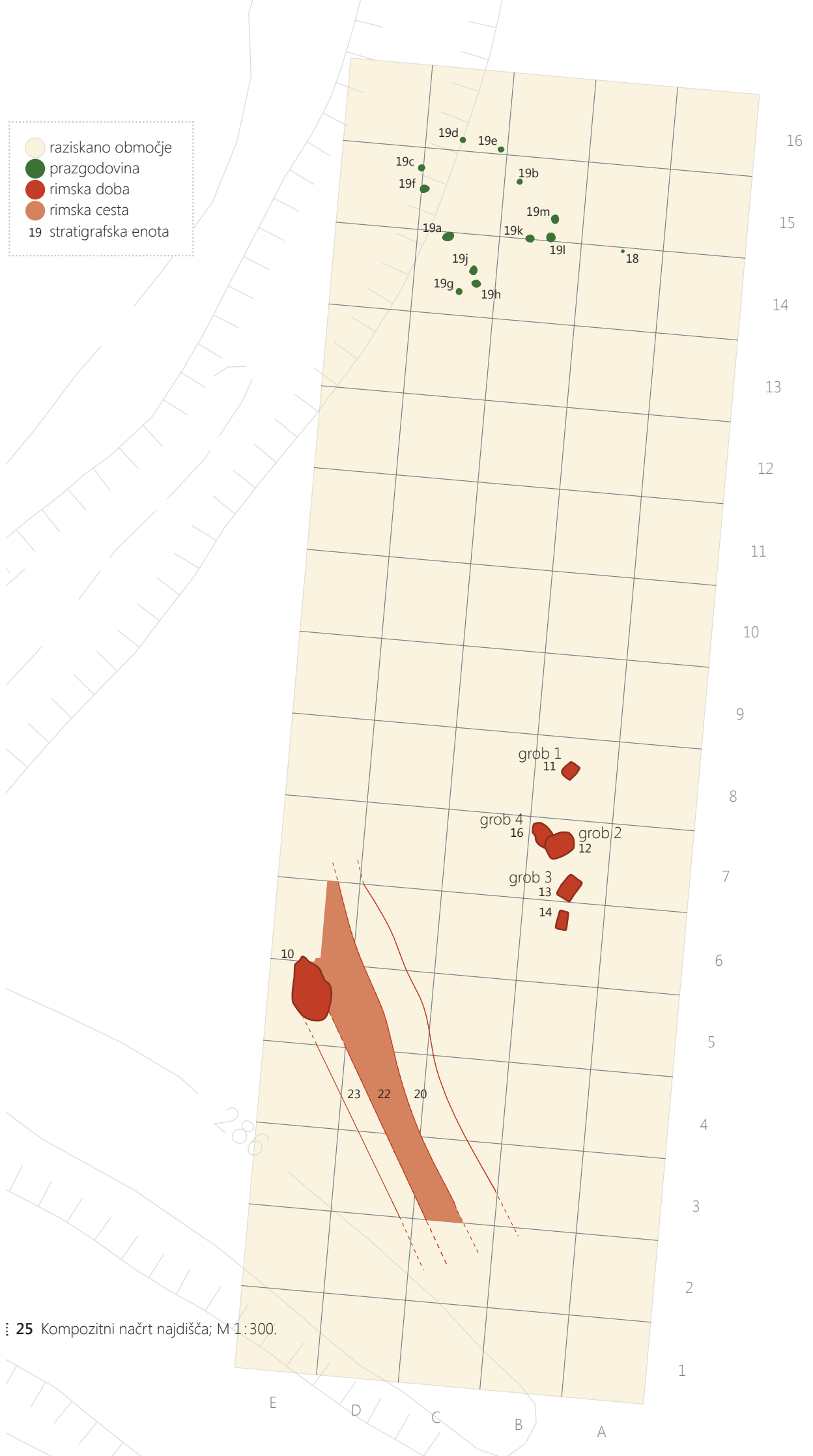
Zgoraj opisani paleorelief je gotovo pogojeval izrabo tega prostora. Tako so za poti, bivalne objekte ali nekropolo prišle v upoštevanje le rahlo napete površine na prodnati osnovi.

3 KIA 22960 Vz. 5, SE 021, E12: BP 1720 + 27; cal AD 263, 275, 338; 1 Σ cal AD: 259–282 (21,2 %), 289–299 (6,8 %), 321–358 (29,4 %), 368–381 (10,9 %), 2 Σ cal AD: 250–399 (95,4 %).

24 Digitalni model paleoreliefa; M 1 : 500.

- raziskano območje
- prazgodovina
- rimska doba
- rimska cesta
- 19 stratigrafska enota

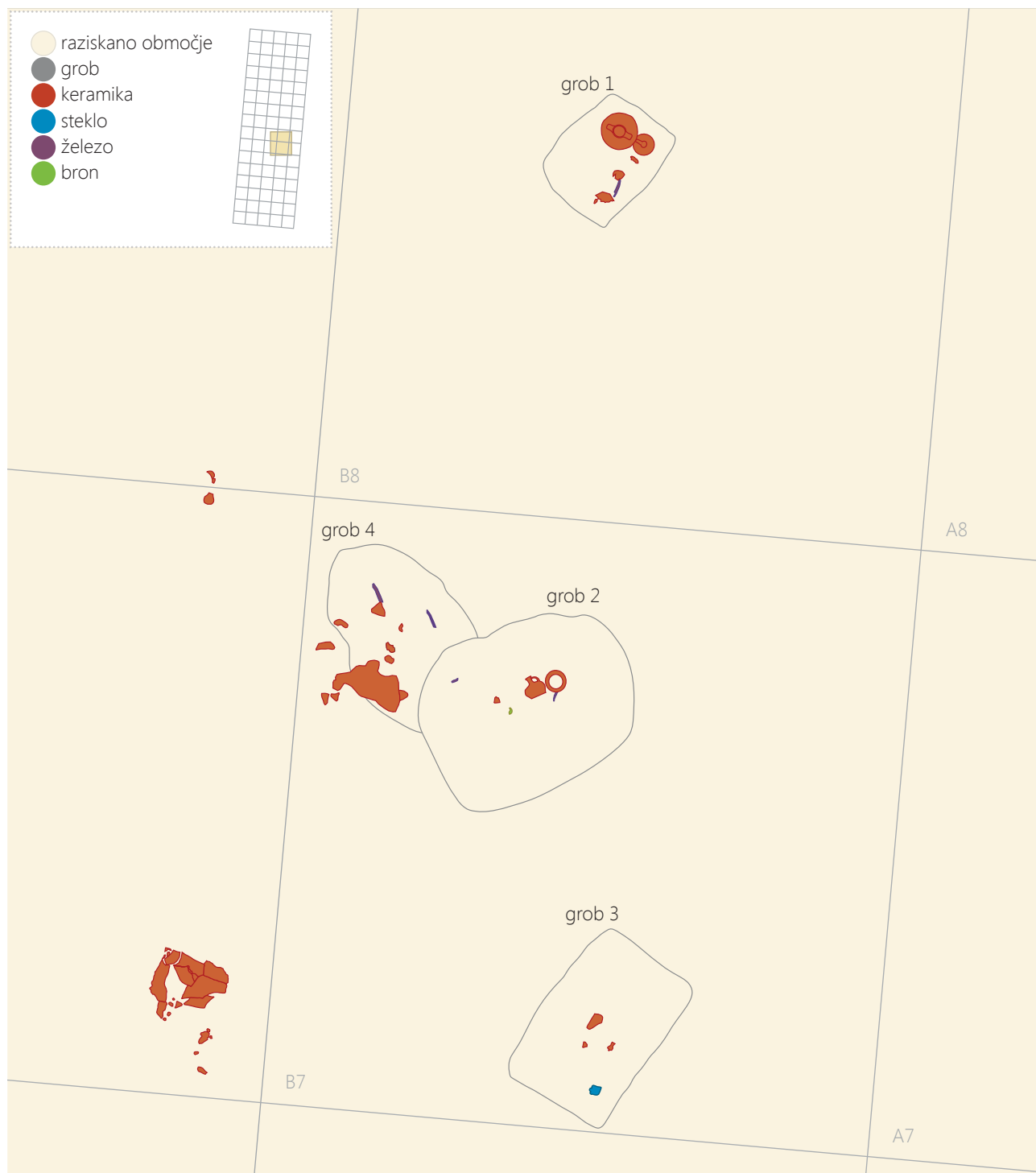

25 Kompozitni načrt najdišča; M 1:300.

Ena takšnih, ob vzhodnem robu, v kv. B/7,8, je krajši čas rabila za grobišče. Našli smo štiri deloma ohranjene pokope, vkopane v prodnato osnovo (sl. 24).

Gre za enostavne žgane grobove s pravokotnim ali ovalnim vkopom (sl. 26). Pokojnike so neznano kje sežgali in pri tem uporabili pretežno bukova drva. Sežgane ostanke pokojnika so razsuli po jami (grob 1) ali pa so jih shranili v žari (grob 2, morda tudi 3 in 4). Med pridatki je prevladovalo

namizno in pivsko posodje (sl. 27–29). Na staroselsko tradicijo nakazuje običaj prilaganja nožev (G4, G13 – iz grobov, G50 – iz plasti). Med ostanki darovane hrane so se našle kosti okončin in glave mlade svinje, v grobu 2 pa (še) zob manjšega prežvekovalca. Tegula v bližini pokopov predstavlja edini element, ki bi ga lahko razlagali kot del grobne arhitekture (sl. 26, kv. C7, in sl. 30). Grob 3 je imel sicer dobro viden vkop in zanimive pridatke (sl. 30), vendar je bil povsem brez antropoloških ostankov. Grob 4 so prekopal

26 Tloris grobov; M 1:50.

ob izkopu za grob 2 na skoraj istem mestu. Ob grobni jami 2 je bila neobičajna koncentracija najdb, ki smo jih kot sklop 2a pripisali naknadno odkritemu grobu 4. Prepoznavanje grobnih jam je bilo težavno, ker so bile jame zvrha zapolnjene z materialom, ki so ga pred tem izkopali. In ker je šlo za prodnata zasutja vse do površja, se je z vodnim izpiranjem postopoma zabrisala razlika med osnovo in polnilom. Področje zahodno od najdenih grobov smo po končanih izkopavanjih prekopal s strojem in v ta del se grobišče ni širilo. Če se je nadaljevalo proti vzhodu, je povsem možno, da je bilo uničeno ob gradnji avtoceste ali še pred tem. K takšnemu razmišljanju napeljujejo najdbe v premešani plasti (npr. železen nož in britvica - G50 in G91, novci, odlomki železnih predmetov ipd.) in podatki o distribuciji lončenine v plasteh zunaj grobov. V tem se kaže velika prevlada namiznega posodja, kar je prej značilnost grobišč kakor bivališč (sl. 37, 38, 41; upoštevane so najdbe zunaj grobov).

Ob severnem robu izkopnega polja (kv. B–D/14–16) je bilo odkritih več stojk krožne oblike - vkopov za vertikalne tramove (sl. 32, 33). Smiselno jih lahko povežemo v tloris pravokotne stavbe, velike 7 × 6 m. Nekatere so bile za večjo

oporo tramu obložene z večjimi prodniki. V polnilih stojk so bili preskromni organski ostanki za radiokarbonsko datiranje ali antrakotomsko opredelitev. Edini datajski element v tem kontekstu je fragment ostenja prazgodovinske posode iz polnila SE 19j (inv. št. MMK 5890), v še dveh stojkah pa sta se našla kronološko neopredeljiva železna predmeta iz SE 19c in 19j (G77, G78).

V zahodnem delu izkopa (kv. C–E/2–7) je v smeri jugozahod-severovzhod potekal cestni tlak (SE 22). Kot hodni nivo je bila uporabljena matična prodnata podlaga, ki je bila vzdolžno z obeh strani obkopyana z jarkoma za odvodnjavanje (SE 20 in 23 – široka več kot 1 m, globoka 0,25 m). Glede na širino cestnega tlaka (2,10–2,20 m) sodimo, da gre za lokalno cestno povezavo. Najdbe, odvržene v obcestnih jarkih (npr. križna fibula - G31, omega fibula - G32, izrabljen

27 Pridatki iz groba 1.

29 Pridatki iz groba 3.

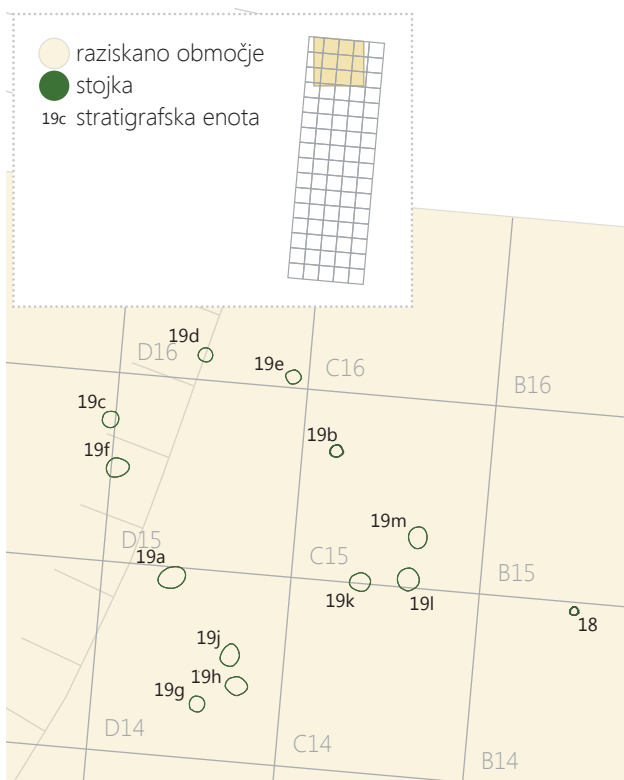
28 Pridatki iz groba 2.

30 Teglula na hodni površini v bližini grobov.

grob	datacija	tloris	globina vkopa	človeške kosti		TS - krožnik	TS - skodelica	KTS	vrč - enoročajni	vrč - dvoročajni, amfora	vaza	čša	oljenka	steklenička	nož	fibula	prstan	novec	vijček	jagoda	amforisk	žebelj	org. ostanki	živalski ostanki
				v žari	razsute																			
1	sredina 1. st.	pravokoten	0,75 m		18 g 30-40 let	1	1	1	1	1					1								10 bukev, 1 hrast	sežgana svinjska golen
2	konec 1. st.	kvadraten	0,40 m	208 g moški (?) 25-30 let	18 g			1		1	2	1		1	1			1				3	249 bukev, 7 hrast	sežgane kosti noge svinje, zob manjšega prežvekovalca
3	konec 1. st.	pravokoten	0,28 m		brez ostankov kosti								1			1	1		1	1				sežgane kosti noge, lobanje svinje
4/ sklop 2a	starejše kot grob 2 (1. st.)	ovalen	0,35 m		11 g				1					1	3								12 bukev, 12 hrast	

31 Preglednica grobnih kontekstov.

32 Tloris stojk v kv. B-D/14-16; M 1 : 200.

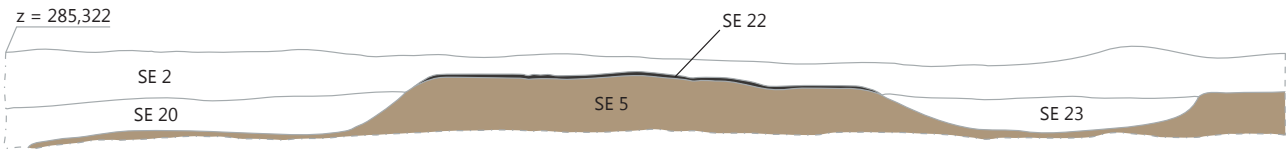
33 Izpraznjene stojke, pogled s severa.

novec⁴), datirajo uporabo cestišča v začetek 4. stoletja n. št. (sl. 34-36).

Naknadno je bila v obcestni jarek z zahodne strani ceste vkopana večja jama krožne oblike, ki je bila na dnu zametana z lesenimi bruni. V vrhnjem delu polnila se je našel dobro ohranjen novce⁵, ki datira obcestni poseg in s tem morda tudi konec uporabe cestišča v drugo polovico 4. stoletja n. št.

4 Konstantin I Cen 330-335; inv. št. MMK 5840.

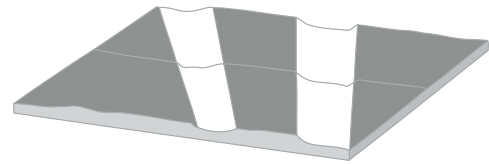
5 Valens AE 3 364-378; inv. št. MMK 5840 5839.

34 Presek rimske ceste.

35 Pogled na cesto s severozahoda.

36 3D-model rimske ceste, pogled z jugovzhoda.

6.1 Kovinski in stekleni predmeti

Jožica Hrustel

Kovinski predmeti predstavljajo med inventarjem najdišča Šentpavel razmeroma velik delež. Najdenih je bilo skupaj 44 kovinskih predmetov, 34 železnih in 10 bronastih. 16 kovinskih najdb je ležalo v grobnih kontekstih, in sicer 10 železnih predmetov, 4 bronasti predmeti – vse fibule in en bronast novc. V tekstu so obravnavane le najdbe, ki so časovno in tipološko opredeljive in je k temu potreben komentar.

Najzgodnejša fibula (**G26**) je bila najdena med grobovoma 2 in 4, najverjetneje pa je pripadala grobu 4. Uvrščamo jih med t. i. noriško-panonske dvogumbaste fibule, tip A 236f (Garbsch 1965, 36–37; 1985, 570). Postavljene so v čas 2. polovice 1. stoletja (Garbsch 1985, 565, sl. 5), v Avgustu⁶ s pomočjo keramičnih pridatkov v kontekstu v čas od vlade cesarja Klavdija do Vespazijana (Riha 1979, 72, t. 248: 251; 1994, 69, t. 7: 1992, 1993). Z najdišč na območju današnje Slovenije sta primerljivi fibuli z grobišča Volarje pri Žirijah na Krasu, in sicer iz grobov 1 in 4 (Bavdek 2005, 242, t. 1: 1; t. 2: 2). Ta dva grobova pripadata glavnini grobov, datiranih v drugo četrtino oz. sredino 1. stoletja n. št. (Bavdek 2005, 242, 246).

Fibula, ki je bila prav tako najdena v grobu 4 (**G25**), pripada skupini najbolj razširjenih enogumbastih fibul na vzhodno-alpskem področju, močno profiliranim fibulam tipa Almgren 68. Gre za posebno skupino teh fibul, za katero je značilen rombičen presek loka, ki preide v glavo, gumb je profiliran le na zgornji strani loka, noga pa je v obliki paralelograma (Koščević 1980, 22, t. XV: 106–107; t. XVI: 108–115). Analogije teh fibul je mogoče najti na območju Slovenije, Bosne, Slovaške, Romunije in južne Rusije (analogije citira Koščević 1980, 22), pojavljajo pa se v 2. stoletju n. št. (Koščević 1980, 22). Ta posebna skupina je ena od najbolj poznih variant tipa močno profiliranih fibul in je zelo verjetno imel svoj proizvodni center v Sisku (Koščević 1980, 22).

V enem izmed obcestnih jarkov je bila najdena zelo dobro ohranjena omega fibula (**G32**) s kvadratnim presekom,

opredeljena tudi kot tip Ettlenger 51 (Ettlenger 1973, 131, t. 15: 12, t. 29: 3) oz. Riha 8.1.1. Razširjene so po celotnem rimskem imperiju, časovno pa niso natančneje opredeljene kot od avgustejskega obdobja do 4. stoletja. Dva povsem primerljiva kosa sta datirana v čas od Antoninov do 3. stoletja n. št. oz. od klavdijsko-neronskega obdobja do 3. stoletja n. št. (Riha 1979, T. 69/1811 in T. 69/1774).

Čebulasta fibula z vrezanim okrasom parov koncentričnih krogov na nogi (**G31**), najdena prav tako v obcestnem jarku, pripada tipu 3B po Kellerju (Keller 1971, 37, Abb. 11: 7) oz. tipu 3/4 B po Pröttelu (Pröttel 1988, 359, Abb. 4a, 3–6). Tip je datiran v obdobje med 330 in 400 n. št., v arheoloških kontekstih pa se pojavljajo tudi kasneje (Pröttel 1988, 361). Razširjene so po celotnem rimskem imperiju in veljajo za tipičen del poznorimske moške noše.

Najdragocenejša najdba je vsekakor z morskim prizorom okrašena gema z motivom morskih živali, najverjetneje iz stekla (Nestorović 2005, 38), vložena v železen prstan iz groba 3 (**G21**). Prstan pripada tipu 2.1.2 po Rihi, variante tega tipa v železni izvedbi pa se pojavljajo vse od 1. do 3. stoletja n. št. (Riha 1990, 31).

Trije noži z najdišča pripadajo nožem z rahlo upognjenim rezilom in s trnastim ročajem – A1c po Dolenzu (Dolenz 1998, 259), in sicer noži iz groba 1 (**G4**), groba 2 (**G13**) ter iz plasti SE 2 (**G50**). Noži z upognjenim rezilom so poimenovani tudi »noriški noži« ravno zaradi oblike rezila, katerega tradicija izhaja iz časa železne dobe (Dolenz 1998, 251). V Noriku se začenjajo pojavljati v avgustejskem oz. tiberijskem času, slediti pa jim je mogoče vse do 4. stoletja n. št. in dlje (Dolenz 1998, 254). Četrty železni nož, najden zunaj arheoloških kontekstov (**G91**), pa je zaradi slabe ohranjenosti teže tipološko opredeljiv, saj ni mogoče z gotovostjo trditi, ali ima hrbet raven ali usločen.

Izstrelek mehničnega orožja (**G36**) je edini predmet, ki ga lahko z gotovostjo pripišemo vojaški opremi oz. orožju, najden pa je bil v obcestnem jarku (SE 23). Kot izstrelek mehničnega orožja je opredeljen na podlagi kriterijev velikosti in teže, in sicer s 47,2 g in z 10,7 cm ohranjene dolžine pripada skupini izstrelkov mehničnega orožja manjših kalibrov (Horvat 2002, 157 s pripadajočo literaturo o danih kriterijih). Tovrstni izstrelki se pojavljajo že v republikanskem obdobju, a s kratko in masivno konico. Ta se na prehodu v 1. stoletje

6 Tipološko opredeljene kot varianta 2.10.1.

n. št. podaljša in taki obliki je mogoče slediti še stoletja (Radman Livaja 2004, 59; Deschler Erb 1999, 17).

Najdena jagoda ogrlice iz modrega neprosojnega stekla iz groba 3 (G20) pripada obročasti obliki jagod, ki jih je Riha opredelila kot tip 3 (Riha 1990, 85, t. 28: 1209–1211). Tovrstne jagode se pojavljajo že v keltskem obdobju, izdelava pa se je nadaljevala v rimskem času. Pojavljajo se od 1. do 4. stoletja n. št. na območju celotnega rimskega cesarstva (Riha 1990, 85).

V grobu 3 je bila najdena skoraj v celoti ohranjena steklenica (G18) s kvadratnim trupom in z narebranim ročajem. Tipološko je primerljiva s steklenicami, opredeljenimi kot 6.3.1 in s tem datirana od druge polovice 1. stoletja do 2. stoletja n. št. (Lazar 2003, 149).

6.2 Lončenina (sl. 37, 38)

Matjaž Novšak, Iris Bekljanov Zidanšek

Med 2300 kosi lončenine izhaja 9 posod iz grobov. Preostalih 30 fragmentov lončenine v katalogu je iz ornice oz. iz zasutij vodnih korit.

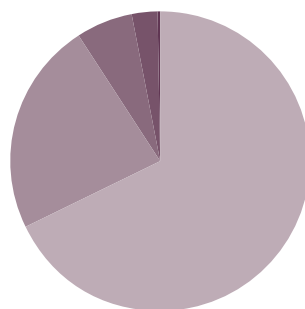
Sigilatni servis krožnika in skodelice iz groba 1 je proizvod padskih delavnic iz druge četrtine 1. stoletja n. št. Krožnik oblike Consp. 4.6 (G1) z gladko površino je časovno zamejen v tiberijsko-klavdijski čas. Nasledijo jih krožniki z apliciranim okrasom. (Consp. 1990, 86; Žerjal 2005, 269). V isti časovni okvir sodi cilindrična skodelica oblike Consp. 27.1 (G2) (Consp. 100; Oberosler 1995, 294).

Vsi ostali kosi sigilate zunaj grobnih sklopov so se nahajali v kvadrantih B/7 in A/8, torej v neposredni bližini pokopov. Tako kakor posodi iz groba so padski proizvodi. Skodelica (G39) in trije krožniki imajo gladko površino brez apliciranega okrasa. Krožnika (G83 in G86) imata zaobljene prehode in sta lahko sočasna primerku iz groba 1. Iz odlomkov tretjega krožnika G87 smo ugotovili podoben premer kakor pri ostalih – 16 cm. Krožnik (G87) pa opredeljujemo po žigu *in planta pedis* (...)LVI... ().⁷ Verjetno predstavlja oznako delavnice SALVIVS (OCK 1776/3 ali 1776/4). Znan je predvsem po izdelavi koničnih skodel (Consp. 22–25). Žiga 1776/3 ali 1776/4 sta si zelo podobna. Verjetnejša je opredelitev 1776/4, ki je znana tudi iz Emone. Različico 1776/3 doslej poznamo le z italijanskih najdišč (Aquileia in Cupra Marittima). Obe

⁷ Jure Krajšek je žig opredelil in navedel paralele, za kar se mu zahvaljujemo.

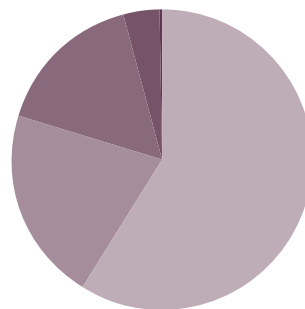
različici lahko glede na delovanje delavnice datiramo v drugo četrtino 1. stoletja n. št. Lahko se je zadržal v uporabi tudi po sredini 1. stoletja n. št., vendar velja poudariti, da s Štalenskega vrha izvira 9 primerkov žiga delavnice SALVIVS, in sicer iz kompleksov V in VI, ki prenehata okoli 45 n. št. Analogije za omenjeni žig (OCK 1776/4) so na Štalenski gori (kompleks V; Zabehlicky Scheffengger 1980, p. 228, fig. 4); v Emoni (Narodni muzej, inv. št. R 6282; CVArr no. 1648:e) in v Akvileji (CVArr no. 1648:c; Pais 1888 no. 1080 119). Glede na distribucijo žigov jih je največ iz Norika (Štalenski vrh – 9 primerkov) in iz X. Italske regije (v Akvileji 4 in 1 v Emoni), dva primerka pa

	število kosov	odstotek
namizno posodje	1541	68
kuhinjsko posodje	512	23
amfore	125	6
gradbeni material	74	3
neopredeljeno	6	0,004
skupaj	2258	100

37 Zastopanost posameznih vrst lončenine po številu odlomkov.

	teža [g]	odstotek
namizno posodje	4577	59
kuhinjsko posodje	1697	21
amfore	1278	16
gradbeni material	343	4
neopredeljeno	26	0,00
skupaj	7921	100

38 Zastopanost posameznih vrst lončenine po številu odlomkov.

Kvadranti	A	B	C	D	E
1					
2		1			
3		16			
4		2		1	
5					
6					
7		24	12		
8					
9			3		
10	1	8	1		
11		1			
12		1			
13					
14		1			
15	2				
16					

39 Razpršenost gradbenega materiala.

iz Picena (Cupra Marittima) in Transpadane (Como). Pojavljajo se skoraj izključno na krožnikih.

Komplet finega namiznega posodja v grobu 1 je dopolnjevala še skodelica keramike tankih sten (G3). Luskinast okras v treh pasovih je kombiniran z metličasto zaglajenim peskastim nanosom na spodnjem delu površine. Ta kombinacija je značilna za sredino 1. stoletja (Plesničar Gec 1977, 16).

Med najdenimi vrči prevladujejo enoročajni, kar je običajno na grobiščih (Istenič 1999, 129). Le v grobu 1 se je nahajal dvoročajni vrč (G6). Zaradi širine vratu ga imamo za posodo, namenjeno shranjevanju razsutega živeža. Njegova prostornina je 9,6 l (1,1 *modius*). Velikost jo opredeljuje kot posodo za shranjevanje in ne za namizno rabo (Krajšek 2008, 250). Po obliki trupa in namestitvi ročaja je podoben številnim dvoročajnim vrčem s Štalenske gore, med katerimi so najprimerljivejši oblike Dressel 28 (Schindler-Kaudelka 1989, 40, T. 18–22, posebej T. 19: 15). Ta oblika se na Štalenski gori pojavlja od okoli leta 20 pr. n. št. do klavdijskega obdobja (Schindler-Kaudelka 1989, 41). Oblika izvira iz Mediterana. Bruknerjeva je mnenja, da gre v spodnji Panoniji za nadaljevanje latenske tradicije (Brukner 1981, 44). Po kvaliteti fature in kroglasti obliki trupa ter širokem vratu lahko umestimo naš vrč v 1. stoletje n. št. Podobno trdi Plesničarjeva, ki omenja tudi dolenska najdišča in jih datira v 1. stoletje n. št. (Plesničar Gec 1977, 33).

V istem grobu je enoročajni vrč z izlivom (G5). Pod obodom trupa sta slabo vidni, z rjavkasto rdečo barvo naslikani dve liniji. Po obliki spominja na *oinoichoe*. V emonskih nekropolah so enoročajni vrči z lijakastim ustjem v rabi v 1. stoletju oz. od sredine 1. stoletja n. št. do prve polovice 2. stoletja n. št. (Plesničar Gec 1977, 31). Takšni vrči na Štalenski gori sodijo v prvo skupino t. i. italških oblik vrčev, kjer se

Kvadranti	A	B	C	D	E
1	3				
2					
3		3			
4			1		
5	10				
6			1		
7		2	45	5	
8					
9			13	1	
10					
11		1			
12				1	
13	4		1		
14	17		3		
15					
16		2			

40 Razpršenost transportnega posodja.

pojavljajo od leta 10 pr. n. št. (Schindler Kaudelka 1989, 32, T. 3,4). Podobne oblike so v poetovionskih kontekstih datirane nekoliko pozneje, od druge polovice 1. stoletja n. št. do začetka 3. stoletja n. št. (Istenič 1999, 127, sl. 117).

Vrč iz SE 2 (G76) s trakastim ročajem nima ohranjenega dela ustja, kjer naj bi bil izliv. Vrči z bikonično obliko trupa in prelom na prehodu vratu v trup se pojavljajo od konca 1. do vključno 2. stoletja n. št., morda še v začetku 3. stoletja n. št. (Istenič 1999, 127–129).

Enoročajni vrč s kroglastim trupom brez izliva iz groba 2 (G7) po fini fakturi in kroglasti obliki trupa predstavlja primer italške tradicije. Isteničeva zelo podobne vrče označi kot tip VE 10 in jih datira od druge polovice 1. stoletja oziroma flavijskega časa do prve polovice 2. stoletja n. št. (Istenič 1999, 124).

Vaza (G11) je v grobu 2 rabila za žaro. Po Isteničevi gre za fine lonce (Istenič 1999, 130). Na zoženem vratu so plitve kanelure. V emonskih nekropolah so v starejšem obdobju uporabljene kot žare ali kot pridelek (Plesničar Gec 1977, 43). Po fakturi so najbolj primerljive vaze z emonske nekropole. Pojavljajo se s predmeti od flavijskega časa do 2. stoletja n. št. Plesničarjeva vidi njihov izvor v prazgodovinski tradiciji (Plesničar Gec 1977, 43). Na Ptujju je podobna posoda v grobu 580 (Istenič 1999, 134) in je po Isteničevi kot tip LF varia datirana povsem enako (Istenič 2000, 384). Podobne opredelitve veljajo tudi za vazo, najdeno zunaj grobov (G81).

Kuhinjsko posodje je maloštevilno zastopano le z nekaj odlomki loncev. V plasti SE 2 je dno lonca z ornamentom glavničenja (G67). Iz premešanih plasti sta tudi lonca z izvihanim ustjem in kroglastim trupom (G79, G80). Na emonskih nekropolah so številni, v funkciji žare datirani v 1. stoletje n. št.,

Kvadranti	A	B	C	D	E
1	7	4		7	
2	4	5			
3	3	11	6	16	
4	5	9	27	66	
5	15	40	68	18	
6	8	59	43		
7	25	317	8	11	
8	40		38		
9		17	13	1	
10	22	14	30	37	
11	5	48	8		1
12	10	17	12	30	
13	11	2	82	16	
14	86	2	70		
15	8	30	8	2	
16		10		25	3

⋮ **41** Razpršenost namiznega posodja.

največ do časa Trajana (Plesničar Gec 1977, 38). Plesničarjeva jih obravnava kot prežitek prazgodovinske tradicije (Plesničar Gec 1977, 40). Med ptujskim gradivom je primerljiv tip LG 1 (Istenič 1999, 137). Najstarejši primerek tega tipa je v grobu 265 iz prve četrtine 1. stoletja n. št. (Istenič 2000, 313). Lonci istega tipa so datirani v 1. in 2. stoletje n. št. tudi z ostalimi primeri z zahodnih petovionskih grobišč (Istenič 1999, 137; Kujundžić 1982, grobova 210 in 402).

Med posodami za shranjevanje omenjamo le odlomek ostenja dolija iz plasti SE 2 (**G73**). Okrašen je z vodoravnimi žlebovi in pod njimi vrezano večpasovno valovnico. Plesničarjeva datira rabo teh posod od sredine 1. stoletja do sredine 2. stoletja n. št. (Plesničar Gec 1977, 45).

Edina oljenka na najdišču iz groba 2 je volutne oblike z oglatim noskom, tip Loeschke 1 (**G15**). Rame ločujejo od diska trije žlebovi, površina diska pa se ni ohranila. Ohranjene značilnosti dopuščajo datacijo v 1.–2. stoletje n. št. (Istenič 1999, 160–164).

Opozorimo še na amforisk iz groba 3 (**G19**). Glede na volumen posodice, natanko dve *liguli* (2,25 cl), morda predstavlja *unguentarium*. Ta se sicer v grobnih kontekstih najpogosteje pojavlja v steklenih izvedenkah, glineni primerki pa so piriformnih oblik. V našem primeru gre za obliko, ki ji v pregledanih grobiščnih arhivih nismo našli primerjave.

Kvadranti	A	B	C	D	E
1				7	
2		3			
3		18	6	17	
4	48	25	27	17	
5		2	11		
6		18	7		
7		23	5	1	
8	4		15		
9		112	6		
10		8	29	4	
11		17	8		1
12	6	11	12	10	
13	7		19	4	
14		11	70		
15	15		8	2	
16		1		3	3

⋮ **42** Razpršenost kuhinjskega posodja.

7 Sklep

Matjaž Novšak

Predstavljeni arhiv najdišča vsebuje ostanke lesene stavbe, verjetno iz prazgodovine, zgodnjerimsko grobišče in tlak lokalne rimske ceste. Glavnina gradiva izhaja iz grobnih kontekstov, tj. štirih deloma poškodovanih grobov ter iz plasti ob pokopih, kamor je bilo verjetno odloženo v okviru nagrobnega obredja. Velikost grobišča bi lahko ocenili na nekaj več kakor deset zgodnjerimskih pokopov, glede na količino predmetov v premešanih plasteh, ki verjetno izvirajo iz grobov (**G40, G50, G55–66, G81, G91**).

Ugotovljeni pokopi datirajo grobišče od sredine 1. stoletja n. št. (grob 1) do zadnjih desetletij 1. stoletja n. št. (grob 2 - datacije v preglednici sl. 31 in v katalogu). Pokojniki so bili sežgani na skupni ustrini, ki se ni nahajala znotraj raziskane območja. Grobne jame so pravokotni ali ovalni vkopi v prod. Z izkopanim prodom so bile jame po pokopu zasute. Grobova 1 in 2 sta bila intaktna, grob 4 pa prekopan ob izkopu za grob 2. Za grob 3 ocenjujemo, da je bil deloma izropan. Vsebuje le drobne predmete in ostanke hrane, ni pa ohranjenih ostankov žganine. Lastnika železnega prstana z gemo (**G21**) lahko imamo za rimskega državljanca,⁸ ki mu je bil morda priložen še kakšen vabljev predmet, morda pokopan v dragoceni žari⁹, kar bi razložilo plenitev in izgubo kostnih ostankov pokojnika/-ce.

Pogrebno obredje nakazuje preplet staroselske in rimske duhovne kulture. Grob 1 kaže staroselski karakter. Čeprav vsebuje pet posod italske proizvodnje, ni niti enega pridatka, ki bi odseval rimsko obredje (npr. oljenke, balzamariji, novci ali kadilnice); namesto teh pa je v grobu značilno staroselski »noriški nož«. Nasprotno bi veljalo za grob 3, ki, čeprav okrnjen, odseva uniformno rimsko obredje. Pri grobu 2 je staroselska komponenta (**G9, G11–13**, nož, vijček, fibula, žara) številnejša, vendar edini vsebuje tudi oljenko kot najbolj značilen rimski pogrebni pridelek. Ostali pridatki, npr. daritve svinje, ki je v treh primerih sežgana na ustrini s pokojnikom, lahko odsevajo v virih izpričan rimski obred darovanja Manom ali pa lokalni element.

V zaključku pa naj grobišče vpnemo še v kompleks šentpavelskih arhitekturnih ostankov, raziskanih med 1997 in 2004. Dve fazi stanovanjske gradnje datirata od druge polovice 2. stoletja n. št. do vključno prve polovice 4. stoletja n. št. in sta zanesljivo mlajši od pričujočega grobišča, ustrežata pa najdbam, povezanim z rimsko cesto. Sagadin sklop opredeljuje kot ostanke vile rustike (Sagadin 1999, 45; 2006 205), drugi avtorji pa vsaj za zgodnejšo fazo predlagajo drugačno razlago poselitve (Jerončič 2005, 72–74, Jerončič/Novšak 2006, 204, 205).¹⁰

Naše najdišče k osvetlitvi procesa romanizacije prispeva inventar iz časa pred starejšo gradbeno fazo. Poleg značilnega italskega posodja v grobovih se kažejo že omenjeni staroselski elementi v prilaganju nožev v grobove ter loncev tradicionalnih oblik (**G11**). Prostoročno izdelano posodje v lokalni tradiciji je bilo najdeno tudi v starejših plasteh pri cerkvi sv. Pavla (Jerončič 2005, 54, 55, t. 20: 99, 24: 118). Najdb iz predrimskega časa doslej nismo poznali. Ostanke lesenega objekta (sl. 32, 33) s fragmentom prazgodovinske posode v eni od stojk pa nakazujejo možnost starejše poselitve pred romanizacijo emonskega agra.

Intenzivnejši posegi v Šentpavlu datirajo v 2. stoletje n. št. Takrat je bila zgrajena stavba, odkrita 1999. leta, obenem pa opuščeno naše grobišče. Ni znano, zakaj in kam so ga prestavili. Ena od možnosti je, da je šlo za širitev gospodarskih površin, ki so potisnile novo grobišče dalje v stran. Takšna širitev bi bila možna z obsežnimi melioracijskimi posegi, ki se nakazujejo v nenavadnih potekih paleokorit, vidnih v blagih depresijah v bližjem okolišu.

8 O pomenu geme, pravicah do nošnje in atribuciji na bogatejši sloj v: Gaspari *et al.* 2008, 8, 9.

9 Primer otroškega pokopa desetletnika/-ce iz 1. stoletja n. št. v dragoceni alabastrni žari je bil leta 2003 odkrit na Križišču. Vir: Arhiv najdišča Križišče, ZVKD (neobjavljeno).

10 Draško Josipović, ki je vodil izkopavanja v letih 1997, 1998 in 2004, se nagiba k tezi, da gre za neko drugo obliko naselja (ustni vir). Za posredovane informacije in mnenja se mu najlepše zahvaljujem.

8 Opis struktur

Matjaž Novšak

Okrajšave

dl. dolžina
pr. premer
š. širina
v. višina
gl. globina
nmv absolutna kota dna

Vse strukture so v merilu 1:20, razen kjer je navedeno drugače.

Legenda

● keramika
● steklo
● železo
● bron

8.1 Grobovi

Grob 1 – SE 11, kv. B8

Grob je bil deloma poškodovan s strojno sondo. Vkop je tlorisno pravokotne oblike. Jamo je zapolnjeval prodnat zasip, skoraj identičen kot osnova v okolici. Mere: dl. 1 m, š. 0,8 m, gl. 0,75 m.

Najdbe: V zgornjem delu polnila je bilo najdeno ostenje amfore. Grobni inventar je bil položen na dno vkopa, ki pa ni bil raven. Severni del je bil ok. 0,1 m višji in na tem delu sta bila položena dvoročajni vrč (G6) in enoročajni vrč (G5). V najnižjem delu so se nahajali ostali pridatki, namizno posodje (G1–3) in železen nož (G4). Ostanki ožganih kosti (18 g) so se nahajali v grobu in so bili dobljeni z vodnim izpiranjem.

Organski ostanki: deset primerkov bukve (*Fagus*) in le en primerek hrasta (*Quercus*). V peščenem sedimentu so bili še drobci oglja, ki pa jih ni bilo mogoče določiti.

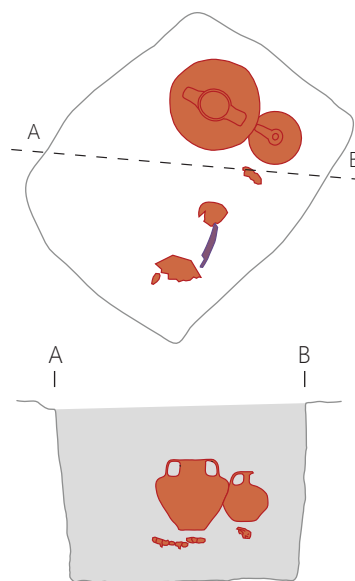
Človeški ostanki: masa vzorca 18 g, spol (?), starost 30–40 let.

Makroskopska analiza: ohranjeno je večje število zelo drobnih fragmentov dolgih kosti, katerih dolžina ne presega 6 mm. Barva kosti je segala od temno sive, sive do svetlo sivo bele. Vsi vzorci so sežgani. Ohranjeni so trije drobni fragmenti kosti lobanje (*ossa cranii*). Debelina kompaktnega tkiva (*substantia compacta*) diafiz dolgih kosti za fragment diafize nadlahtnice (*humerus*) znaša 2 mm, za vse ostale fragmente od 1 do 2,5 mm. Fragmenti so zelo slabo ohranjeni, zato spola osebe ni bilo mogoče določiti.

Mikroskopska določitev starostne dobe: iz treh fragmentov diafize stegenice (*femur*) so bili izdelani histološki preparati. Po modificirani Kerleyjevi metodi je bila določena starost, ki se je gibala v razponu 30–40 let.

Živalski ostanki: mlada svinja (*Sus sp.*) – ohranjen je majhen sežgan fragment prokismalne popolnoma nezraščene epifize golenice (*tibia*) zelo mlade svinje (*Sus sp.*).

Datacija: sredina 1. stoletja n. št.

M 1 : 25

Grob 2 – SE 12, kv. B7

Polnilo grobne jame je bilo povsem intaktno. Vsebovalo je precej organskih primesi, v nasprotju z ostalimi grobovi je bilo povsem zemljeno. Žara je bila položena v sredino grobne jame; grobni pridatki so bili položeni ob in pod njo. Mere: dl. 1,31 m, š. 1,04 m, gl. 0,4 m.

Najdbe: žara - vaza (G11), namizni in pivski servis sestavljajo vrček (G7) in 2 lončka (G16, G17), 2 fibuli (G9), oljenka (G15), 3 železni žebli z ostanki razpadlega lesa (G8, G10, G14), železen nož (G13), vijček (G12).

Organski ostanki: dva vzorca iz groba sta bila ločena na vzorec iz žare in vzorec iz groba. Oglje iz žare je pripadalo izključno bukvi (*Fagus*), od tega je bilo 47 primerkov velikih 2–3 cm, manjših primerkov v velikosti 1–2 cm × 0,2–0,5 cm pa je bilo še 52. Drobcni niso bili determinirani. Tudi oglje iz groba je pripadalo skoraj izključno bukvi, determinirana pa sta bila 202 primerka. Le 7 primerkov je pripadalo hrastu (*Quercus*). Med ogljem je bilo tudi več manjših fragmentov zoglenelih kosti.

Človeški ostanki: masa vzorca 125 g, spol moški (?), starost 25–30 let.

Makroskopska analiza: ohranjeni so fragmenti kosti lobanje (*ossa cranii*) z robustnim fragmentom čelnice (*os frontale*) v področju glabele, dva fragmenta temenice (*os parietale*), debele med 3,6 in 4 mm, trije fragmenti zatilnice (*os occipitale*) z merami med 3,8 in 5,3 mm. Ohranjeni fragmenti šivov *sutura sagitalis* in *sutura lambdaidea* so v ektokranialnem delu odprti. Ohranjena sta tudi dva krajša fragmenta zatilnice (*os occipitale*) s področja do šilastega odrastka senčnice (*processus mastoideus partis petrosae ossis temporalis*). Fragmenti diafiz stegenice (*femur*) so ohranjeni v razponu od 3,6 do 4,8 mm. Bolj poškodovani primerki v debelino merijo do 2,6 mm. Ohranjeni so tudi manjši fragmenti nadlahtnice (*humerus*), podlahtnice (*ulna*) in koželjnice (*radius*). Ostali fragmenti predstavljajo zelo drobne odlomke žganih kosti. Barva kosti lobanje sega od sive do temno sive, pri diafizah dolgih kosti je zunanji del kosti svetlo siv, notranji pa bolj temno obarvan. V naslednjem skupku vzorcev se je našlo pet fragmentov dolgih kosti in fragment sklepne ploskve (*facies articularis anterior*) vretenca (*vertebra*). Vsi navedeni vzorci so svetlo sive do bele barve.

Mikroskopska analiza: iz štirih fragmentov diafize stegenice (*femur*) so bili izdelani histološki preparati. Vidni so dobro ohranjeni osteoni in Haversovi kanali. Po modificirani Kerleyjevi metodi je določena starost v razponu v 25–30 let.

Živalski ostanki: masa vzorca 140 g, svinja (*Sus sp.*), mali prežvekovalci – ovca, koza ali srna (*Ovis aries*, *L.*, *Capra hircus*, *L.*, *Capreolus capreolus*, *L.*).

Makroskopska analiza: ohranjeni so fragmenti kosti mlade svinje (*Sus sp.*): proksimalni fragment epifize desne golenice (*tibia*), ki je popolnoma nezrašččen; fragment distalne epifize stegenice (*femur*); trije distalni fragmenti diafize dolgih kosti (*ossa longa*), predvsem stegenice (*femur*), in večje število drobnih kosti. Starost živali v času smrti verjetno ni presegala leta in pol. S histološko analizo dveh fragmentov diafiz stegenice (*femur*) se je potrdila opredelitev ožganih kosti za mlado svinjo (*Sus sp.*). Ohranjena sta dva vzorca zobne krone oz. zobne sklenine najverjetneje malega prežvekovalca. Štirje fragmenti kosti verjetno pripadajo alveolarnemu zidu čeljusti.

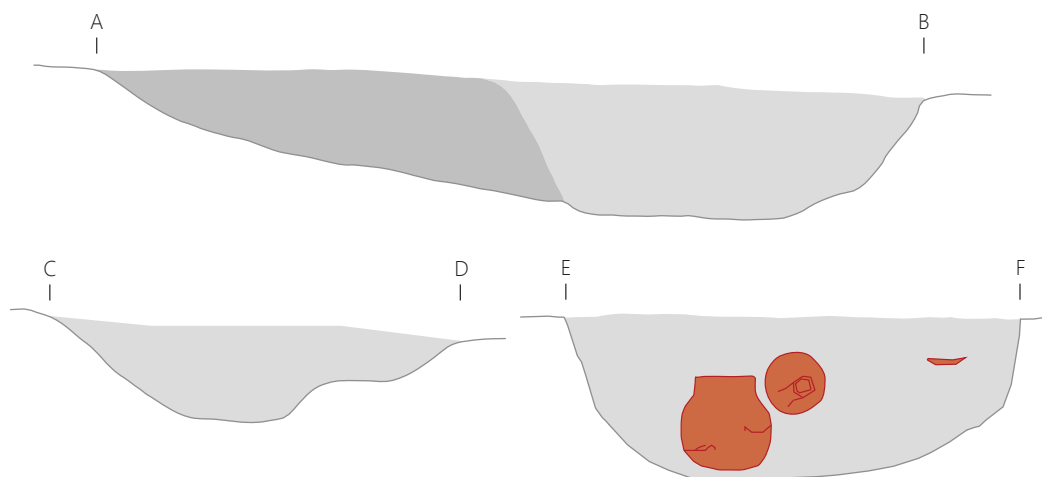
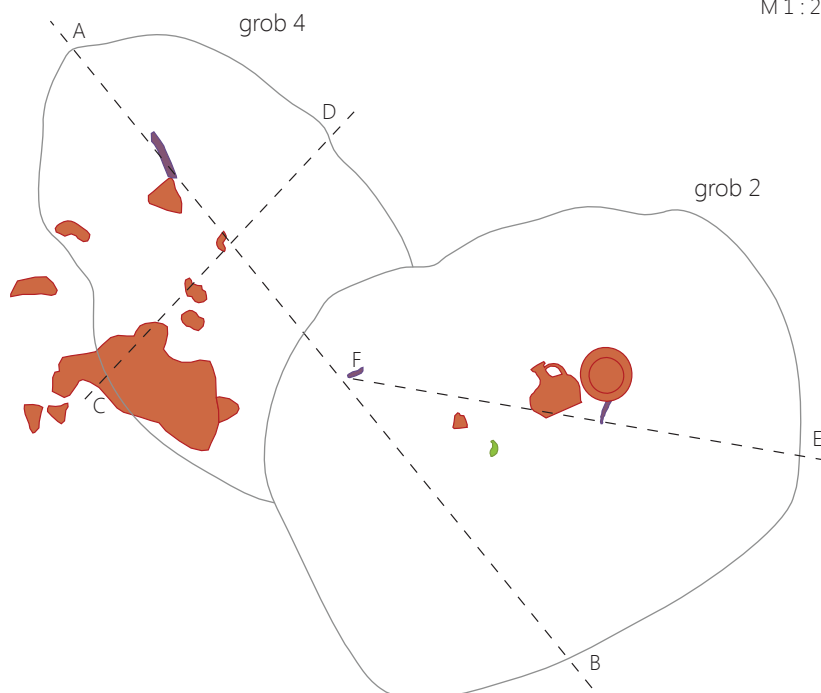
Datacija: konec 1. stoletja in začetek 2. stoletja n. št.

Grob 4 – SE 16, sklop 2a – SE 15, kv. B7

Vkop nepravilno ovalnega tlorisa v prod. Dno vkopa je stopničasto z 0,1 m dvignjenim vzhodnim delom. Večji del groba je na južnem delu presekan z vkopom za grob 2. Mere: dl. 1,3 m, š. 1,06 m, gl. 0,35 m.

V intaktnem polnilu groba je bila najdena le bronasta fibula. V predelu med groboma 2 in 4 pa je bila na verjetnem hodnem površju zgostitev najdb (v dokumentaciji z oznako 2a), ki verjetno izvirajo iz groba 4.

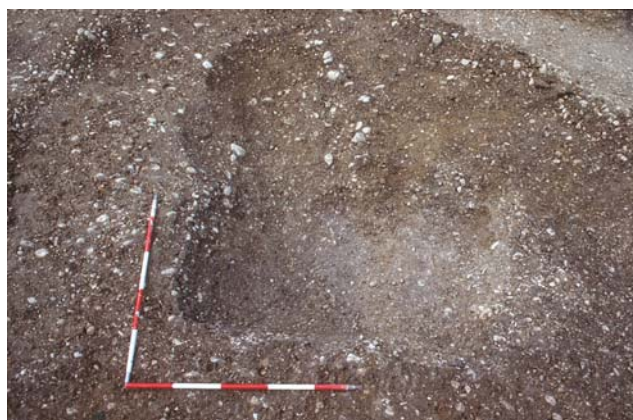
Najdbe: v ohranjenem delu groba bronasta fibula (G25); v sklopu 2a dve bronasti fibuli (G26, G30), dva železna predmeta (G28, G29).

Organski ostanki: 12 primerkov oglja je pripadalo bukvi (*Fagus*) in prav tako 12 hrastu (*Quercus*). V manjši količini drobcev po pregledu pod lupo prevladujejo primerki bukve.

Živalski ostanki: masa vzorca manj kot 0,1 g. Ohranjeno je deset drobnih žganih fragmentov kosti. Njihova velikost ne presega 1 mm. Vzorci niso primerno ohranjeni za makroskopsko ali mikroskopsko analizo. Barva vzorcev se giblje med svetlo sivo, sivo rumeno in belo barvo. Zaradi slabe ohranjenosti vzorca ni bilo mogoče določiti izvora kosti.

Datacija: 1. stoletje n. št. (starejše od groba 1)

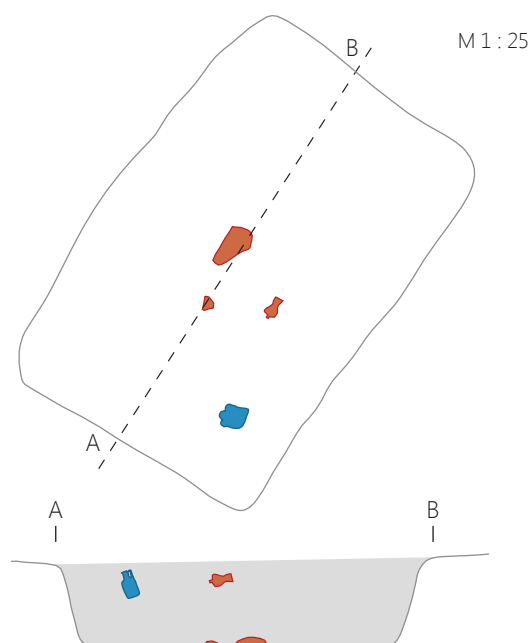
Grob 3 – SE 13, kv. B7

Polnilo je bilo povsem prodnato z zelo malo organskih primesi, prav tako ni bilo žare ali razsutih ostankov pepela in koščic. Očitno gre za deloma izropan grob. Mere: dl. 1,24 m, š. 0,84 m, gl. 0,28 m.

Najdbe: steklenička z ročajem (G18), amforisk (G19), bronast novc (G23), steklena jagoda (G20), prstan z vloženo jantarno gemo (G21), fragment železnega noža (G24).

Organski ostanki: V peščenem skupku so bili drobci, podobni koščicam. Del tega skupka je bil tudi raztopljen v vodnem mediju in izločena je bila luknjičava oziroma mrežasta, kalcinirana struktura, velikosti ok. 1,5 cm, ki pa je še ni bilo mogoče določiti.

Datacija: konec 1. stoletja n. št.

8.2 Jarki in korita

SE 10, kv. E5 – jama

Večja vkopana jama nepravilne ovalne oblike, zapolnjena s plastjo sivega mulja z ostanki neobdelanega lesa tik nad dnom. Jama je bila naknadno vkopana v »obcestni« jarek SE 23 in delno tudi v cestni tlak SE 22 ter v samo podlago za cesto SE 5. Material, ki je bil izkopan pri vkopavanju v podlago, je bil odvržen v vzdolžni jarek SE 20, ki je v tem času še funkcioniral. Mere: dl. 5 m, š. 2,88 m, gl. 0,8 m.

Radiokarbonska datacija¹¹: BP 1779±23 (AD 243), novc Konstantin I Cen 330–335, inv. št. MMK 5840.

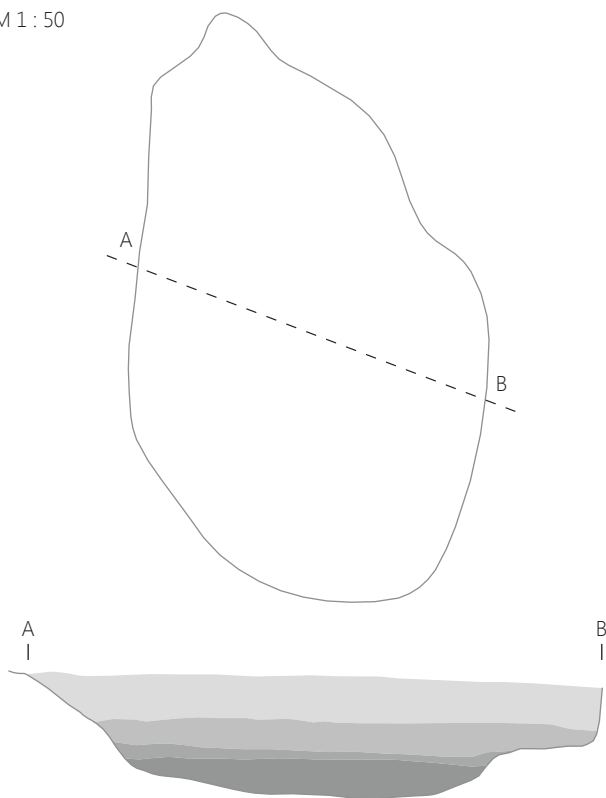
¹¹ KIA 22959 Flot. 26, SE 10: BP 1779 ± 23; cal AD 243; 1 Σ cal AD 225–259 (36,2 %), 281–291 (6,8 %), 298–322 (25,3 %), 2 Σ cal AD 135–161 (4,8 %), 168–196 (5,7 %), 209–263 (42,0 %), 275–339 (42,9 %).

Organski ostanki: V vzorcu sta bila le dva nezoglenela koščka lesa. Lesna struktura je bila močno uničena, preperela. Pri enem je bilo mogoče razločiti anatomske značilnosti hrasta (*Quercus*), pri drugem pa je manj zanesljivo, da gre za les bukve (*Fagus*). V vzorcu je bil tudi fragment lupine lešnika (*Corylus*) in seme rdečega dreva (*Cornus sanguinea*).

Živalski ostanki: masa vzorca 1,2 g. Ohranjeno je dvaindvajset drobnih fragmentov kosti živalskega izvora. Največji odlomek meri 15 × 11 mm in pripada fragmentu dolge kosti. Barva nežganih vzorcev je rjava. Žgani vzorci kažejo razpon odtenkov od črne, temno sive do sive barve.

Okvirna datacija: rimska doba.

M 1 : 50

SE 14 – jama

Pravokoten vkop, vkopan v SE 5. Leži v neposredni bližini grobov in je zagotovo antropogenega nastanka. Polnilo je bilo arheološko sterilno. Vkopana grobna jama je bila zasuta z izkopanim materialom in ni bila nikoli uporabljena kot grob. Vkopana je bila v isti osi vzporedno s strugo kot ostali grobovi. Mere: dl. 0,94 m, š. 0,58 m, gl. 0,26 m.

Okvirna datacija: rimska doba.

SE 20, kv. C3–E6 – jarek

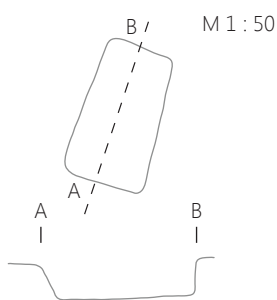
Vzdolžni jarek na V strani SE 22 (sl. 25 – kompozitni načrt, 33B). Jarek je vkopan v prodnato osnovo, ravno po osi, kjer poteka prelom naplavinjskih nanosov. Mere: dl. 27 m, š. vrh 2 m, dno 1,5 m, gl. 0,24 m. Najdbe: dve bronasti fibuli (G31, G32), železen predmet (G33), lonec (G34), vrč (G35).

Okvirna datacija: rimska doba.

SE 23, kv. D3–E5 – jarek

Vzdolžni jarek na Z strani SE 22 (sl. 25, 33B). Mere: dl. 16 m, š. vrh 1,64 m, dno 1,05 m, gl. 0,18 m. Najdbe: železen izstrelak za katapult (G36).

Okvirna datacija: rimska doba.

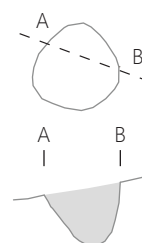

8.3 Stojke

SE 18, kv. B14

Okrogle oblike, obdana s kamenjem (prodniki). Zasedili smo le dno stojke. Mere: pr. 0,22 m, gl. 0,18 m.

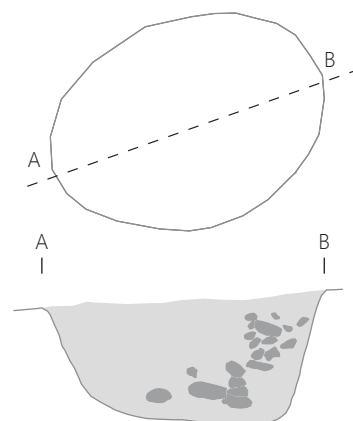
Okvirna datacija: prazgodovina.

SE 19a, kv. D14

Ovalen tloris, obložena s kamni (prodniki). Zapolnjena s sivim muljastim nanosom. Mere: dl. 0,7 m, š. 0,56 m, gl. 0,33 m.

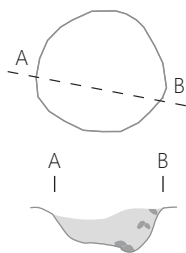
Okvirna datacija: prazgodovina.

SE 19b, kv. C15

Ovalen tloris, obložena s kamni (prodniki). Zapolnjena s sivim muljastim nanosom. Mere: dl. 0,6 m, š. 0,5 m, gl. 0,25 m.

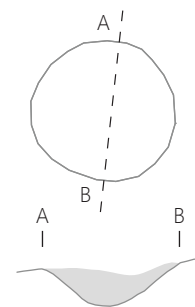
Okvirna datacija: prazgodovina.

SE 19d, kv. D16

Okrogle oblike, v polnilu je le en kamen. Zasledili smo le dno stojke. Mere: pr. 0,44 m, gl. 0,15 m.

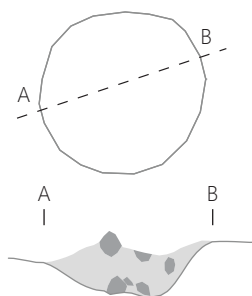
Okvirna datacija: prazgodovina.

SE 19c, kv. E15

Ovalen tloris, obložena s kamni (prodniki). Zapolnjena s sivim muljastim nanosom. Mere: pr. 0,45 m, gl. 0,15 m. Najdbe: železen okov (G77).

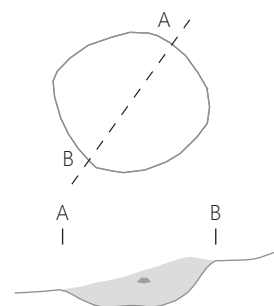
Okvirna datacija: prazgodovina.

SE 19e, kv. D16

Okrogle oblike, brez kamnite podloge. Zasledili smo le dno stojke. Mere: pr. 0,4 m, gl. 0,15 m.

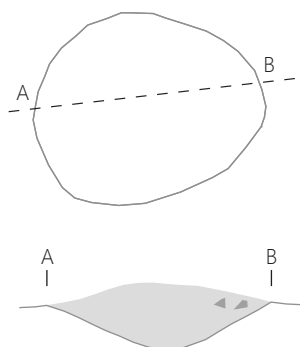
Okvirna datacija: prazgodovina.

SE 19f, kv. D15

Okrogle oblike, na severni strani dva kamna. Zasledili smo le dno stojke. Mere: pr. 0,34 m, gl. 0,10 m.

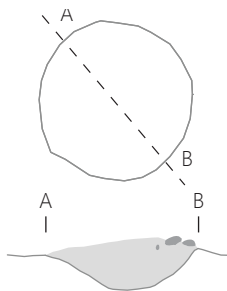
Okvirna datacija: prazgodovina.

SE 19g, kv. D14

Okrogle oblike, obložena s kamni (prodniki). Mere: pr. 0,42 m, gl. 0,15 m.

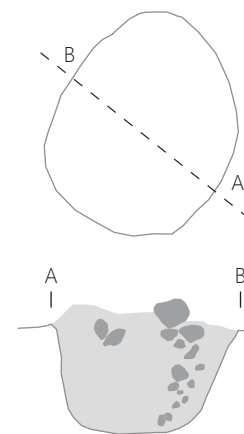
Okvirna datacija: prazgodovina.

SE 19j, kv. D14

Ovalne oblike, obložena s kamenjem na SV strani. Mere: dl. 0,6 m, š. 0,46 m, gl. 0,34 m. Najdbe: železen predmet (G78), odlomek ostenja prazgodovinske posode.

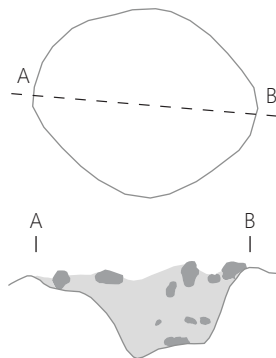
Okvirna datacija: prazgodovina.

SE 19h, kv. D14

Ovalne oblike, obložena s kamni. Na dnu konično zaključena. Mere: dl. 0,6 m, š. 0,5 m, gl. 0,28 m.

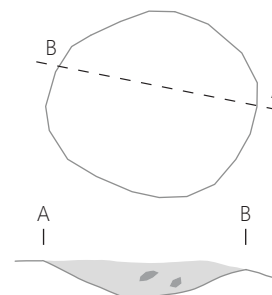
Okvirna datacija: prazgodovina.

SE 19k, C14/15

Ovalne oblike, v polnilu dva kamna. Mere: dl. 0,55 m, š. 0,48 m, gl. 0,10 m.

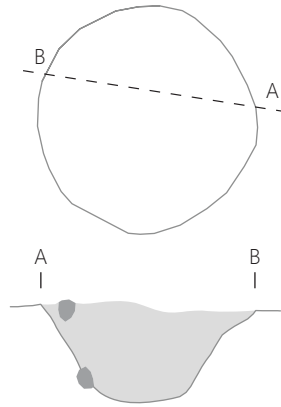
Okvirna datacija: prazgodovina.

SE 19I, kv. C15

Okrogle oblike. Mere: pr. 0,60 m,
gl. 0,26.

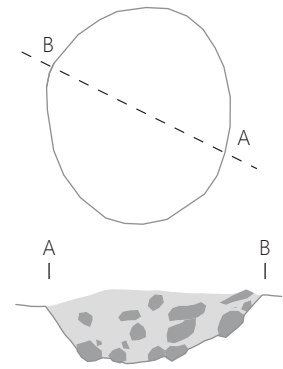
Okvirna datacija: prazgodovina.

SE 19m, kv. C15

Opis: Ovalne oblike, intenzivno
obložena s prodniki. Mere:
dl. 0,58 m, š. 0,50 m, gl. 0,18 m.

Okvirna datacija: prazgodovina,
rimska doba.

9 Katalog najdb

Jožica Hrustel, Iris Bekljanov Zidanšek

Barva keramike je določena po Munsell Soil Color Chart (Baltimore 1990). Površina je določena na otip, vse ostale značilnosti, premaz in primesi, pa s prostim očesom.

Gradivo hrani Medobčinski muzej Kamnik.

Okrajšave in kratice

vel.	velikost	inv. št.	inventarna številka
odl.	odlomek	kv.	kvadrant
db.	debelina	SE	stratigrafska enota
dl.	dolžina	MMK	Medobčinski muzej
d.	dno		Kamnik
š.	širina	ohr.	ohranjen (-a/-o)
v.	višina	pr.	premer
u.	ustje	prim.	primesi
		rek.	rekonstruirana

Fakture

Fina namizna keramika

FN	padska sigilata B
FN1	keramika tankih sten

Namizna

N1	masa mehka, oksidacijsko žgana, zelo redke primesi
N2	masa trda, redukcijsko žgana, redke primesi: sljuda, zelo drobni temni delci
N3	masa trda, redke primesi: sljuda, oksidacijsko žgana

Kuhinjska

K1	masa trda, oksidacijsko žgana, zelo goste primesi: kremenov pesek, drobni beli delci
K2	masa zelo trda, oksidacijsko žgana, zelo redke primesi: sljuda, drobni temno sivi delci
K3	masa trda do zelo trda, redukcijsko žgana, zelo redke primesi

Transportna

T1	amfore
T2	doliji

Grob 1

1 SE 11, kv. B8, inv. št. MMK 5843/4

Odlomek krožnika; faktura FN; tip Consp. 4.6; barva površine 5 YR 7/4 roza, barva premaza 2.5 YR 4/6 rdeča; ohr. v. 4,5 cm, pr. u. 16,7 cm.

2 SE 11, kv. B8, inv. št. MMK 5843/2

Odlomek skodelice; faktura FN; tip Consp. 27.1; barva površine 5 YR 5/6 rumenkasto rdeča, barva premaza 2.5 YR 4/8 rdeča; ohr. v. 3,6 cm, pr. u. 7,3 cm.

3 SE 11, kv. B8, inv. št. MMK 5843/5

Odlomek skodelice tankih sten s premazom, barbotinom in ornamentom lusk; faktura FN1; barva površine 7.5 YR 7/6 rdečkasto rumena, barva premaza 2.5 YR 4/8 rdeča; pr. u. 7 cm, pr. d. 3,5 cm.

4 SE 11, kv. B8, inv. št. MMK 5843/1

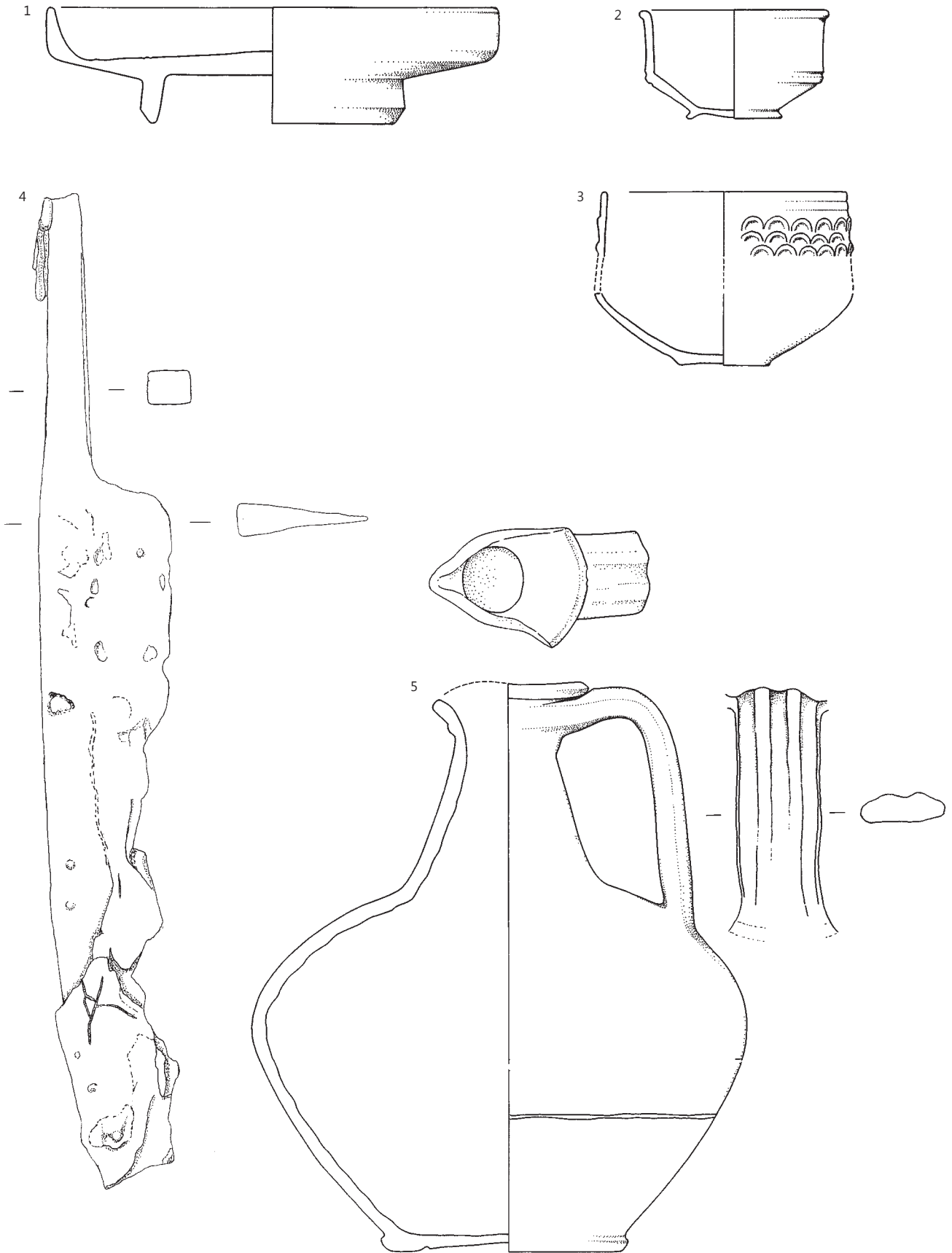
Železen nož; rahlo upognjeno rezilo s trnastim nastavkom za ročaj kvadratnega preseka; konica rezila prelomljena, konica trna odlomljena; tip: Dolenz A1c; ohr. dl. 18 cm, š. rezila 2,5 cm, db. trna 0,7 cm.

5 SE 11, kv. B8, inv. št. MMK 5843/6

Enoročajni vrč z izlivom, morda deteljjičasta oblika ustja, stožčast vrat; faktura N3; barva površine 7.5 YR 6/6 rdečkasto rumena; ohr. v. 19,4 cm, pr. u. zunanji 5,5 cm, pr. d. 8,2 cm.

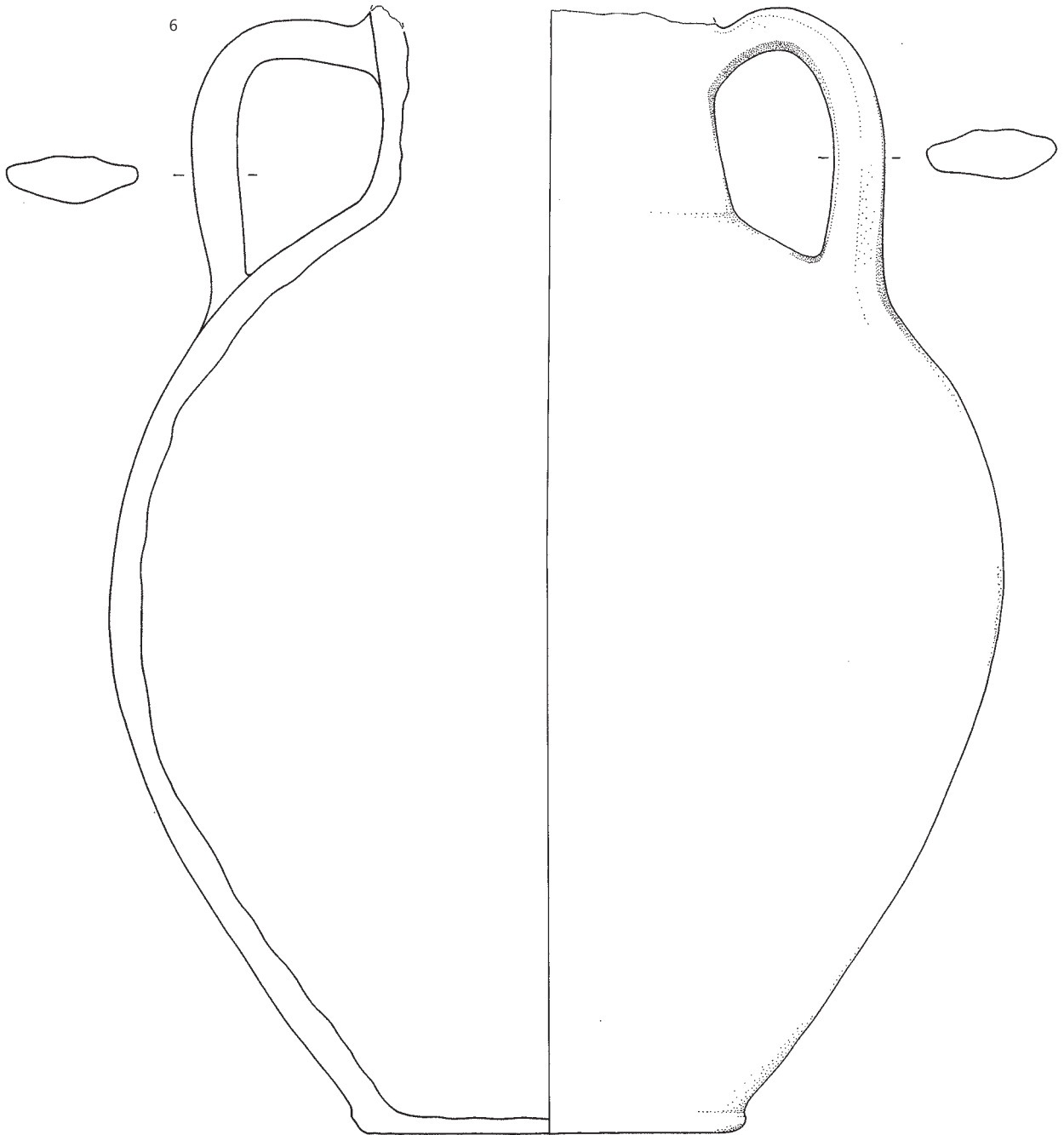

! Grob 1; 1-3, 5 merilo 1 : 2, 4 merilo 1 : 1.

6 SE 11, kv. B8, inv. št. MMK 5843/5
Dvoročajni vrč; faktura N3; barva površine 7.5 YR 6/8 rdečkasto rumena; ohr. v. 35,1 cm, pr. d. 11,4 cm.

⋮ Grob 1; merilo 1:2.

Grob 2

7 SE 12, kv. B7, inv. št. MMK 5844/8

Enoročajni italski vrček; faktura N3; barva površine 5 YR 5/8 rumenkasto rdeča, barva preloma 5 YR 7/8 rdečkasto rumena; ohr. v. 12,2 cm, pr. u. 4,5 cm, pr. d. 7,8 cm.

8 SE 12, kv. B7, inv. št. MMK 5844/2

Železen žebelj; ovalna stožčasta glavica z zatolčenim vrhom ter stebлом kvadratnega preseka; dl. 7,7 cm, vel. glavice 1,4 x 1,3 cm, db. trna 0,5 cm.

9 SE 12, kv. B8, inv. št. MMK 5844/6

Bronasta fibula; del perosovine in igle fibule; ohr. vel. perosovine 1 x 0,9 cm, dl. igle 1,2 cm.

10 SE 12, kv. B7, inv. št. MMK 5844/3

Železen žebelj; steblo kvadratnega preseka; odlomljen na obeh koncih; ohr. dl. 3,7 cm, db. 0,4 cm.

11 SE 12, kv. B7, inv. št. MMK 5844/9

Vaza (keltska tradicija); faktura N3; barva površine 7.5 YR 2.5/1 črna, barva preloma 7.5 YR 6/6 rdečkasto rumena; ohr. v. 16,9 cm, pr. u. 11,3 cm, pr. d. 8 cm.

12 SE 12, kv. B7, inv. št. MMK 5844/12

Keramično vretence stožčaste oblike; barva površine 7.5 YR 6/4 svetlo rjava (lisasta); v. 2,4 cm, pr. 4,1 cm.

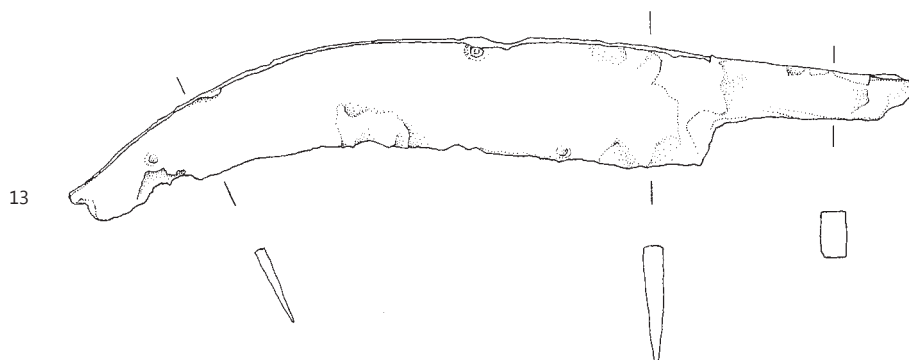
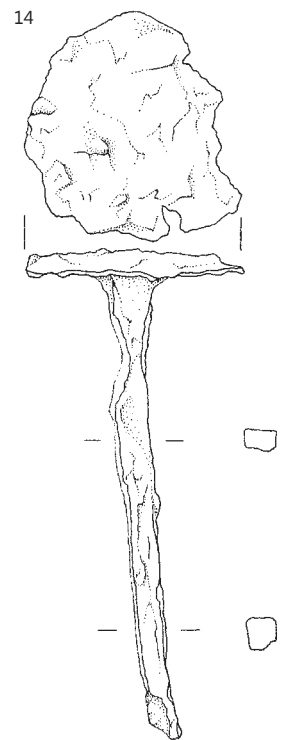
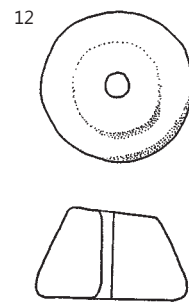
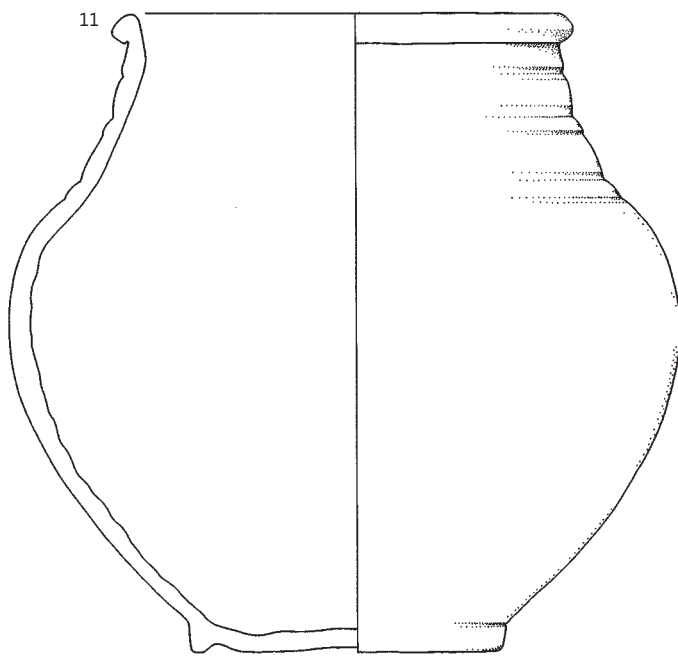
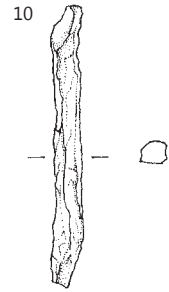
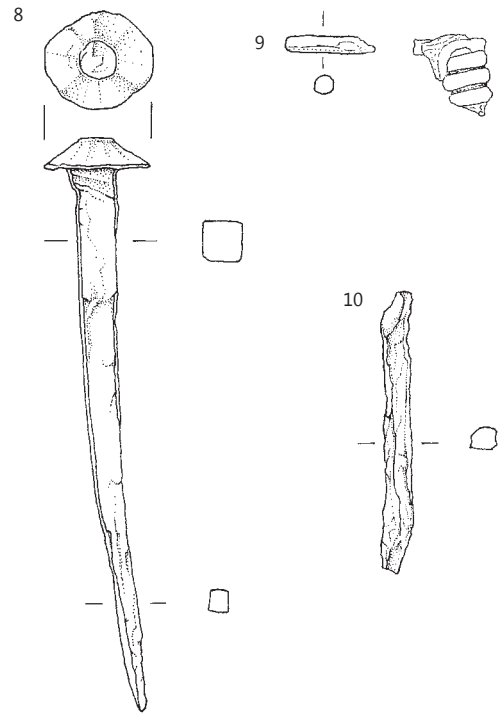
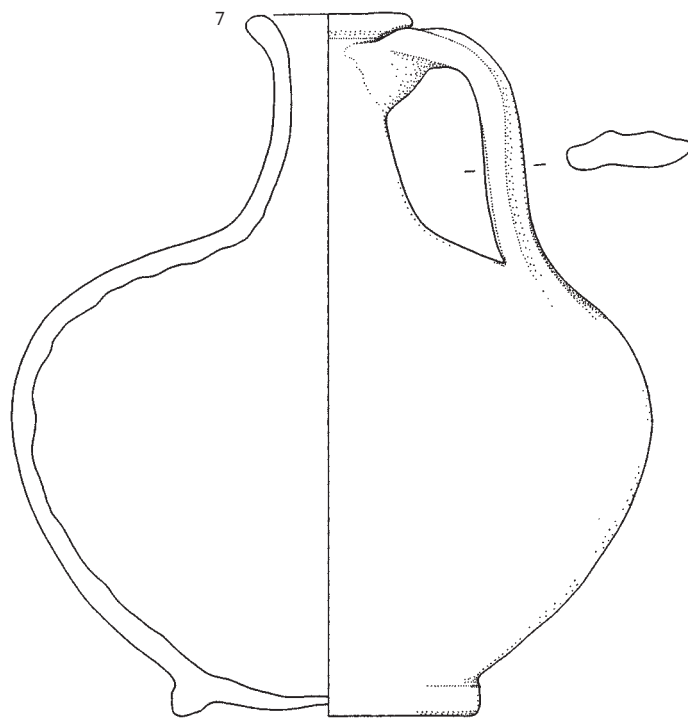
13 SE 12, kv. B7, inv. št. MMK 5844/4

Železen nož; rahlo upognjeno rezilo s trnastim nastavkom za ročaj pravokotnega preseka; konica rezila odlomljena, del trna prelomljen; tip: Dolenz A1c; ohr. dl. 11,1 cm, š. rezila 1,6 cm, db. trna 0,3 cm.

14 SE 12, kv. B7, inv. št. MMK 5844/5

Železen žebelj; okrogla sploščena glavica s stebлом kvadratnega preseka; del glavice in konica stebła odlomljena; ohr. dl. 6,5 cm, pr. glavice 3 cm, db. trna 0,4 cm.

∴ Grob 2; 7, 11, 12 merilo 1:2, ostalo merilo 1:1.

15 SE 12, kv. B7, inv. št. MMK 5844/10
Volutna oljenka; tip: Loeschke 1; barva površine 7.5 YR 7/4 roza; ohr. v. 2,5 cm, dl. 10,5 cm.

16 SE 12, kv. B7, inv. št. MMK 5844/7
Lonček, lokalni izdelek; faktura K1; ohr. v. 8,7 cm, pr. u. 9,4 cm, pr. d. 6,2 cm.

17 SE 12, grob 2, kv. B7, inv. št. MMK 5844/9 (rek.)
Lonček, lokalni izdelek; faktura N3; barva površine 10 YR 7/8 rumena, barva preloma 7.5 YR 7/6 rdečkasto rumena; ohr. v. 8,1 cm, pr. u. 7 cm, pr. d. 3,3 cm.

Grob 3

18 SE 13, kv. B7, inv. št. MMK 5846/7
Kvadratna steklenica z ročajem; tip: Lazar 6.3.1 (Is 50a); v. 17,1 cm, pr. u. 3,6 cm.

19 SE 13, kv. B7, inv. št. MMK 5846/8
Amforisk; severnojadranski; barva površine 2.5 Y 8/4 blede rumena; ohr. v. 8,3 cm, pr. u. 3,3 cm, pr. d. 2,1 cm.

20 SE 13, kv. B7, inv. št. MMK 5846/5
Steklena jagoda; modro neprosojno steklo s tanko belo horizontalno nitjo; pr. oboda 1 cm, pr. odprtine 0,4 cm, db. 0,6 cm.

21 SE 13, kv. B7, inv. št. MMK 5846/6
Železen prstan z gemo; del prstana z ovalno gemo, z vrezanim morskim motivom delfina, školjke in najverjetneje sipe; del odlomljenega prstana, površina gema zglajena; dl. gema 0,7 cm, š. gema 0,6 cm, db. gema 0,15 cm, ohr. dl. prstana 1,4 cm, ohr. š. traku prstana 0,4 cm.

22 SE 13, kv. B7, inv. št. MMK 5846/2
Železen amorfen predmet; ohr. dl. 2,5 cm, ohr. š. 1,2 cm.

23 SE 13, kv. B7, inv. št. MMK 5846/3
Bronast novец; *Domitianus*; *As*; 84; *Rim*; *RIC 249*; dl. 2,8 cm, š. 2,7 cm.

24 SE 13, kv. B7, inv. št. MMK 5846/1
Železen nož?; del konice rezila z ravnim hrbtom; ohr. dl. (1) 3 cm, (2) 1,3 cm, š. (1) 1,3 cm, (2) 1,7 cm.

15-17 Grob 2; 18-24 Grob 3; 15-19 merilo 1:2, 21a merilo 4:1; ostalo merilo 1:1.

Grob 4

25 SE 16, kv. B7, inv. št. 5847

Bronasta močno profilirana fibula; perosovina, lok in del noge; noga prelomljena; tip A 68r; ohr. dl. 3,8 cm.

SE 15 (zraven groba 4)

26 SE 15, kv. B7–C7, inv. št. MMK 5845/2

Bronasta noriško-panonska dvogumbasta fibula; lok, perosovina in noga fibule; lok prelomljen, spodnji del noge odlomljen; tip: A 236b/c/f; ohr. dl. 4,3 cm.

27 SE 15, kv. B7–C7,

inv. št. MMK 5845/4

Železen nož?; del rezila; ohr. dl. 2,5 cm, š. 2,7 cm.

28 SE 15, kv. B7–C7,

inv. št. MMK 5845/5

Železen trakast predmet; ohr. dl. 5,1 cm, š. 1,4 cm.

29 SE 15, kv. B7–C7, inv. št. MMK 5845/1

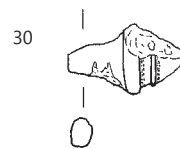
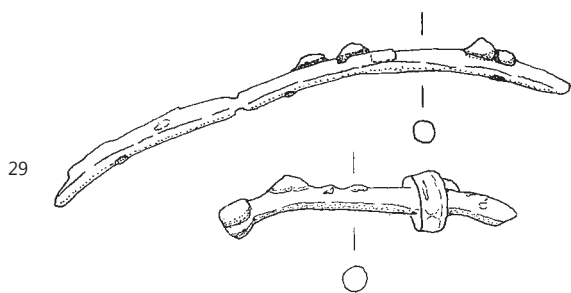
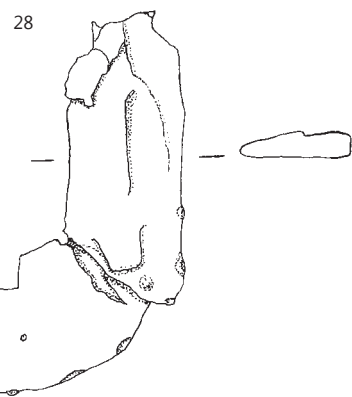
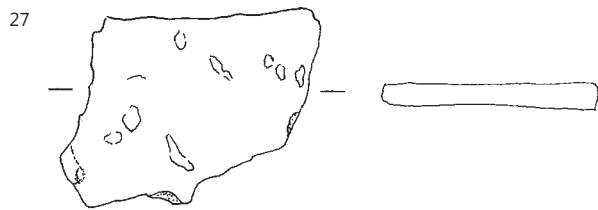
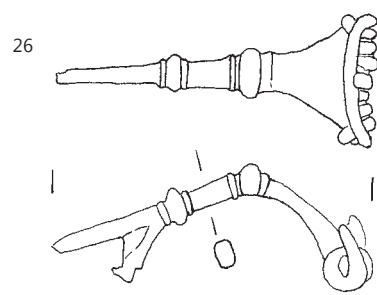
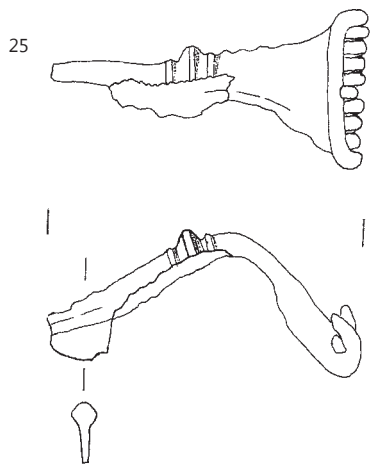
Železen paličast predmet okroglega preseka; na delu pritrjena trakasta objemka; ohr. dl. (1) 7 cm, (2) 3,9 cm, db. 0,3 cm.

30 SE 15, kv. B7–C7, inv. št. MMK 5845/3

Bronast gumb loka fibule; tip: A 236 ali A 68; ohr. dl. 1,5 cm, š. gumba 1 cm.

25 Grob 4, 26–30 SE 15; merilo 1:1.

Jarka

31 SE 20, kv. D5, inv. št. MMK 5811

Bronasta križna fibula; lok in noga fibule; na sredi loka prelo-
mljena; tip: Keller 3B; dl. 8,2 cm, š. 5,1 cm.

32 SE 20, kv. E7, inv. št. MMK 5812

Bronasta omega fibula; lok kvadratnega preseka in igla
okroglega preseka fibule; tip: Ettlenger 51 oz. Riha 8.1.2;
dl. 3,8 cm, š. 3,6 cm, db. 0,4 cm.

33 SE 20, kv. D6, inv. št. MMK 5815

Železen predmet; ploščat trapezast predmet s priostrenim
spodnjim robom; vrhnji del verjetno odlomljen; ohr. dl. 2,4 cm,
š. 2,3 cm, db. 0,7 cm.

34 SE 20, kv. C3-C4, inv. št. 5877

Odl. ostenja lonca, okrašenega z glavničnim vzorcem valov-
nice; faktura K1; barva površine 7.5 YR 7/8 rdečkasto rumena;
ohr. v. 2,7 cm, ohr. š. 2,4 cm.

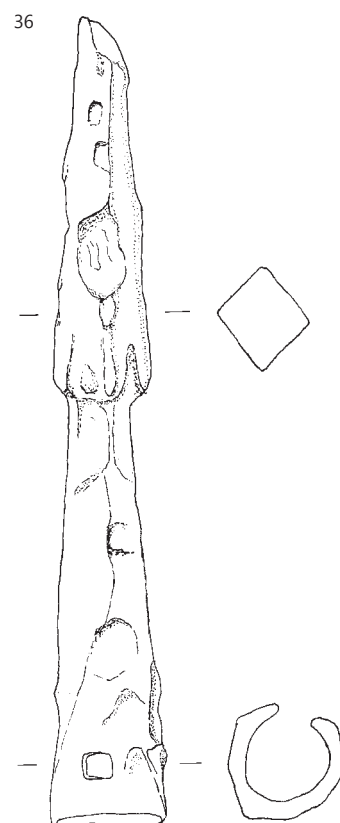
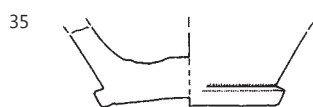
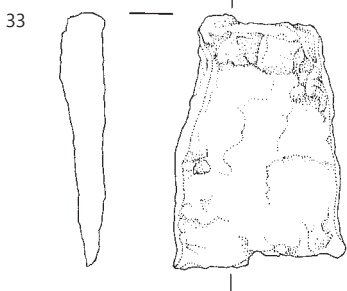
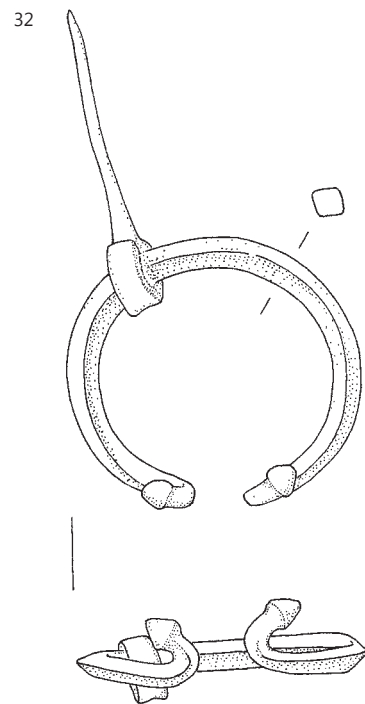
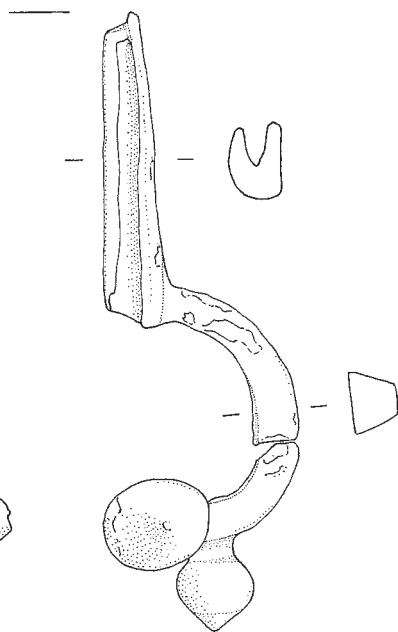
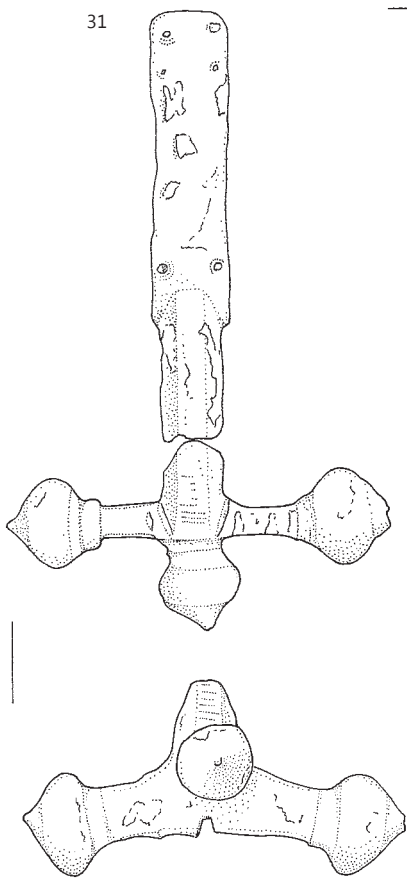
35 SE 20, kv. D5, inv. št. 5878

Odl. dna vrča; faktura N3; barva površine 10 YR 7/4 zelo
bledo rjava; ohr. v. 2,1 cm, pr. d. 5 cm.

36 SE 23, kv. D3-D4, inv. št. MMK 5813

Železen izstrelek za katapult; piramidalna konica in tulast na-
stavek s kvadratno odprtino za zakovico; konica odlomljena;
ohr. dl. 10,7 cm, db. konice 1,1 x 1,1 cm, pr. nastavka 1,7 cm.

31-35 SE 20, 36 SE 23; 34, 35 merilo 1:2, ostalo merilo 1:1.

Plasti

37 SE 1, kv. A15, inv. št. MMK 5850

Odl. ustja in ostenja skodelice; faktura N1; barva površine 2.5 Y 2.5/1 črna, barva premera 2.5 Y 4/1 temno siva; ohr. v. 3,2 cm, ohr. š. 4,2 cm.

38 SE 1, kv. B9, inv. št. MMK 5853

Odl. ustja lončka z izvihanim robom ustja; faktura N2; barva površine 10 YR 7/3 zelo blede rjava, barva preloma 2.5 Y 2.5/1 črna; ohr. v. (1) 4,5 cm, (2) 1,9 cm.

39 SE 1, kv. B7, inv. št. MMK 5851

Odl. ustja skodelice s slabo ohranjenim premazom; faktura FN; barva površine 10 YR 7/4 zelo blede rjava, barva premaza 2.5 YR 5/6 rdeča; ohr. v. 2,6 cm, ohr. š. 3,9 cm.

40 SE 1, kv. B8, inv. št. MMK 5808

Železen žebelj; oglata (trapezasta), rahlo piramidalna glavica s stebrom kvadratnega preseka; dl. 6,3 cm, vel. glavice 2,3 x 1,9 cm, db. stebela 0,5 cm.

41 SE 1, kv. A13, inv. št. MMK 5849

Odl. ostenja lonca z okrasom metliččenja; faktura K1, porozna keramika; barva površine 2.5 Y 3/1 zelo temno siva; ohr. v. 3,7 cm, ohr. š. 4,5 cm.

42 SE 1, kv. A5, inv. št. MMK 5848

Odl. ustja dvoročajnega vrča; faktura N1; barva površine 7.5 YR 7/6 rdečkasto rumena; ohr. v. (1) 0,2 cm, (2) 2,5 cm;

43 SE 1, kv. B8, inv. št. MMK 5809

Železen žbljiček; nepravilno stožčasta glavica s stebrom kvadratnega preseka; rob glavice odlomljen na več mestih; dl. 1,8 cm, ohr. vel. (glavice) 0,9 x 1,1 cm, db. (steblo) 0,2 cm.

44 SE 1, kv. A13, inv. št. MMK 5806

Bronast žbljiček z železnim stebrom; polkroglasta pločevinasta glavica s stebrom kvadratnega preseka; konica stebela odlomljena; ohr. dl. 1,2 cm, pr. glavice 1,2 cm.

45 SE 1, kv. B7, inv. št. MMK 5852

Odl. ustja skodele; faktura K3; barva površine 5 YR 6/6 rdečkasto rumena, barva preloma 7.5 YR 4/1 temno siva; ohr. v. 2,4 cm, ohr. š. 3,2 cm.

46 SE 1, inv. št. MMK 5852

Odl. dna z ostenjem posode; faktura FN1; barva površine 5 Y 8.1 bela; ohr. v. 1,7 cm, ohr. š. 3,5 cm.

47 SE 1/2, kv. B7, inv. št. MMK 5857

Odl. izvihanega ustja in ostenja lonca, pod robom ustja kanelure, ostenje okrašeno z metliččenjem; faktura K1; barva površine 10 YR 4/2 temno sivkasto rjava, barva preloma 10 YR 3/1 zelo temno siva; ohr. v. 5,7 cm, pr. u. 8,1 cm.

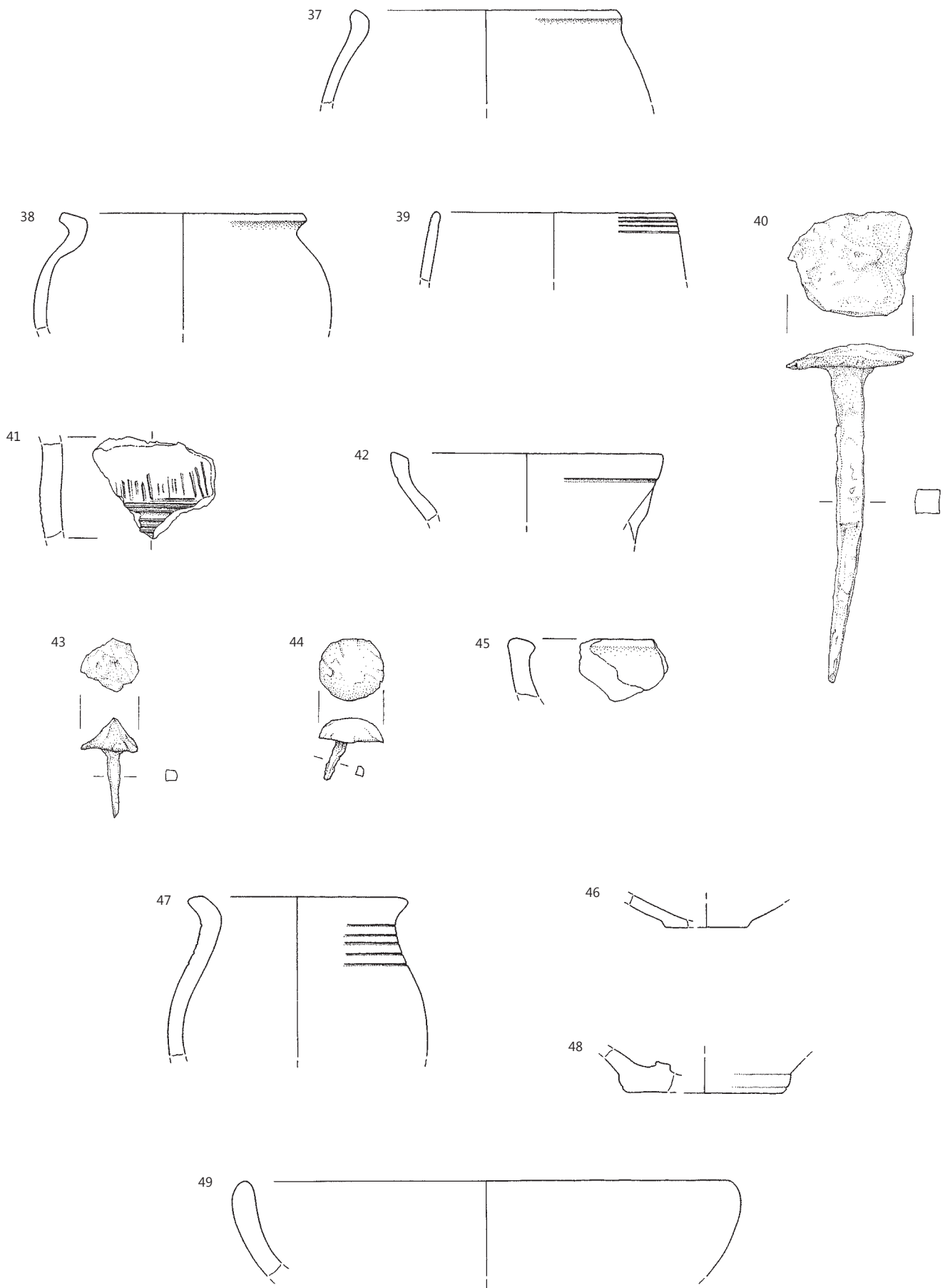

48 SE 1/2, kv. A1–C1, inv. št. MMK 5858

Odl. dna posode; faktura N1; barva površine (zunanja) 10 YR 5/1 siva; ohr. v. 1,7 cm, pr. d. 5,7 cm.

49 SE 1/2, kv. A1–C1, inv. št. MMK 5855

Odl. ustja krožnika z ravnim dnom in premazom na notranji površini, zunanja površina ožgana; faktura N3; barva površine (zunanja) 2.5 Y 2.5/1 črna, barva premaza 5 YR 4/3 rdečkasto rjava; ohr. v. 3 cm, ohr. š. 5,1 cm.

37–46 SE 1, 47–49 SE 1/2; 40, 43, 44 merilo 1:1, ostalo merilo 1:2.

50 SE 2, sonda 1: profil 1, inv. št. MMK 5800
 Železen nož; rahlo upognjeno rezilo s trnastim nastavkom za ročaj, pravokotnega preseka; konica odlomljena; tip: Dolenz A1c; ohr. dl. 12,8 cm, š. rezila 1,7 cm.

51 SE 2, kv. C14, inv. št. MMK 5810
 Železen žebelj; pravokotna sploščena glavica s stebлом pravokotnega preseka; konica stebila odlomljena; ohr. dl. 3,2 cm, vel. glavice 2,1 x 1,8 cm, db. stebila 0,7 cm.

52 SE 2, kv. D3, inv. št. MMK 5822
 Železna šivanka; lečasta odprtina ušesa z žlebovoma na obeh straneh odprtine, ravnim vrhom in delom igle ovalnega preseka; ohr. dl. 3,1 cm, db. 0,3 cm.

53 SE 2, kv. E7, inv. št. MMK 5818
 Železen žebelj?; steblo kvadratnega preseka; odlomljeno na obeh koncih; ohr. dl. 2,2 cm, db. 0,3 cm.

54 SE 2, kv. E7, inv. št. MMK 5817
 Železen žebelj?; steblo kvadratnega preseka; odlomljeno na obeh koncih; ohr. dl. 3,7 cm, db. 0,3 cm.

55 SE 2, kv. B6, inv. št. MMK 5807
 Železen žebelj; pravokotna, rahlo piramidalna glavica s stebлом kvadratnega preseka; konica stebila odlomljena; dl. 5,6 cm, vel. glavice 1,4 x 1,3 cm, db. stebila 0,5 cm.

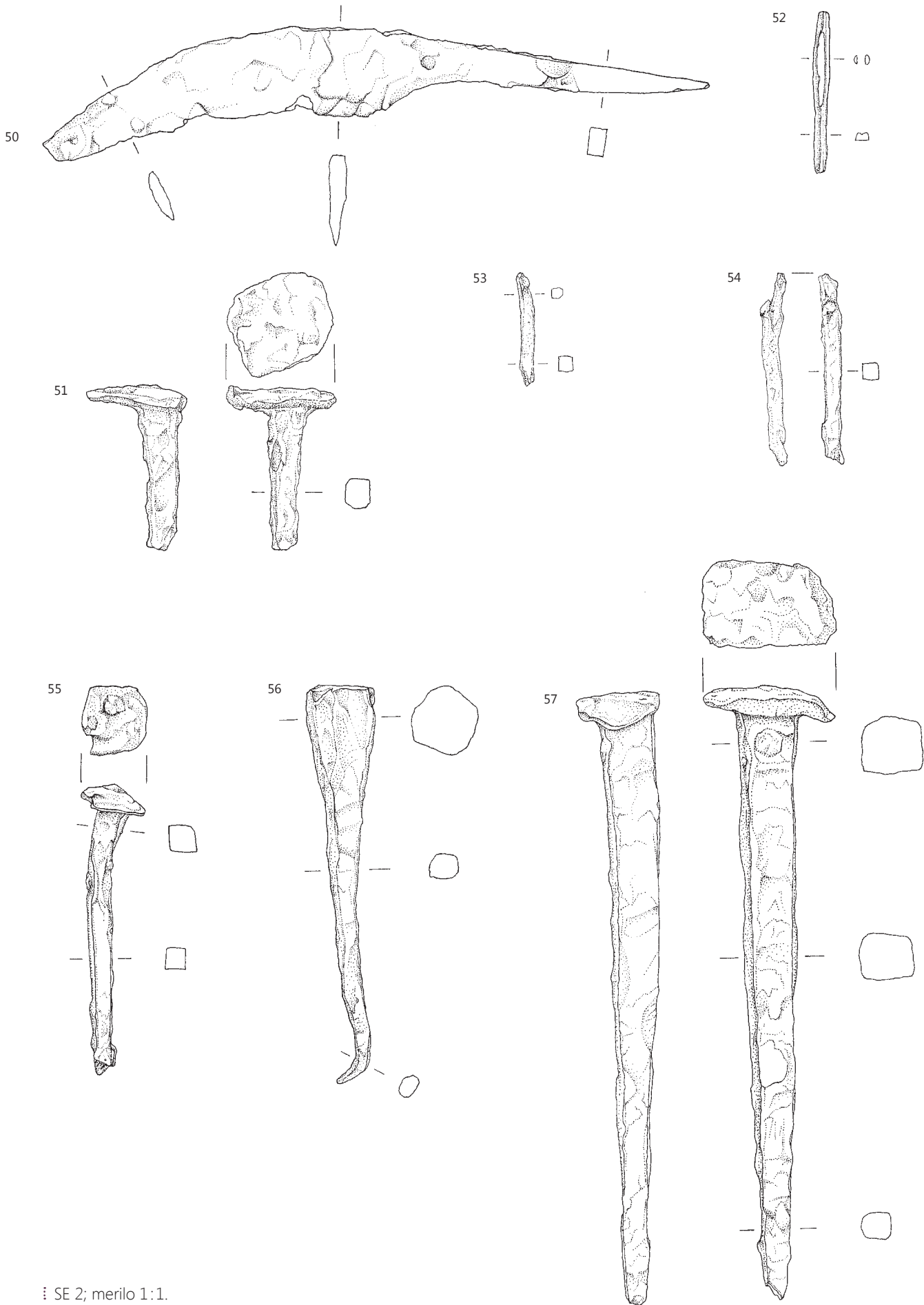

56 SE 2, kv. D8, inv. št. MMK 5816
 Železen kembelj zvonca; dl. 7,6 cm, pr. 1,3 cm, db. trna 0,4 cm.

57 SE 2, kv. D5–D6, inv. št. MMK 5820
 Železen žebelj; pravokotna sploščena glavica s stebлом pravokotnega preseka; ohr. dl. 11,7 cm, vel. glavice 2,6 x 1,7 cm, db. stebila 1,1 cm.

SE 2; merilo 1:1.

58 SE 2, kv. D3, inv. št. MMK 5821
Železno šilo; steblo kvadratnega preseka,
proti vrhu sploščeno, vrh zaobljen;
dl. 8,5 cm, db. 0,7 cm.

59 SE 2, kv. C3, inv. št. MMK 5825
Železen predmet trakaste oblike; odlo-
mljen na obeh koncih;
ohr. dl. 4 cm, š. 0,8 cm.

60 SE 2, kv. C3, inv. št. MMK 5826
Železen predmet paličaste uvite oblike;
odlomljen na obeh koncih;
ohr. dl. 4,8 cm, db. 0,7 cm.

61 SE 2, kv. D4, inv. št. MMK 5829
Železen žbljiček obuvala; ovalna
rahlo izbočena glavica s pravokotno
upognjenim stebлом kvadratne-
ga preseka in sploščeno konico; dl.
0,6 cm, vel. glavice 0,9 x 0,8 cm, db.
trna 0,2 cm.

62 SE 2, kv. D12, inv. št. MMK 5827
Železen žebelj; ovalna sploščena glavica s
stebлом kvadratnega preseka; dl. 10,4 cm,
vel. glavice 2,9 x 2 cm, db. 0,5 cm.

63 SE 2, kv. D6, inv. št. MMK 5814
Železen žbljiček obuvala; ovalna, rahlo
konkavno upognjena glavica s stebлом
kvadratnega preseka; dl. 1,5 cm, vel. glavice
1,1 x 1 cm, db. stebła 0,3 cm.

64 SE 2, sonda 1, kv. 1, inv. št. MMK 5803
Železen žebelj; ovalna sploščena glavica s
stebлом pravokotnega preseka; dl. 3 cm,
š. glavice 1 cm, db. stebła 0,3 cm.

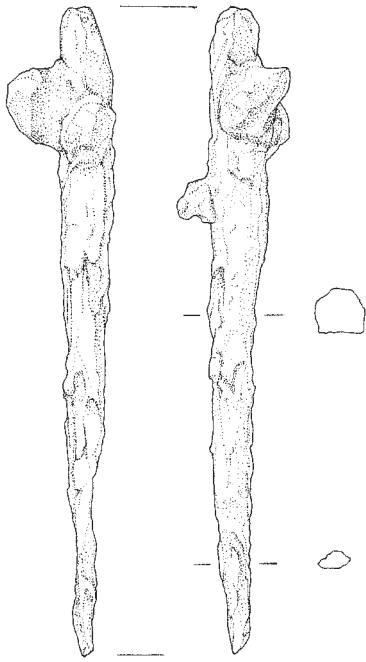
65 SE 2, sonda 1, kv. 1, inv. št. MMK 5802
Železen žebelj; pravokotna sploščena glavica
z ukrivljenim stebлом pravokotnega preseka;
dl. 5,4 cm, vel. glavice 1,2 x 1 cm, db. stebła
0,6 cm.

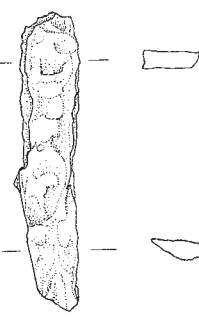
66 SE 2, kv. C5–D5, inv. št. MMK 5823
Bronasta pločevina, zložena v prisekano
piramido; dl. 4,2 cm, db. 1,3 cm.

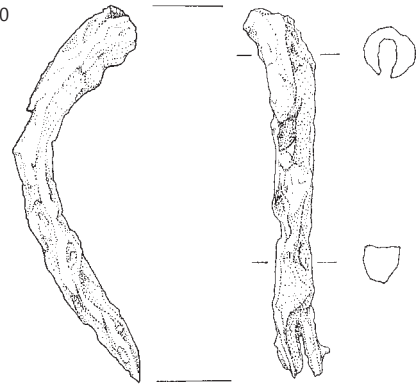
58

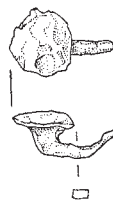
59

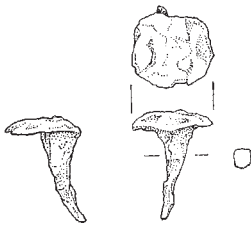
60

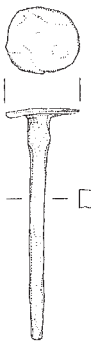
61

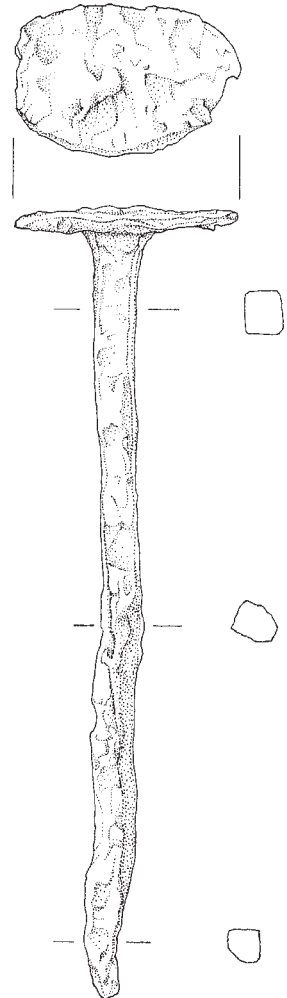
63

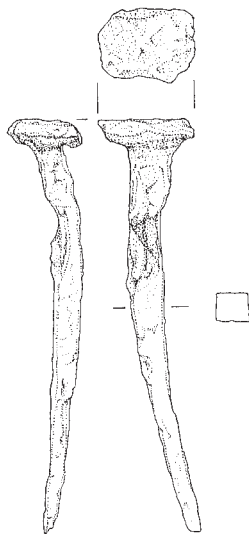
64

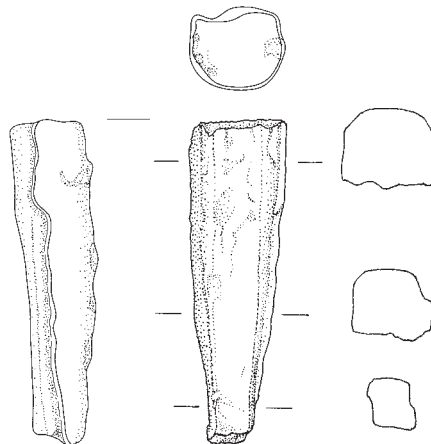
62

65

66

SE 2; merilo 1:1.

67 SE 2, kv. D12-E12, inv. št. MMK 5875

Odl. dna lonca z okrasom glavničenja; faktura K3; barva površine 10 YR 6/4 svetlo rumenkasto rjava, barva preloma 10 YR 3/2 zelo temno sivkasto rjava; ohr. v. 4,1 cm, ohr. š. 5,4 cm.

68 SE 2, kv. B6-C7, inv. št. MMK 5891

Odl. prstanastega dna vrča; faktura N1; barva površine 7.5 YR 6/6 rdečkasto rumena; ohr. v. 1,7 cm, pr. d. 7,6 cm.

69 SE 2, kv. D13, inv. št. MMK 5859

Kamnit brus; ohr. dl. 10,1 cm, ohr. š. 4,6 cm, ohr. db. 2,9 cm.

70 SE 2, kv. D13, inv. št. MMK 5872

Odl. ustja lonca (srednji vek?); faktura K3; barva površine 10 YR 6/3 blede rjava, barva preloma 10 YR 4/1 temno siva; ohr. v. 2,6 cm, ohr. š. 3 cm.

71 SE 2, kv. D13, inv. št. MMK 5868

Odl. izvihanega ustja lonca; faktura K2; barva površine 10 YR 7/3 zelo blede rjava, barva preloma 10 YR 7/4 zelo blede rjava; ohr. v. 1,9 cm, ohr. š. 3,1 cm.

72 SE 2, kv. D10, inv. št. MMK 5869

Odl. ročaja vrča z dvema grbinama; faktura N1; barva površine 7.5 YR 7/6 rdečkasto rumena; ohr. v. 4,2 cm, ohr. š. 3,6 cm.

73 SE 2, kv. D12, inv. št. MMK 5874

Odl. ostenja doliča z vrezano valovnico; faktura T2; barva površine 5 YR 6/8 rdečkasto rumena; ohr. v. 4,5 cm, ohr. š. 4 cm.

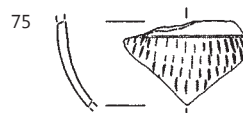
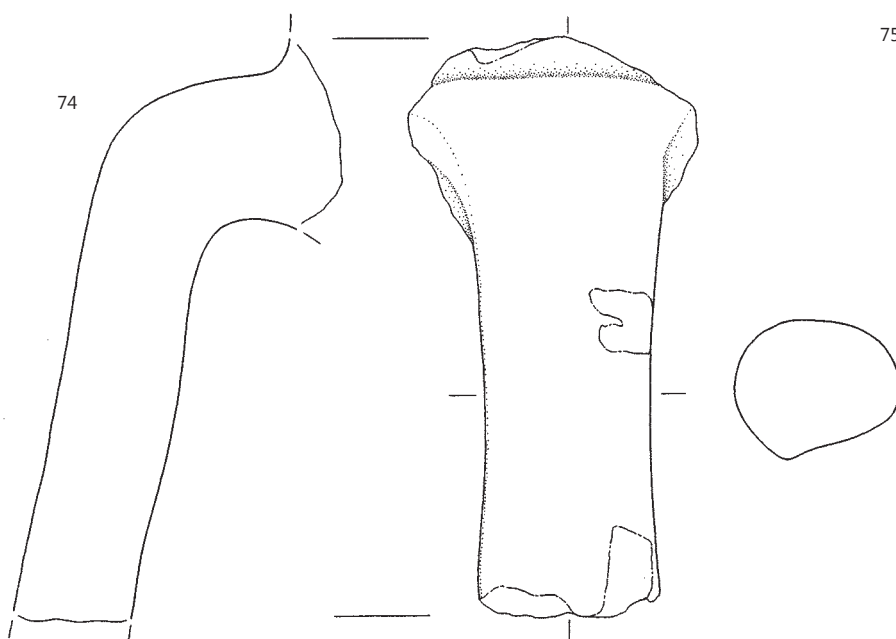
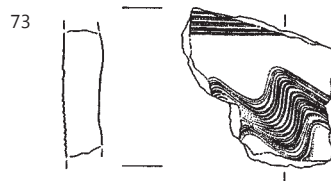
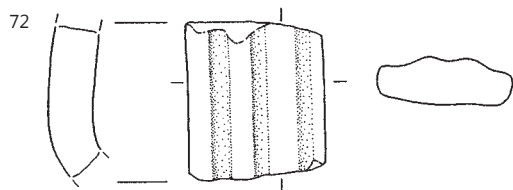
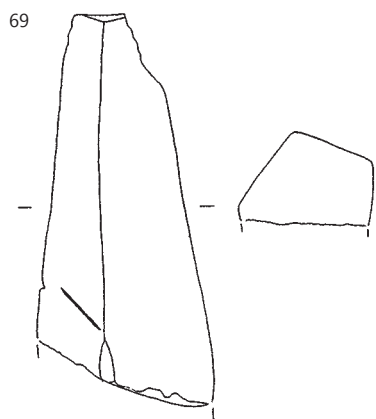
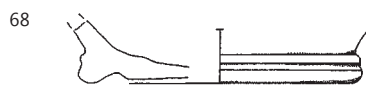
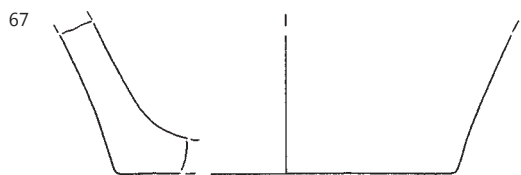
74 SE 2, kv. D9, inv. št. MMK 5873

Odl. ročaja amfore ovalnega preseka; faktura T1; barva površine 7.5 YR 6/6 rdečkasto rumena, barva preloma 5 YR 6/6 rdečkasto rumena; ohr. v. 16,5 cm, ohr. š. 4,3 cm.

75 SE 2, kv. D12, inv. št. MMK 5876

Odl. ostenja čaše z zelo slabo ohranjenim premazom, okrašene s koleščkanjem; faktura FN1; barva površine 10 YR 7/4 zelo blede rjava, barva premaza 2.5 YR 4/6 rdeča; ohr. v. 2,3 cm, ohr. š. 2,9 cm.

SE 2; merilo 1:2.

76 SE 2, kv. B6–C7, inv. št. MMK 5865

Odl. prstanastega dna, ostenja, ustja ter trakastega ročaja z dvema vzdolžnima grebenoma enoročajnega vrča; faktura N1; barva površine 7.5 YR 7/6 rdečkasto rumena; ohr. v. ok. 15 cm, pr. u. 7,6 cm, pr. d. 7,5 cm.

Stojki

77 SE 19c, kv. D15–E15, inv. št. MMK 5819

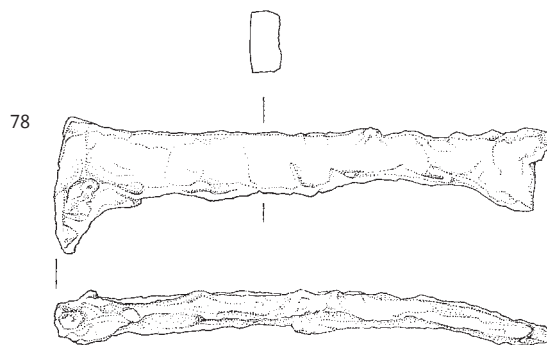
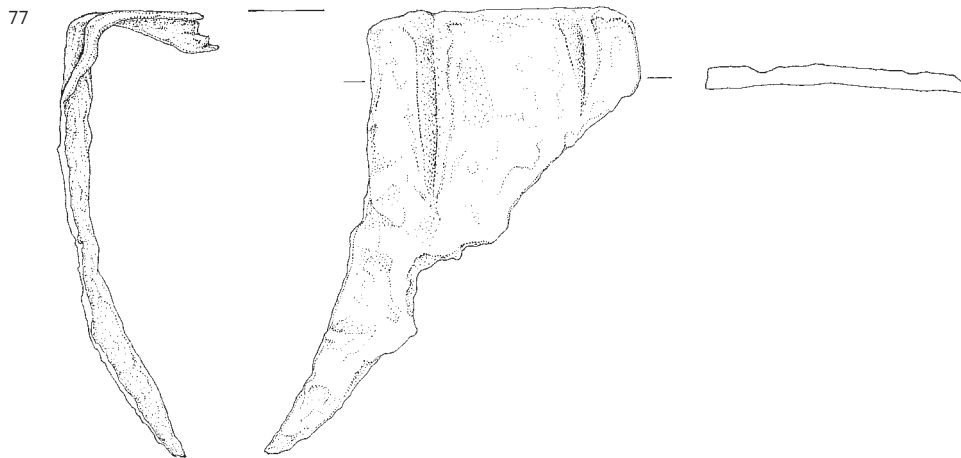
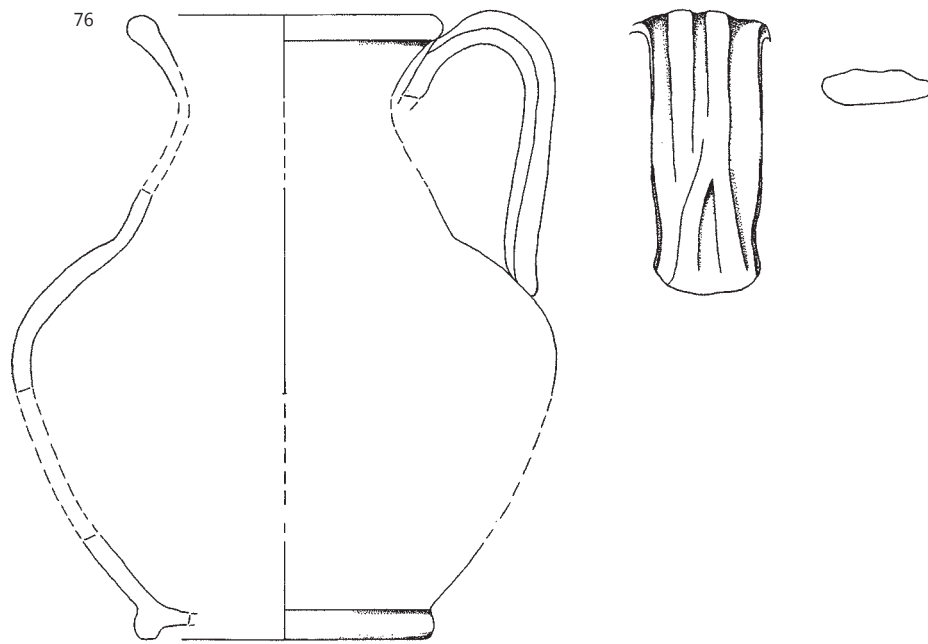
Železen trakast okov; pravokotno zapognjen, z vzporednima žlebovoma na robovih; odlomljen na obeh koncih; ohr. dl. 6 cm, š. 3,5 cm, db. 0,3 cm.

78 SE 19j, kv. D14, inv. št. MMK 5824

Železen trakast predmet; na obeh koncih rahlo razširjen; odlomljen na obeh koncih; ohr. dl. 6,6 cm, š. 0,9 cm, db. 0,4 cm.

∴ 76 SE 2, 77 SE 19c, 78 SE 19j; 76 merilo 1:2, ostalo merilo 1:1.

Najdbe brez opredeljene SE

79 kv. B14, inv. št. MMK 5883

Odl. izvihanega ustja lonca; faktura K1; barva preloma 2.5 Y 3/1 zelo temna siva; ohr. v. 2,5 cm, pr. u. 14 cm.

80 kv. B9, inv. št. MMK 5887

Odl. ustja lonca z izvihanim, ravno odrezanim robom; faktura K3; barva površine 10 YR 7/6 rumena, barva preloma 10 YR 3/1 zelo temna siva; ohr. v. 3,3 cm, pr. u. 8,5 cm.

81 kv. A7, inv. št. MMK 5879

Odl. dna, ustja in ostenja vaze z narebrenim vratom; faktura N1; barva površine 7.5 YR 8/4 roza; pr. u. 10,5 cm, pr. d. 6,9 cm.

82 kv. A14, inv. št. MMK 5882

Odl. dna, ostenja in ročaja vrča na nogi; faktura N3; barva površine (notranja) 10 YR 6/4 svetlo rumenkasto rjava, barva površine (zunanja) 5 YR 5/6 rumenkasto rdeča; ohr. v. 4,1 cm, pr. d. 5,7 cm.

83 kv. A8, inv. št. MMK 5890

Odl. dna krožnika; faktura FN; barva površine 5 YR 7/4 roza, barva premaza 2.5 YR 4/8 rdeča; v. 2 cm, pr. d. 11,5 cm.

84 kv. B12, inv. št. MMK 5884

Odl. dna vrča; faktura N1; barva površine 5 YR 6/8 rdečkasto rumena, barva preloma 7.5 YR 7/8 rdečkasto rumena; ohr. v. 2,6 cm, ohr. š. 5 cm.

85 kv. E11, inv. št. MMK 5889

Odl. dna krožnika; faktura N1; barva površine 2.5 Y 2.5/1 črna, barva preloma 2.5 Y 4/4 olivno rjava; ohr. v. 2,2 cm, pr. d. 14,8 cm.

86 kv. A8, inv. št. MMK 5880

Odl. ustja in ostenja krožnika z dvema tankima kanelurama na notranji strani; oblika Consp. 4; faktura FN; barva površine 5 YR 7/4 roza, barva premaza 2.5 YR 4/8 rdeča; ohr. v. 1,8 cm, pr. u. 14,2 cm.

87 kv. A8, inv. št. MMK 5881

Odl. krožnika z delno ohranjenim žigom in planta pedis (...LVI); faktura FN; barva površine 5 YR 7/4 roza, barva premaza 2.5 YR 4/8 rdeča; ohr. v. 4,4 cm, ohr. š. 3,6 cm.

88 kv. C13, inv. št. MMK 5886

Odl. izvihanega ustja lonca (visoki srednji vek); faktura K1; barva površine 10 YR 5/1 siva; ohr. v. 1,9 cm, ohr. š. 3,3 cm.

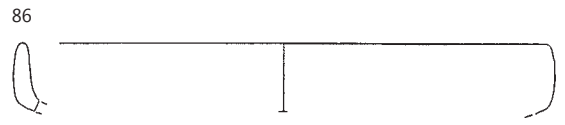
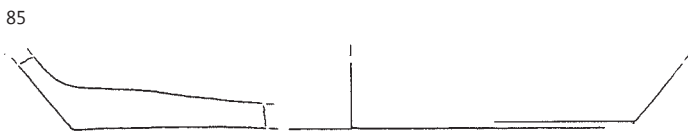
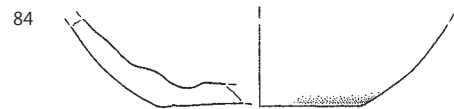
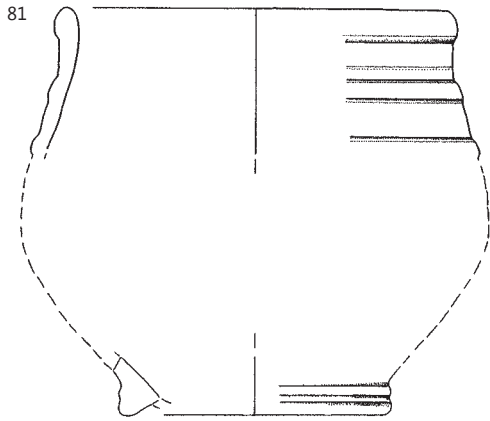
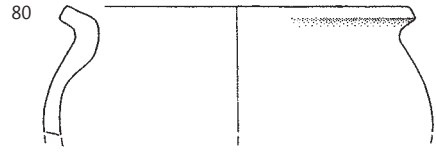
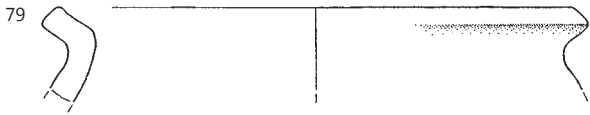
89 kv. B15, inv. št. MMK 5885

Odl. ostenja dolija z ornamentom glavničenja; faktura T2; barva površine 5 YR 6/4 svetlo rdečkasto rjava, barva preloma 5 YR 6/8 rdečkasto rumena; ohr. v. 4,3 cm, ohr. š. 2,5 cm.

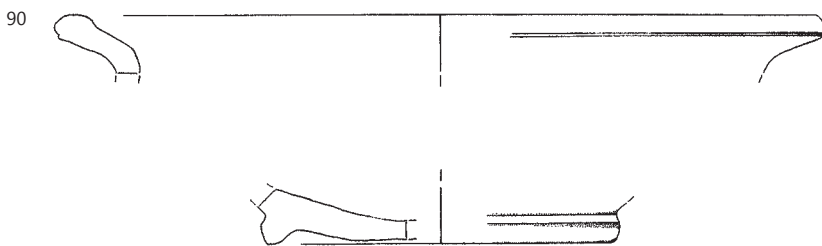
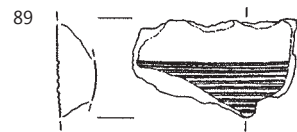
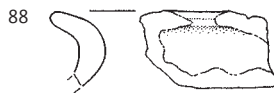
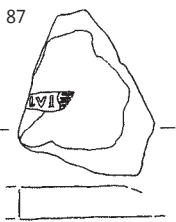

90 kv. B6, inv. št. MMK 5888

Odl. ustja, ostenja in dna dvoročajnega vrča; faktura N1; barva površine (zunanja) 7.5 YR 7/6 rdečkasto rumena; pr. u. 19,7 cm, pr. d. 9,7 cm, db. ostenja 0,7 cm.

85

∴ Brez SE, merilo 1:2.

91 pod humusom, profil AC 500–501 (detektorski pregled), inv. št. MMK 5801

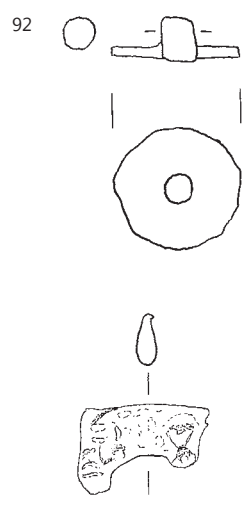
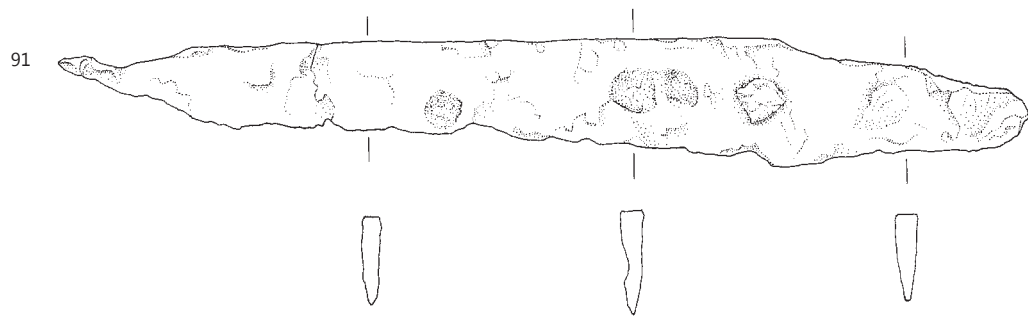
Železen nož; del rezila z ravnim hrbtom, s trnastim nastavkom za ročaj in kvadratno zakovico na prehodu rezila v ročaj; del trna odlomljen; ohr. dl. 12,8 cm, š. rezila 1,7 cm.

92 pod humusom, profil AC 500 (detektorski pregled), inv. št. MMK 5828

Bronasta zakovica; okrogla sploščena glavica s stebлом okroglega preseka, ki prebija glavico; del stebela odlomljen; ohr. dl. 0,6 cm, pr. glavice 1,6 cm, pr. trna 0,4 cm.

⋮ Pod humusom, merilo 1:1.

10 Analize

10.1 Analiza novcev

Alenka Miškec

Posamična najdba

RIC					prostorski kontekst	tip/napis	teža	velikost	ohranjenost
Rimsko obdobje									
Domitianus									
1	As	81-96	Rom	?	ITP, profil 500, plast pod humusom	Av.: IMP CAES DOMIT AVG GERM... PP. Rv.: MONETA AVGVS	8,8 g	pr. 28 mm	dobro ohranjen
Hadrianus									
2	Dp	117-138	Rom	?	izkopavanje, kv. C8, SE 1	Av.: HADRIA... Dop.: žarkovna krona, r. Rv.: COS... Tip: sedeča figura	10,62 g	25 x 23 mm	izrabljen
Constantinus I.									
3	Cen	330-335	?	?	izkopavanje, kv. D6, SE 20, x = 0,80 m, y = 1,50 m	Gloria Exercitus, 2 vojaški znamenji	1,26 g	pr. 17 mm	izrabljen
Constantius II. (Constantius Gallus ali Iulianus)									
4	AE 2	351-361	?	?	ITP, profil 500, plast pod humusom	Fel Temp Reparatio, padajoči konjenik (?)	3,19 g	21 x 20 mm	izrabljen
Constantinus II., Constans ali Constantius II.									
5	Cen	337-341	?	?	ITP, profil 500, plast pod humusom	Gloria Exercitus, 1 vojaško znamenje	0,80 g		fragmentiran, izrabljen
Constans ali Constantius II.									
6	AE 3	348-361	?	?	izkopavanje, kv. B13, SE 1	Fel Temp Reparatio, feniks	0,70 g		fragmentiran, izrabljen
Constans, Constantius II., Constantius Gallus ali Iulianus									
7	AE 3	348-361	?	?	ITP, profil 500, plast pod humusom	Fel Temp Reparatio, padajoči konjenik (?)	2,73 g	21 x 19 mm	izrabljen
Valens									
8	AE 3	364-378	?	?	izkopavanje, kv. E5, SE 10, x = 4,10 m, y = 2,50 m	Securitas Reipublica	1,54 g	16 x 14 mm	dobro ohranjen
Valentinianus I., Valens, Gratianus, Valentinianus II., Theodosius I. ali Arcadius									
9	AE 3	364-388	?	?	ITP, profil 500, plast pod humusom	Gloria Romanorum	1,99 g		fragmentiran, dobro ohranjen
Nedoločljiv									
10	An	druga pol. 3. st.	?	?	ITP, profil 495-500, plast pod humusom		4,30 g	25 x 22 mm	zelo močno izrabljen
Novi vek									
Sveto rimsko cesarstvo, Avstrijsko-češki okrog, Avstrijska hiša, Maria Theresia (1740-1780) (Gorica)									
11	Soldo	1741-1770	Graz	Eyp. 462/1-15	ITP, profil 500		2,06 g	pr. 21 mm	izrabljen

Grobna najdba

RIC					prostorski kontekst	teža	velikost	ohranjenost
rimsko obdobje								
Domitianus								
1	As	84	Rom	RIC 249	izkopavanje, kv. B7, grob 3, SE 13	8,69 g	28 x 27 mm	izrabljen

10.2 Antrakotomske in karpološke analize

Metka Culiberg

Oglje

Iz grobov najdišča Šentpavel je bilo skupno determiniranih 394 primerkov oglja. Od tega jih je pripadalo 330 (84 %) bukvi (*Fagus*), 60 (15 %) hrastu (*Quercus*) in le 4 (1 %) jelši (*Alnus*).

To kaže, da je bil za obrede sežiganja pokojnikov uporabljen večinoma les bukve, gotovo zato, ker ima veliko toplotno moč. Tudi v številnih drugih doslej raziskanih arheoloških najdiščih z žarnimi ali žganimi pokopi je bilo najpogosteje ugotovljeno oglje bukve. Med drugim to pomeni tudi, da so bila rastišča bukovih ali bukovo-jelovih gozdov v rimski dobi razmeroma še precej obsežna. V okolici Šentpavla je bila bukev v času teh pokopov (1. stoletje n. št.) zelo verjetno še razmeroma dobro zastopana, vendar pa oglje hrasta že nakazuje krčenje njenega rastišča. V takem antropo(zoo)geno spremenjenem okolju so si našle svoja rastišča najprej grmovne vrste, kot so leska (*Corylus*), v živih mejah ali na nabrežjih rdeči dren (*Cornus sanguinea*) ali črni bezeg (*Sambucus nigra*).

Iz skopih paleovegetacijskih podatkov, ki smo jih na tem najdišču dobili z determinacijo lesnega oglja ali semen in plodov, je seveda negotovo sklepati o tako močnem vplivu človeka na okolje. Pa vendar, mnogo bogatejši paleovegetacijski inventar z bližnjega, stoletje ali dve mlajšega, prav tako rimskodobnega najdišča podpira to domnevo. Oglje s tega najdišča sicer izhaja pretežno iz kurišč, a prav v kuriščih, ki so rabila za kuhanje ali ogrevanje, praviloma ugotavljamo mnogo večjo pestrost drevesnih vrst, saj je za kurjavo primeren vsakršen les.

V bogati vsebini oglja s tega najdišča je največ primerkov pripadalo jelši, hrastu in jelki, medtem ko je bilo oglja bukve razmeroma malo. Najbolj zanimivo je oglje jelke, saj pomeni, da sta skupaj z bukvijo nedavno nazaj tu uspevali v vrhunski bukovo-jelovi združbi. Kakor kažejo analize oglja, pa je bila bukev tedaj že močno razredčena. Na odprtih, degradiranih površinah se ni več obnavljala, njena rastišča pa so poselili drugi listavci, npr. gaber, jesen, javor, jerebika, breza. Ugotovljeno je bilo tudi oglje kostanja, ki pa naj bi ga šele prav Rimljani prinesli v naše kraje in ga tu zasadili.

Semena in plodovi

V peščenem sedimentu iz odkopanega jarka z najdišča Šentpavel je bilo najdenih tudi nekaj semen, večinoma travniške ali močvirne lokalne vegetacije ter semena bezga in dreva ter fragment lešnika. Od kultiviranih rastlin so bila najdena le tri zoglenela žitna zrna ječmena (*Hordeum*). Ali so žito pridelovali sami, bi lahko ugotovili le s pelodno analizo, če bi našli primerne sedimente. Zanimivo je, da so bile ob izkopavanjih ostankov vile v letu 2001 bogate tudi najdbe žitnega zrnja (pšenica, ječmen, oves in proso).

Vzorci zunaj grobnih kontekstov¹²

Vz. 5 (SE 21): Vzorec peščenega sedimenta z dna struge.

Del vzorca smo raztopili v vodi. Najprej smo izločili kos »svežega« lesa, potem pa raztopino precedili skozi sito in iz posušenega vzorca izbrali semena in druge rastlinske ostanke.

Les je bil popolnoma preperel. Determinirati smo poskušali tako moker kot posušen les. Narejeno je bilo večje število mikroskopskih preparatov, da smo razpoznali nekaj tipičnih anatomskih znakov: v prečnem prerezu nize lumnov trahej, v tangencialnem prerezu kumulirane žarke, sestavljene iz enoplastnih žarkov, in v radialnem prerezu lestvičaste perforacije na stikih trahej.

Les po vsej verjetnosti pripada jelši (*Alnus*). Semena: tri pooglenela žitna zrna. Eno je bilo še v plevi, eno precej korodirano, eno pa inkrustirano. Najverjetneje vsa pripadajo ječmenu (*Hordeum*).

Ostala semena niso bila pooglenela in lahko izvirajo od tedanje bližnje vegetacije: tri semena črnega bezga (*Sambucus nigra*), štiri semena metlikovk (*Chenopodiaceae*), eno seme klinčnic (*Caryophyllaceae*) in še posamezna semena nekaterih travniških rastlin. Od vodnih oziroma močvirnih rastlin je bilo dvanajst semen ježka (*Sparganium*) ter fragmenti stebela preslice (*Equisetum*) in še več nedoločljivih rastlinskih ostankov.

Vz. 17 (SE 17, kv. A2): 39 primerkov oglja je pripadalo hrastu (*Quercus*), dva bukvi (*Fagus*) in trije jelši (*Alnus*). Nekaj oglja je bilo popolnoma nedoločljivega, ker je bilo preperelo, impregnirano ali pa so bili primerki premajhni.

12 Analize posamičnih vzorcev so navedene pri opisanih kontekstih.

10.3 Analiza žganih kostnih in zobnih ostankov

Zdravka Hincak

Za analizo je bilo zbranih 12 vzorcev žganih kostnih in zobnih ostankov človeškega in živalskega izvora iz treh grobov in iz struge z najdišča Šentpavel. Grob 1 in grob 4 sta bila predstavljena s po enim vzorcem, grob 2 je vseboval devet vzorcev, dvanajsti vzorec je bil fragment kosti z dna struge.

Pri makroskopski antropološki analizi je bila za določitev spola osebe iz groba 2 uporabljena sekundarna makromorfometrična metoda (meritev debeline kompaktnega tkiva (*substantia compacta*) posamezne diafize). Kadar ta metoda ni zadoščala za popolnoma natančno določitev spola, je to v besedilu označeno z vprašajem. Za določitev starostne dobe je uporabljena mikroskopska metoda za žgane kostne ostanke z modificirano metodo po Kerleyju, ki se uporablja od skupine *adultus I* (20–29 let).

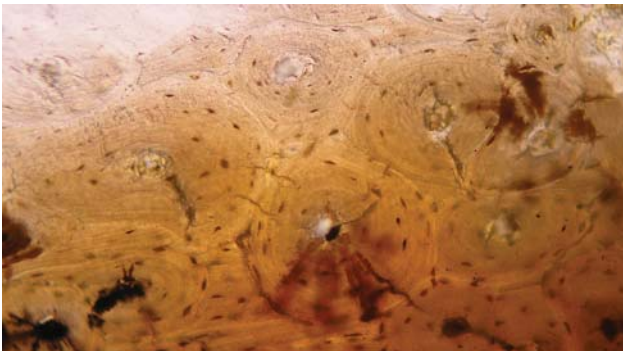
Prisotnost živalskih ostankov je bila določena makroskopsko, s pomočjo primerljivega materiala, ki pripada recentnim živalskim vrstam. Večinoma so makroskopske določitve preverjane z mikroskopskimi metodami.

Analiza z mikroskopsko metodo vključuje izdelavo preparata po protokolu. Vzorci so vzeti iz odlomkov diafiz dolgih kosti stegna (*femur*) na mikrotomu Minitom (Struers) in obdelani na aparatu za fino poliranje Labopol-1 (Struers).

Analiza histoloških preparatov je izvedena z mikroskopom CX41RF (Olympus), rezultati so posneti z digitalnim foto-grafskim aparatom C-5050 Zoom (Olympus).

Vzorci lahko glede na njihovo maso razdelimo na več skupin. V prvo skupino bi sodil najboljšežnejši vzorec iz groba 2 (žara PN 1, 2/4, kv. B/7, SE 12), katerega masa znaša 179 g. Drugo skupino tvorijo vzorci, katerih masa znaša med 10 in 100 g. Sem sodijo večina vzorcev iz groba 2 in vzorec iz struge. Tretja skupina obsega maloštevilne vzorce, katerih masa znaša manj kot 0,1 g do 10 g. V to skupino sodijo ostanke iz groba 4 in nekaj vzorcev iz groba 2. Za nekatere vzorce tretje skupine ni bilo mogoče določiti, ali so človeškega ali živalskega izvora (grob 2, kv. B/7, SE 12, flotacija 12, 26. 3. 2001, grob 4, kv. B7, flotacija 16, 31. 3. 2001). Za samo en vzorec človeškega izvora je bilo mogoče določiti spol osebe (žara PN 1, 2/4, kv. B/7, SE 12), ostali vzorci so bili premajhni ali premalo številni za natančno antropološko analizo. Analizo je oteževalo tudi zvijanje in krčenje vzorcev, ki je nastalo pri žganju kosti.

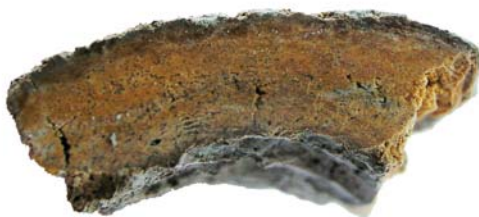
Za pokojnika iz groba 1 zaradi slabe ohranjenosti vzorcev ni bilo mogoče določiti spola. Mikroskopska analiza starostne dobe je določila starost v razponu od 30–40 let. Pokojnik iz groba 2 je bil, kakor kaže sekundarna makrometrična metoda, najverjetneje moškega spola. Razpon starostne dobe je 25–30 let. Odlomki kosti iz groba 4 so bili maloštevilni in zelo slabo ohranjeni za makroskopsko ali mikroskopsko metodo. Fragmenti diafiz stegenice (*femur*) z dna struge

43 Fotomikrogram odraslega goveda (*Bos sp.*), diafiza stegenice (*femur*), detajl.

45 Fragment proksimalne epifize golenice (*tibia*) mlade svinje (*Sus sp.*).

44 Fragment diafize stegenice (*femur*) odraslega goveda (*Bos sp.*).

46 Fragment proksimalne epifize golenice (*tibia*) mlade svinje (*Sus sp.*).

kažejo določeno kemično spremembo. Vzorci so pripadali govedu (*Bos sp.*) (sl. 43, 44).

Odlomki živalskih kostnih in zobnih elementov so številni. Iz ostankov na najdišču lahko rečemo, da so najdeni odlomki najmanj štirih živali: malih prežvekovalcev – ovce, koze ali srne (*Ovis aries*, *L.*, *Capra hircus*, *L.*, *Capreolus capreolus*, *L.*), mlade in stare svinje (*Sus sp.*) ter goveda (*Bos sp.*). Dobro ohranjeni ostanki svinje (*Sus sp.*) so prikazani na slikah 45 in 46.

Vsi vzorci predstavljajo žgane kostne in dentalne ostanke. Barva žganih anatomskih elementov je v razponu od temnejše sive, sive, sivo bele do bele barve. Temnejše sive do sive barve so vzorci, ki so najslabše žgani – goreli so na nizki temperaturi od 400 do 500°C. Sivo bela do bela barva kaže na visoko temperaturo žganja. Če predpostavljamo, da je gorenje potekalo na odprtem in telo ni bilo sežgano v jami, bi bila temperatura žganja za navedene vzorce v razponu 500–900°C.

11 Šentpavel near Domžale

Matjaž Novšak

The site archive presented in the following publication includes the remains of a wooden building that probably dates to the Prehistoric period, an early Roman cemetery and the metalled surface of a local Roman road. The greater part of the material was derived from funerary contexts, i.e. in four partially disturbed graves and in the layers associated with the burials, which were probably deposited within the framework of the funerary rituals. The cemetery can be estimated as comprising slightly more than ten early Roman period burials, based on the number of artefacts in the disturbed layers that were probably derived from the graves (G40, G50, G55–66, G81, G91).

The identified burials date the cemetery to the period between the mid-1st Century (Grave 1) and the last decades of the 1st Century (Grave 2 – the dates are given in the table on Fig. 31 and in the catalogue). The deceased were cremated on a communal ustrinum, which was not located within the excavated area. The grave pits were cut into the gravel subsoil. The excavated gravel was then used to backfill the pits after burial. Graves 1 and 2 were intact, but Grave 4 had been damaged by the cut of the grave pit for Grave 2. Grave 3 is thought to have been partly robbed, since it only contains small objects and food remains, without any cremated bones. The owner of an iron finger-ring with a gem (G21) can be considered to have been a Roman citizen,¹³ whose grave might have contained other tempting artefacts and was perhaps buried in a valuable urn¹⁴, which would explain the looting and loss of the skeletal remains of the deceased.

The funerary rituals indicate a fusion of indigenous and Roman spiritual beliefs. Grave 1 shows an indigenous character. Although it contained five Italic vessels, there were no grave goods reflecting Roman rituals (e.g. oil lamps, balsamaria, coins, censers); instead, the grave contained a typical indigenous “Noric knife”. However the opposite may be

said for Grave 3, which, while lacking some of its contents, reflects general Roman rituals. In Grave 2, the indigenous component (G9, G11–13, knife, spindle whorl, fibula, urn) is represented by a larger number of items, but this is the only grave that contains an oil lamp, the most characteristic Roman grave good. The remaining grave goods, e.g. offerings of pigs, which were in three cases cremated in the ustrinum together with the deceased, could either reflect a Roman ritual of sacrifice to the Manes as described in sources, or a local element.

In conclusion, the cemetery should be considered in the context of the architectural remains discovered in Šentpavel between 1997 and 2004. There are two phases of domestic buildings, dated to the period between the second half of the 2nd Century up to and including the first half of the 4th Century. Both these phases are certainly later than the cemetery, but they correspond to the finds associated with the Roman road. It has been suggested that the complex represent the remains of a villa rustica (Sagadin 1999, 45; 2006, 205), but other authors have suggested a different interpretation at least for the earlier phase (Jerončič 2005, 72–74; Jerončič/Novšak 2006, 204, 205).¹⁵

The material from the cemetery sheds more light on the process of Romanization, dating as it does to the period, prior to the earliest construction phase. In addition to the typical Italic vessels in the graves, the above-mentioned indigenous elements include the deposition of knives and traditional forms of pottery (G11) in graves. Handmade vessels made in the local tradition have also been found in the earlier layers at the church of St. Paul (Jerončič 2005, 54, 55, t. 20: 99, 24: 118). Although pre-Roman finds had been previously unknown, the remains of a wooden building (Fig. 32, 33) with a prehistoric vessel fragment in one of the post holes indicate the possibility of earlier occupation, before the Romanization of the ager of Emona.

Larger interventions at Šentpavel are dated to the 2nd century, when the building (excavated in 1999) was constructed

13 With regard to the meaning of gems, the rights to wear them and their attribution to the richer classes: Gaspari et al. 2008, 8, 9.

14 A child burial, a ten-year-old boy/girl in a precious alabaster urn, dating to the 1st Century, was discovered at the Križišče site in 2003. Source: Archive of the Križišče archaeological site, Institute for the Protection of Cultural Heritage of Slovenia (unpublished).

15 Draško Josipović, who led the excavations in 1997, 1998, and 2004, is inclined to believe that it was a different type of settlement (oral report). The author is grateful for the provided information and opinions.

and the cemetery was abandoned. It is unknown where and why it was moved. One of the possibilities could be the expansion of the area of land, used for economic purposes, which resulted in the establishment of a new cemetery at a more distant location. Such an expansion could have been made possible by extensive amelioration works, which are indicated by the unusual courses of the palaeochannels, visible as slight depressions in adjacent areas.

12 Literatura

- ACSÁDI, G. Y. in J. NEMESKERI 1970, *History of human life span and mortality*. – Budapest.
- BASS, W. M. in R. JANTZ 2004, Cremation weights in East Tennessee. – *Journal of Forensic Sciences* 49, 901–904.
- BRUUN, P. M. 1966, *The Roman Imperial Coinage. Vol. VII: Constantine and Licinius (A.D. 313–337)*. – London.
- CHIARELLI, A. B. 1980, Recommendation for Age and Sex Diagnoses of Skeletons. – *Journal of Human Evolution* 7, 517.
- DESCHLER ERB, E. 1999, *Ad Arma! Römisches Militär des 1. Jahrhunderts n.Chr. in Augusta Raurica*. – *Forschungen in Augst* 28, Augst.
- DOLENZ, H. 1998, *Eisenfunde aus der Stadt auf dem Magdalensberg*. – *Archäologischen Forschungen zu den Grabungen auf dem Magdalensberg* 13, Klagenfurt.
- ETTLINGER, E. 1973, *Die römischen Fibeln in der Schweiz*. – *Handbuch der Schweiz zur Römer- und Merowingzeit*, Bern.
- ETTLINGER, E. et al. 1990, *Conspectus formarum terrae sigillatae italico modo confectae*. – *Materialen zur römisch-germanischen Keramik* 10, Bonn.
- EYPELTAUER, T. 1973, *Corpus Nummorum Regni Mariae Theresiae 1740–1780*. – Basel.
- GARBSCH, J. 1965, *Die norisch-pannonische Frauenracht im 1. und 2. Jahrhundert*. – *Münchener Beiträge zur Vor- und Frühgeschichte* 11, München.
- GARBSCH, J. 1986, *Die norisch-pannonische Tracht*. – *Die Aufstieg und Niedergang der römischen Welt* 2, 12.3, 546–577.
- GIOVANNINI, A. 1996, Osservazioni sui tipi di pietre dure in relazione all'uso in alcuni anelli del Museo archeologico nazionale di Aquileia. – *Gemme romane da Aquileia*, 27–34.
- ISTENIČ, J. 1999, *Poetovio, zahodna grobišča I*. – *Katalogi in monografije* 32, Ljubljana.
- ISTENIČ, J. 2000, *Poetovio, zahodna grobišča II*. – *Katalogi in monografije* 33, Ljubljana.
- JERONČIČ, J. 2005, *Šentpavel pri Domžalah. Rezultati izkopavanja iz leta 1999*. – *Diplomsko delo*. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za arheologijo, Ljubljana.
- JERONČIČ, J. in M. NOVŠAK 2006, *Šentpavel pri Domžalah*. – *Varstvo spomenikov* 39–41, 204–205.
- JOBST, W. 1975, *Die römischen Fibeln aus Lauriacum*. – *Forschungen in Lauriacum* 10, Linz.
- KELLER, E. 1971, *Die spätrömischen Grabfunde in Südbayern*. – *Münchener Beiträge zur Vor- und Frühgeschichte* 14, München.
- KENT, J. P. C. 1981, *Coinage. Vol. VIII: The Family of Constantine I (A.D. 337–364)*. – London.
- KERLEY, E. R. 1965, The microscopic determination of age in human bone. – *American Journal of Physical Anthropology* 23, 149–164.
- KERLEY, E. R. in D. H. UBELAKER 1978, Revisions in the microscopic method of estimating age at death in human cortical bone. – *American Journal of Physical Anthropology* 49, 545–546.
- KLEPPINGER, L. L. 2006, *Fundamentals of Forensic Anthropology*. – New Jersey.
- KOŠČEVIČ, R. 1975, Die Werkstätte kräftig profilierter Fibeln in Siscia. – *Archeologia jugoslavica* 16, 51–61.
- KOŠČEVIČ, R. 1980, *Antičke fibule s područja Siska*. – Zagreb.
- KRAJŠEK, J. in P. STERGAR 2008, Keramika z rimskega svetišča območja v Podkrajju pri Hrastniku. – *Arheološki vestnik* 59, 245–277.
- KUJUNDŽIČ, Z. 1982, *Poetovijske nekropole*. – *Katalogi in monografije* 20, Ljubljana.
- LAZAR, I. 2003, *Rimsko steklo Slovenije*. – *Opera Instituti archaeologici Sloveniae* 7, Ljubljana.
- MATTINGLY, H., SYDENHAM, E. A. 1926, *The Roman Imperial Coinage. Vol. II: Vespasian to Hadrian*. – London.
- MIHOVIČ, K. 1979, Prstenje i naušnice rimskog doba Slovenije. – *Arheološki vestnik* 30, 223–242.
- NELSON, R. J. 1992, A microscopic comparison of fresh and burned bone. – *Journal of Forensic Sciences* 37, 1055–1060.
- NESTOROVIČ, A. 2005, *V dragulje vbrušene podobe sveta: rimske geme v Sloveniji*. – Ljubljana.
- NICKEL, R., A. SCHUMMER in E. SEIFERLE 1986, *The Anatomy of Domestic Animals, Vol. 1*. – Berlin.
- NOVŠAK, M. 2003, *Šentpavel*. – V: D. Prešeren (ur.), *Zemlja pod vašimi nogami: arheologija na avtocestah Slovenije: vodnik po najdiščih*, Ljubljana, 253–255.
- NOVŠAK, M., R. NOVŠAK, N. VUNOVIČ, G. TICA, B. ROZMAN, S. TOMAŽIČ in S. POGLAJEN 2001, *Poročilo o zaščitnih arheoloških izkopavanjih na lokaciji Šentpavel na trasi AC Šentjakob–Blaževica, pododsek Šentjakob–Krtina*. – Kranj.
- OBEROSLER, R. 1995, Trento – Palazzo Tabarelli. Ceramica in terra sigillata. – V: E. Cavada (ur.), *Materiali per la storia urbana di Tridentum*, *Archeoalp, Archeologia delle Alpi* 3, 271–359.
- OXÉ, A. in H. COMFORT 1968, *Corpus Vasorum Arretinorum: A Catalogue of the Signatures, Shapes and Chronology of Italian Sigillata*. – Bonn.

- OXÉ, A., H. COMFORT in P. M. KENRICK 2000, *Corpus Vasorum Arretinorum: A Catalogue of the Signatures, Shapes and Chronology of Italian Sigillata*. – Bonn.
- PAIS, E. 1888, *Corporis Inscriptionum Latinarum Supplementa Italica I*, Additamenta ad Vol. V Galliae Cisalpinæ. – Rome.
- PEARCE, J.W.E. 1951, *The Roman Imperial Coinage. Vol. IX: Valentinian I - Theodosius I*. – London.
- PLESNIČAR GEC, L. 1977, *Keramika emonskih nekropol*. – Katalogi in monografije 20, Ljubljana.
- PRÖTTEL, P. M. 1988, Zur Chronologie der Zwiebelknopffibeln. – *Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentralmuseums Mainz* 35, 347–372.
- RADMAN LIVAJA, I. 2004, *Militaria Sisciensia – nalazi rimske vojne opreme iz Siska u fundusu Arheološkoga muzeja u Zagrebu*. – Katalogi i monografije Arheološkoga muzeja u Zagrebu 1, Zagreb.
- RIHA, E. 1979, *Die römische Fibeln aus Augst und Kaiseraugst*. – Forschungen in Augst 3, Augst.
- RIHA, E. 1990, *Die römische Schmuck aus Augst und Kaiseraugst*. – Forschungen in Augst 10, Augst.
- RIHA, E. 1994, *Die römischen Fibeln aus Augst und Kaiseraugst. Die Neufunde seit 1975*. – Forschungen in Augst 18, Augst.
- SAGADIN, M. 1999, Arheološki sledovi poselitve Mengeškega polja: Rimska doba. – V: J. Železnikar (ur.), *Poselitvena podoba Mengša in okolice: od prazgodovine do srednjega veka*, Mengeš, 39–41.
- SAGADIN, M. et al. 2001, *Poročilo o arheoloških izkopavanjih na lokaciji Šentpavel*. – Kranj (neobjavljeno poročilo).
- SAGADIN, M. 2006, Šentpavel pri Domžalah. – *Varstvo spomenikov* 39–41, 205.
- SCHINDLER KAUDELKA, E. 1989, *Die gewöhnliche Gebrauchskeramik vom Magdalensberg*. – Kärntner Museumsschriften 72, Archäologische Forschungen zu den Grabungen auf dem Magdalensberg 10, Klagenfurt.
- SCHMIDT, E. 1972, *Atlas of Animal Bones*. – Amsterdam.
- SISSON, S., J. D. GROSSMAN in R. GETTY 1975, *Sisson and Grossman's the Anatomy of the Domestic Animals*. – Philadelphia.
- TASSAUX, F., R. MATIJAŠIĆ in V. KOVAČIĆ 2001, *Loron (Croatie). Un grand centre de production d'amphores à huile istriennes*. – Bordeaux.
- VERBIČ, T. 2001, *Geološka spremljava arheoloških izkopavanj na najdišču Šentpavel*. Poročilo. – Ljubljana (neobjavljeno poročilo).
- ZABEHLICKY SCHEFFENEGGER, S. 1980, *Sigillata-Stempel – Nachtrag 1973–1976*, Magdalensberg-Grabungsbericht 14, Klagenfurt, 215–232.
- ZABEHLICKY SCHEFFENEGGER, S. 1992, *Terra Sigillata tardo-padana*. – RCRF Acta 31–32, 415–443.
- ŽELEZNIKAR, J. (ur.) 1999, *Poselitvena podoba Mengša in okolice: od prazgodovine do srednjega veka*. – Mengeš.
- ŽELEZNIKAR, J. 2009, *Ongrovci, prvi Trznici: arheološke priče preteklosti*. – Kamnik.
- ŽERJAL, T. 2005, Sigilata s Školaric pri Spodnjih Škofijah. Trgovina s sigilatnim posodjem v severni Istri v 1. in 2. st. – *Arheološki vestnik* 56, 263–292.
- ŽIŽEK, T. in Š. TOMAŽINČIČ 2006, *Šmartno pri Cerkljah. Poročilo o zaščitnih arheoloških izkopavanjih*. – Kranj (neobjavljen tipkopolis).